

Banka Popullore e Republikës së Maqedonisë së Veriut

Raport tremujor Shkurt, 2024

Përmbajtja

Hyrje	3
I. Lëvizjet makroekonomike.....	5
1.1. Mjedisi ekonomik ndërkombëtar	5
1.2. Oferta vendore	9
1.3. Kërkesa agregate	13
1.3.1. Konsumi personal.....	14
1.3.2. Konsumi publik	16
1.3.3. Konsumi i investimeve.....	16
1.3.4. Kërkesa neto për eksport.....	17
1.4. Punësimi dhe rrogat.....	18
1.5. Inflacioni	21
1.5.1. Inflacioni aktual	21
1.5.2. Pritshmëritë inflacioniste.....	25
1.6. Bilanci i pagesave	26
1.6.1. Llogaria rrjedhëse.....	27
Shtojca 1: Tregtia e jashtme e mallrave dhe lëvizja e kursit efektiv nominal dhe real të këmbimit (KKEN dhe KREK).....	28
1.6.2. Llogaria financiare	32
1.6.3. Pozita ndërkombëtare e investimeve dhe borxhi i jashtëm bruto.....	33
II. Politika monetare.....	37
2.1. Likuiditeti bankar	40
III. Lëvizjet e tregjeve financiare	41
3.1. Tregu ndërbankar i depozitave të pasiguruara.....	41
3.2. Tregu i letrave shtetërore me vlerë	42
3.3. Bursat.....	45
IV. Agregatët monetarë dhe kreditorë	46
4.1. Agregatet monetarë.....	47
4.2. Aktiviteti kreditor.....	50
V. Financat publike.....	53

Hyrje

Në tremujorin e fundit të vitit 2023, Banka Popullore nuk bëri ndryshime shtesë në përcaktimin e politikës monetare, në përputhje me kushtet në ekonomi. Kështu, norma e interesit për bonot e thesarit mbeti në nivelin 6,30%, me mbajtjen e njëkohshme të normave të interesit për depozitat njëditore dhe shtatëditore në nivelet 4,20%, përkatësisht 4,25%. Në kushtet kur vazhdon të ketë rreziqe nga mjedisi dhe pasiguri për realizimin e tyre, Banka Popullore në këtë periudhë miratoi një masë makroprudenciale për rritjen e mëtejshme të shkallës së shtresës mbrojtëse kundërciklike të kapitalit për ekspozimet e bankave vendase në vend, deri në nivelin 1,5%, me qëllim forcimin e mëtejshëm të pozicionit kapital të bankave. Niveli aktual i normës bazë të interesit, së bashku me ndryshimet në rezervën e detyrueshme, si dhe me masat makroprudenciale të marra, lejojnë që inflacioni të ngadalësohet në përputhje me pritshmëritë dhe të ruajë stabilitetin e kursit të këmbimit. Duke pasur parasysh strategjinë monetare të kursit të qëndrueshëm të këmbimit të denarit në raport me euron, ndryshimet në politikën monetare të brendshme reflektojnë edhe vendosjen e politikës monetare të Bankës Qendrore Europiane, e cila gjithashtu i mbajti të pandryshuara normat bazë të interesit në vitet e fundit. tremujori i vitit. e pandryshuar.

Ekonomia globale vazhdon të përballët me sfidat e inflacionit dhe perspektivat e ulëta të rritjes. Parashikohet që aktiviteti global ekonomik të ngadalësohet edhe në vitin 2024, i cili është viti i tretë radhazi, ndërsa për vitin 2025 pritet vetëm një përshpejtim i lehtë i rritjes, një vëzhgim i ngjashëm me atë të tetorit. Rreziqet janë ende kryesisht në rënje dhe kryesisht lidhen me kushtet më të shtrënguara financiare, tregtinë e dobët globale dhe besimin e ulët të biznesit dhe konsumatorëve. Rreziqet në terma afatshkurtër janë ende të lidhura me rritjen e tensioneve gjeopolitike, si dhe me efektet aktuale dhe të pritshme në të ardhmen nga shtrëngimi i politikës monetare.

Treguesit më të fundit të ekonomisë së brendshme tregojnë për një tablo makroekonomike që korrespondon më së shumti me vlerësimet e tetorit. PBB-ja reale në tremujorin e tretë shënoi rritje vjetore prej 1,2% dhe kjo arritje është në përputhje me ciklin e projeksioneve të tetorit (ritje prej 1,1%). E analizuar sipas komponentëve, rritja rrjedh nga eksportet neto, të shoqëruara me rritje të mëtejshme solide të konsumit personal. **Të dhënat e disponueshme me frekuencë të lartë për aktivitetin ekonomik tregojnë shenja të hershme të përshpejtimit të rritjes vjetore në tremujorin e fundit të vitit,** me zhvendosje më të favorshme si në segmentin e prodhimit ashtu edhe në atë të shërbimit. Konkretisht, për tremujorin e fundit, për momentin, vërehen shenja të kalimit nga zona negative në atë pozitive në ritmet vjetore të prodhimit industrial, por edhe në punimet e përfunduara të ndërtimit dhe të tregtisë totale, dhe atë në tregues real. ndërsa në qarkullimin real në shërbime hotelerie vërehet një përshpejtim i rritjes vjetore. Për momentin, këto arritje janë në përputhje me vlerësimet e tetorit për forcimin e rritjes vjetore të PBB-së në tremujorin e fundit të vitit. Gjithashtu, ulja e inflacionit, rritja e rrogave, si dhe paketa e re e masave kundër krizës do të mbështesin fuqinë blerëse të familjeve në tremujorin e fundit të vitit. Për gjithë vitin 2023, skenari bazë nga tetori supozon një ngadalësim të rritjes ekonomike, pra një rritje prej 1,9%, pas së cilës pritet të përshpejtohet dhe të rritet në 3% më 2024 dhe në 4% më 2025 - 2026. **Rreziqet për perspektivën ekonomike afatshkurtër janë ende në rënje.** Rritja e tensioneve gjeopolitike për shkak të luftës në Ukrainë dhe konfliktit Izrael - Gaza dhe zgjerimi i tyre i mundshëm janë rreziqe kyçe në afat të shkurtër, të cilat mund të shkaktojnë ndërprerje të konsiderueshme në tregjet e energjisë dhe flukset e tregtisë globale, dhe rrjedhimisht lëvizjet në rritje të çmimeve, si dhe rritja e mëtejshme e primeve të rrezikut në tregjet financiare.

Në tremujorin e fundit të vitit 2023, norma vjetore e inflacionit u ngadalësua më tej në 3,4%. Ngadalësimi i inflacionit në vendin tonë, i cili është më i fortë se ngadalësimi në Eurozonë, kontribuoi në uljen e ndjeshme të diferencës së inflacionit. Ngadalësimi i inflacionit vendor vjen si pasojë e lëvizjeve rënëse në të tria kategoritë kryesore, por më së shumti në ushqime, duke marrë parasysh bazën e lartë krahasuese, si dhe janë zbatuar masa afatshkurtra të brendshme për uljen dhe ngrirjen e çmimeve të disa produkteve ushqimore në tregti të pak. Për të gjithë vitin 2023, norma mesatare vjetore e inflacionit është në përputhje me pritshmëritë dhe arrin në 9,4% (9,5% në përputhje me parashikimet e tetorit). Sipas vlerësimeve të tetorit, për vitin 2024 pritet që inflacioni mesatar të ulet në nivelin 3,5% deri në 4% dhe më pas të stabilizohet rreth 2% në periudhën afatmesme. Rreziqet e inflacionit ekzistojnë ende dhe lidhen

kryesisht me çmimet e produkteve parësore në bursat botërore, për shkak të tensioneve gjeopolitike dhe ndryshimeve klimatike, si dhe nga ndryshimet në çmimet e rregulluara dhe politikat e kërkesës (të ardhurat e disponueshme).

Të dhënat më të fundit të disponueshme për bilancin e pagesave i referohen arritjeve në llogaritë rrjedhëse dhe financiare, të cilat janë kryesisht në përputhje me pritshmëritë sipas projeksionit të tetorit. Në tremujorin e tretë, transaksionet aktuale shënuan një suficit prej 1,8% të PBB-së, që paraqet një përmirësim me bazë vjetore, i cili rezultoi tërësisht nga ngushtimi i deficitit në shkëmbimin e mallrave me vendet e huaja. Ulja e deficitit tregtar rezultoi nga zvogëlimi i hendekut negativ, kryesisht në bilancin energjetik, por edhe nga zvogëlimi i deficitit joenergjetik. Nga pikëpamja e komponentëve të tjerë të llogarisë rrjedhëse, të ardhurat dytësore dhe shkëmbimi i shërbimeve me vendet e huaja shënuan suficit më të ulët, ndërsa në rastin e të ardhurave parësore, flukse neto dalëse janë rritur me bazë vjetore. Llogaria financiare në bilancin e pagesave regjistroi dalje neto prej 4,2% të PBB-së, të cilat janë kryesisht për shkak të daljeve neto në investimet e portofolit (shlyerja e arritur e detyrimeve në bazë të letrave me vlerë të borxhit të emetuara më parë në tregjet ndërkombëtare nga shteti) dhe e daljeve neto në kategorinë e monedhave dhe depozitave. Të dhënat për rezervat valutore bruto për tremujorin e katërt janë më të mira se pritshmëritë sipas projeksioneve të tetorit, pra për të gjithë vitin 2023 ato kanë arritur një rritje më të lartë se sa pritej. Me këtë, në fund të vitit 2023, niveli i rezervave valutore arriti në 4.538,4 milionë euro, çka bëri të mundur mbajtjen e treguesve të rezervave valutore në zonën e sigurt.

Në tremujorin e katërt të vitit 2023, aktiviteti kreditor i sektorit bankar u forcua mesatarisht krahasuar me tremujorin e mëparshëm. Kjo lëvizje është karakteristike për tregun e kredisë në fund të vitit, gjatë rritjes së kredisë në të dy sektorët, të mbështetur nga linja e kredisë së BEI. Në bazë vjetore, ritmi i rritjes së totalit të kredisë vijon të ngadalësohet, në kushte të shtrënguara monetare, kështu që në tremujorin e fundit të vitit 2023 u ul në 5,1%, që është pak më poshtë pritshmërive sipas projeksionit të tetorit (5,7%). Nga pikëpamja e burimeve të financimit, në tremujorin e fundit u vu re një rritje e fortë tremujore edhe në bazën e depozitave, e cila kërkoi përshpejtim të mëtejshëm të rritjes vjetore të depozitave, e cila arriti në 9,1%, që është mbi pritshmëritë në fund të vitit sipas projeksionit të tetorit (8,4%). Në të njëjtën kohë, vazhdojnë lëvizjet e favorshme në terma dhe në strukturën valutore të kursimeve (rritje e depozitave afatgjata dhe në denarë), duke reflektuar efektet e masave të ndërmarra nga Banka Popullore dhe pritshmëritë e stabilizuara të subjekteve ekonomike.

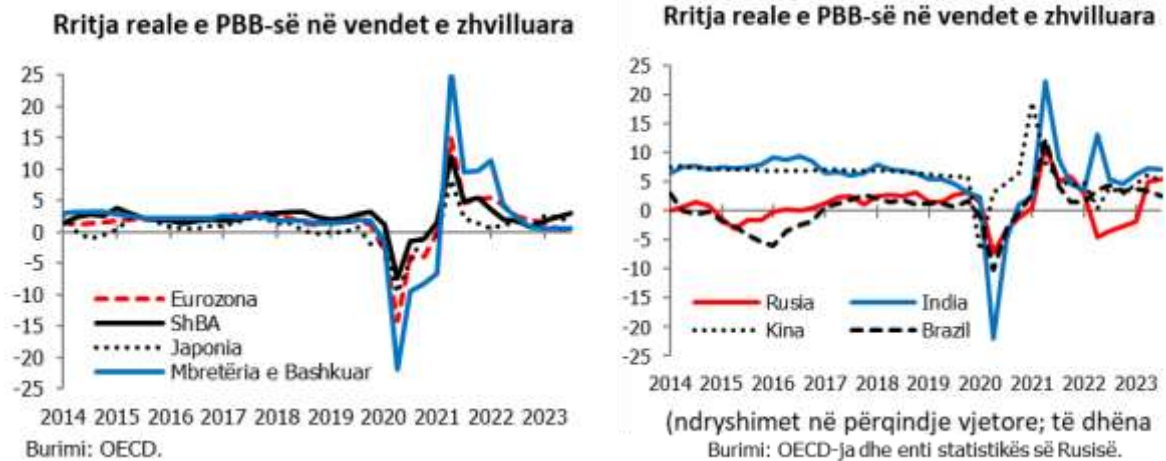
Në përgjithësi, treguesit e fundit makroekonomikë tregojnë se arritjet në segmentet kryesore të ekonomisë janë kryesisht në përputhje me pritshmëritë. Inflacioni vendor po ngadalësohet, nën ndikimin e presioneve të reduktuara ndjeshëm nga komponenti i ushqimeve dhe energjisë, gjatë lëvizjeve rënëse të çmimeve në tregjet botërore, por edhe nën ndikimin e masave të politikës monetare që ndikojnë kërkesën. Për momentin, aktiviteti ekonomik vendor po ecën në përputhje me vlerësimet e tetorit për rritje të ngadaltë të PBB-së në vitin 2023, me kërkesë të huaj më të dobët. Bankat vijnë të ofrojnë mbështetje kreditore për ekonominë vendase, por në mënyrë më të moderuar dhe pak nën pritshmëritë. Pozicioni i jashtëm i ekonomisë është i favorshëm dhe mundëson rritjen e rezervave valutore, të cilat janë ende në zonën e sigurt. **Megjithatë, kushtet për zhvillimin e politikës monetare janë ende të pasigurta, si dhe vazhdon të ketë rreziqe për ekonominë globale dhe vendase në afat të shkurtër dhe të mesëm. Prandaj, nevojitet kujdes i mëtejshëm, veçanërisht kur zbatohen politika makroekonomike që ndikojnë në kërkesën në ekonomi.** Banka Kombëtare është ende e gatshme të përdorë të gjitha instrumentet e nevojshme dhe të marrë masat e duhura që do të kontribuojnë në ruajtjen e stabilitetit të kursit të këmbimit, stabilizimin e pritjeve inflacioniste dhe stabilitetin e çmimeve në afat të mesëm.

I. Lëvizjet makroekonomike

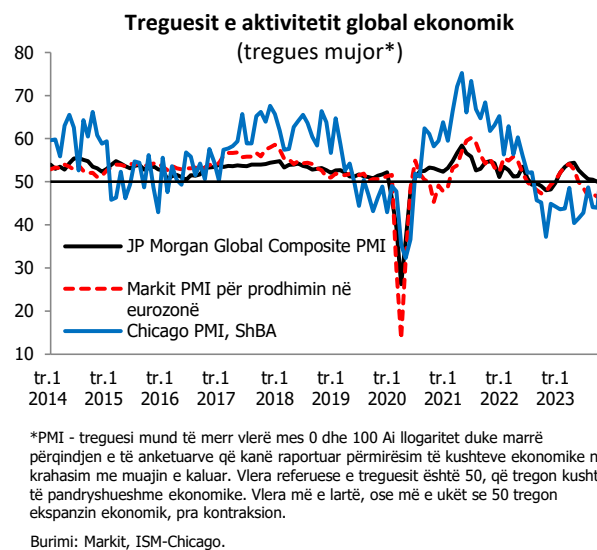
1.1. Mjedisi ekonomik ndërkombëtar

Aktiviteti ekonomik në botë për momentin është elastik, por efektet e shtrëngimit të kushteve financiare globale, rritjes së dobët të tregtisë globale dhe përkeqësimit të besimit të subjekteve të biznesit dhe familjeve në rritje po ndihen gjithnjë e më shumë. Në Eurozonë, e cila është partneri ynë më i rëndësishëm tregtar, aktiviteti ekonomik ngeci në tremujorin e tretë të vitit 2023 me bazë vjetore, pas rritjes prej 0,6% në tremujorin e mëparshëm, si rezultat i rënies së investimeve bruto dhe konsumit të familjeve. Inflacioni në nivel global u ngadalësua gjithashtu në tremujorin e katërt të vitit 2023, nën presione më të moderuara nga inflacioni bazë. Presionet e çmimeve të shkaktuara nga faktorë vendorë, kryesisht rritja e rrogave dhe fitimeve, ekzistojnë në shumicën e ekonomive të përparuara dhe mund të mbajnë inflacionin mbi nivelin e synuar të bankave qendrore për një periudhë më të gjatë. Në këto vlerësime, politika monetare në vendet e zhvilluara nuk ndryshoi në tremujorin e katërt, duke i mbajtur normat referencë të interesit në të njëjtin nivel, të lartë. Në bursat botërore, në tremujorin e katërt, çmimet e produkteve primare kanë pasur lëvizje divergjente, pra çmimi i naftës u ul, ndërsa çmimet e produkteve joenergjetike janë rritur. Në projeksionet e Bankës Botërore nga janari 2024, rritja ekonomike globale pritet të ngadalësohet edhe në vitin 2024, pas së cilës pritet një përsheptim i moderuar i saj. Rreziqet për rritjen e parashikuar globale janë kryesisht në rënie. Konflikti në Lindjen e Mesme rriti rreziqet gjeopolitike dhe rriti pasigurinë në lidhje me çmimet e produkteve parësore në tregun ndërkombëtar, me ndikime të mundshme negative në rritjen ekonomike globale dhe inflacionin.

Aktiviteti ekonomik global për momentin është elastik, por efektet e kushteve të shtrënguara financiare globale, rritja e dobët e tregtisë globale dhe përkeqësimi i besimit të biznesit dhe familjeve në rritje po ndihen gjithnjë e më shumë. Brenda vendeve të zhvilluara, rritja vjetore ekonomike në SHBA vazhdon të rritet me shpejtësi, duke u ngjitur në 3,0% (2,4% në tremujorin paraardhës), e cila vjen kryesisht nga rritja e investimeve bruto. Nga ana tjetër, rritja ekonomike në Mbretërinë e Bashkuar shënoi një stabilizim të caktuar (0.6%), dhe në Japoni dhe në Eurozonë rritja u ngadalësua në 1,6%, përkatësisht 0% (2,3%, përkatësisht 0,6% në tremujorin e dytë), kryesisht nën ndikimin e tendencave jo të favorshme të investimeve bruto. Në grupin e **ekonomive me rritje të shpejtë**, rritja ekonomike në tremujorin e tretë u ngadalësua më së shumti në Kinë, duke u ulur në 4,9% (6,3% në tremujorin e mëparshëm), në kushtet e thellimit të krizës në sektorin e pasurive të paluajtshme dhe rënies si pasojë e investimet private. Rritja ekonomike në Indi mbetet në një nivel të lartë prej 7,0% (7,3% në tremujorin e dytë), e ndikuar nga investimet në aktive fikse.

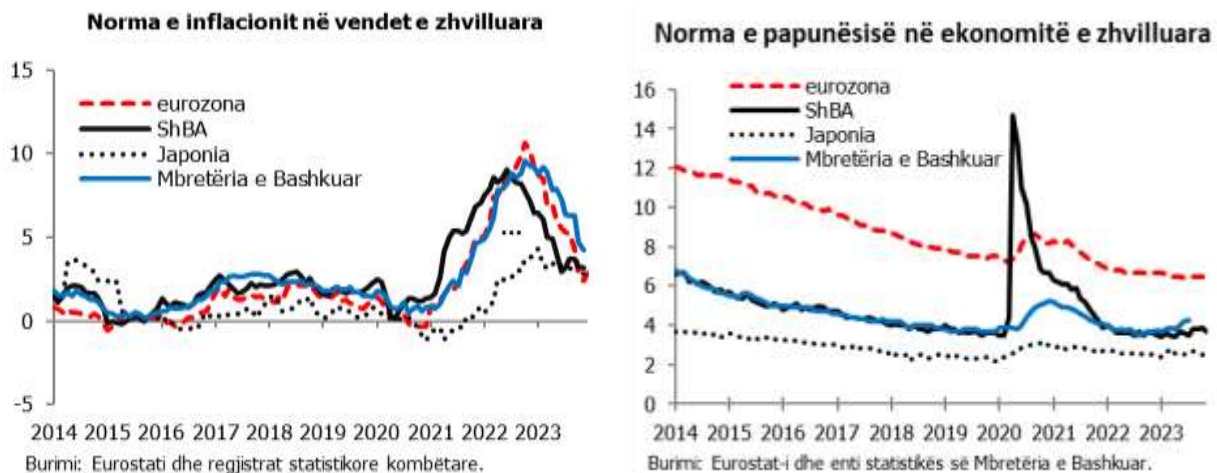
Sa u përket vlerësimeve për rritjen globale në tremujorin e katërt të vitit 2023, vlera mesatare e indeksit global PMI është 50,5 (50,9 në tremujorin e tretë), duke treguar për tendenca paksa më pak të favorshme të aktivitetit ekonomik botëror në periudhën e ardhshme. Në bazë vjetore, indeksi global PMI shënoi një rritje prej 4,3%.

Në projeksionet e janarit të Bankës Botërore, rritja e ekonomisë globale për vitin 2023 vlerësohet në 2,6%, ndërsa për vitin 2024 parashikohet një rritje prej 2,4%, që paraqet ngadalësim të rritjes për të tretin vit radhazi dhe është një pasqyrim i efekteve të shtrëngimit të fundit të politikës monetare globalisht për t'u përballur me presionet inflacioniste, kushtet më të shtrënguara të kreditimit dhe tregtinë dhe investimet anemike globale. Në vitin 2025, parashikohet një forcim i moderuar i rritjes ekonomike botërore, i parashikuar në 2,7%, në kushtet e një ngadalësimi të mëtejshëm të pritshëm të inflacionit, një ulje të normave të interesit dhe një rritje të rritjes së tregtisë globale. Krahasuar me pritshmëritë në raportin e mëparshëm të qershorit 2023, rritja globale për vitin 2023 është rishikuar në rritje me 0,5 pp, projeksioni për vitin 2024 është i pandryshuar, ndërsa për vitin 2025 kishte një rishikim në rënie prej 0,3 p.p. Me pritshmëritë për një rritje të dobët të kërkesës globale dhe disa ulje të çmimeve të produkteve parësore në bursat botërore, parashikohet që inflacioni të ngadalësohet më tej në vitet 2024 dhe 2025 dhe të afrohet me nivelet e synuara të bankave qendrore. Rreziqet për rritjen e parashikuar globale janë kryesisht në rënie. Konflikti në Lindjen e Mesme rrit rreziqet gjeopolitike dhe rriti pasigurinë në lidhje me çmimet e produkteve parësore në tregun ndërkombëtar, me ndikime të mundshme negative në rritjen ekonomike globale dhe inflacionin. Rreziqet shtesë për rritjen globale rrjedhin nga prishja eventuale e stabilitetit financiar

të shoqëruar me norma më të larta interesi reale, inerci më të madhe të inflacionit, rritje më të dobët të aktivitetit ekonomik në Kinë krahasuar me pritshmëritë, fragmentim të mëtejshëm të tregtisë globale, si dhe ndryshimet klimatike.¹

Inflacioni global gjithashtu u ngadalësua në tremujorin e katërt të 2023, mes presioneve më të dobëta të çmimeve sesa inflacioni bazë. Megjithatë, ajo është ende në një nivel relativisht të lartë. Gjithashtu, presionet e çmimeve të shkaktuara nga faktorë vendorë janë të pranishme në shumicën e ekonomive të përparuara dhe lidhen kryesisht me rritjen e rrogave dhe fitimeve, për shkak të të cilave inflacioni mund të mbahet mbi nivelin e synuar të bankave qendrore për një periudhë më të gjatë. Nga grupi i vendeve të zhvilluara, norma e inflacionit u ngadalësua më së shumti në Eurozonë, e cila uli inflacionin mesatar vjetor në 2,7%. Inflacioni mesatar në periudhën tetor-nëntor në ShBA dhe Japoni u ul në afër 3,0%, dhe në Mbretërinë e Bashkuar në 4,5%.

Në Eurozonë, e cila është partneri ynë më i rëndësishëm tregtar, aktiviteti ekonomik ngeci në tremujorin e tretë të 2023 me bazë vjetore (rritje prej 0,6% në tremujorin e mëparshëm), duke përfaqësuar një rrugë rënese të rritjes ekonomike në një vit e gjysmë të kaluar. Rënia e investimeve bruto, kryesisht në inventarë, është nxitësi kryesor i ngadalësimit të rritjes ekonomike në tremujorin e tretë. Nga ana tjetër, në kushtet e një rënieje më të fortë të importeve se sa në aktivitetin eksportues, kontributi i eksporteve neto në rritje është pozitiv. Në përputhje me projeksionet e dhjetorit të BQE-së, në periudhën e ardhshme afatmesme, rritja ekonomike pritet të rikuperohet dhe të stabilizohet në nivelet e vërejtura para pandemisë, mbështetur nga rritja e të ardhurave reale të familjeve dhe forcimi i kërkesës së huaj. Në vitin 2023 pritet rritje prej 0,6% e aktivitetit ekonomik, pas së cilës parashikohet një përsheptim i lehtë, pra rritje prej 0,8% në vitin 2024, që paraqet një rishikim në rënie krahasuar me parashikimet e shtatorit. Më 2025 dhe 2026, rritja do të rritet në 1,5%². Lëvizjet në tregun e punës në Eurozonë janë ende të favorshme, duke pasur parasysh se shkalla e papunësisë në muajin tetor mbetet në një nivel historikisht të ulët prej 6,4%. Inflacioni në Eurozonë shënoi një ngadalësim të mëtejshëm në tremujorin e katërt, duke e ulur atë në 2,7% mesatarisht për këtë periudhë (4,9% në tremujorin e tretë të vitit 2023), në kushtet e një rënie të mprehtë të çmimeve të energjisë dhe një ngadalësimi të rritjes së ushqimeve. Çmimet dhe inflacioni bazë, duke reflektuar efektet e shtrëngimit të politikës monetare dhe lehtësimin e presioneve në lidhje me pengesat e ofertës. Sipas parashikimeve të dhjetorit të BQE-së, norma e inflacionit më 2023 do të ishte 5,4%, pas së cilës do të ngadalësohej në 2,7% më 2024, 2,1% më 2025 dhe 1,9% më 2026, që përfaqëson një rishikim në rënie për 2023 dhe 2024, dhe një projeksion i pandryshuar për vitin 2025 krahasuar me shtatorin³.

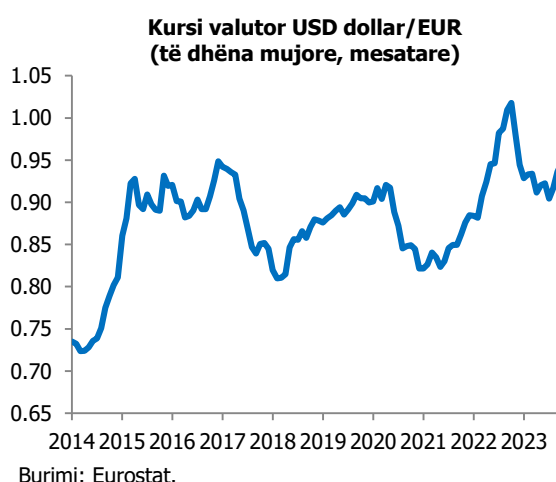
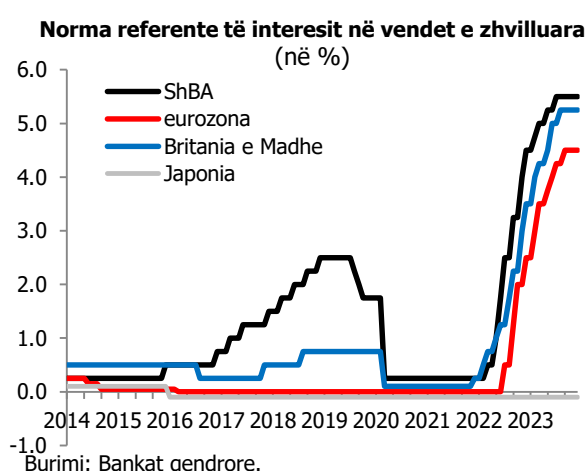
Në tremujorin e katërt të vitit 2023, bankat qendrore të vendeve të zhvilluara ruajtën të njëjtat norma bazë të interesit, në kushtet e ngadalësimit të inflacionit, dhe vlerësuan se ky mjedis

¹ Analiza në këtë seksion bazohet në raportin e Bankës Botërore për Perspektivat Ekonomike Globale, të publikuar në janar 2024.

² Në projeksionet e shtatorit 2023, rritja e parashikuar e aktivitetit ekonomik ishte 0,7% më 2023, 1,0% më 2024 dhe 1,5% më 2025.

³ Në shtator 2023, inflacioni në eurozonë ishte parashikuar në 5,6% më 2023, 3,2% më 2024 dhe 2,1% më 2025.

monetar do të kontribuojë në uljen e inflacionit brenda objektivit. Kështu, gjatë tremujorit të katërt, Fed mbajti normën referencë të interesit në intervalin 5,25% në 5,5% dhe vazhdoi të ulë portofolin e letrave me vlerë të qeverisë dhe të hipotekave. Norma e referencës së interesit të Bankës së Anglisë ishte 5,25%, dhe programi i shitjes së aktiveve nëpërmjet reduktimit të portofolit të letrave me vlerë në bilancin e bankës qendrore vazhdon të realizohet. BQE, gjatë kësaj periudhe, mbajti në të njëjtin nivel të tre normat bazë të interesit, pas rritjes së tyre me 0,5 p.p. gjatë tremujorit të tretë, kështu që norma e interesit për depozitat e disponueshme, për operacionet bazë të rifinancimit dhe për kreditë e disponueshme njëditore mbeti në nivelet 4,0%, 4,5%, përkatësisht 4,75%. Ndërkohë, portofoli në kuadër të Programit të Blerjes së Letrave me Vlerë (APP) është reduktuar gradualisht dhe me ritme të parashikueshme, duke qenë se BQE ndaloi riinvestimin e letrave me vlerë në muajin korrik dhe në mbledhjen e dhjetorit u vendos që në gjysmën e dytë të vitit 2024 të zvogëlojë portofolin në kuadër të Programit për blerjen e letrave me vlerë për mbështetje emergjente të ekonomisë për shkak të pandemisë (PEPP) dhe në fund të vitit ndaloi riinvestimin e letrave me vlerë në kuadër të këtij programi.

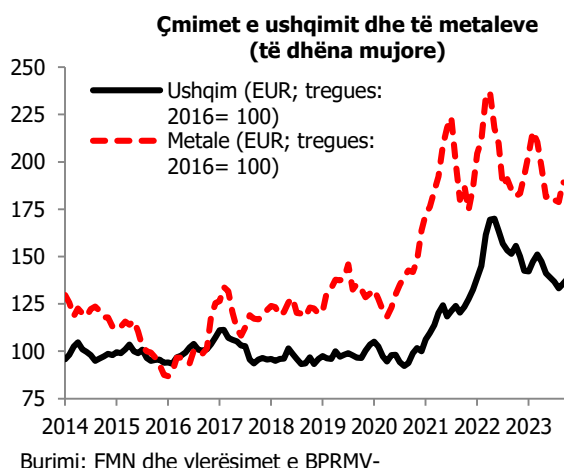
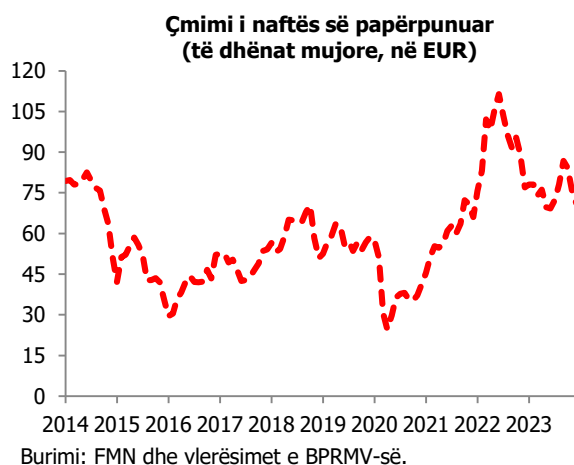
Në tremujorin e katërt të vitit 2023, vlera e dollarit amerikan kundrejt euros u rrit me 1,2% krahasuar me tremujorin e tretë. kryesisht një reflektim i tendencave më të favorshme të ekonomisë amerikane, si dhe norma më të larta interesi në Shtetet e Bashkuara. Në bazë vjetore, dollari amerikan është nënçmuar me 5,2%, duke arritur mesatarisht në 0,93 euro gjatë kësaj periudhe.

Çmimet e produkteve primare në bursat botërore në tremujorin e katërt të vitit 2023 shënuan lëvizje divergjente. Kështu, çmimi mesatar i naftës në këtë periudhë zbriti në 77.1 euro për fuçi, që është më i ulët për 2,5% krahasuar me tremujorin e tretë, pra me 11,5% në bazë vjetore. Trajektorja rënëse e çmimeve të naftës është nxitur nga ulja e kërkesës në ekonomitë e përparuara, pavarësisht vendimit për të zgjatur periudhën e reduktuar të ofertës së OPEC+ deri në fund të vitit dhe rreziqet e ofertës për shkak të konfliktit në Lindjen e Mesme. Nga ana tjetër, çmimet e produkteve primare joenergjetike⁴ (të shprehura në euro) shënuan rritje prej 3,0% krahasuar me tremujorin e tretë. Shirë sipas grupeve të produkteve, indeksat e çmimeve të metaleve bazë⁵ dhe të ushqimeve⁶ shënuan rritje për 5,0%, përkatësisht 1,7%.

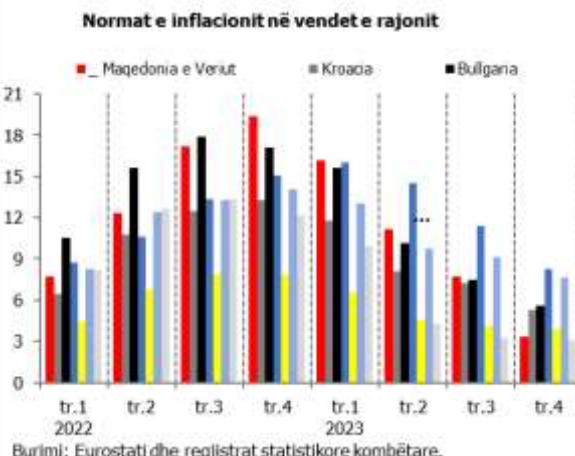
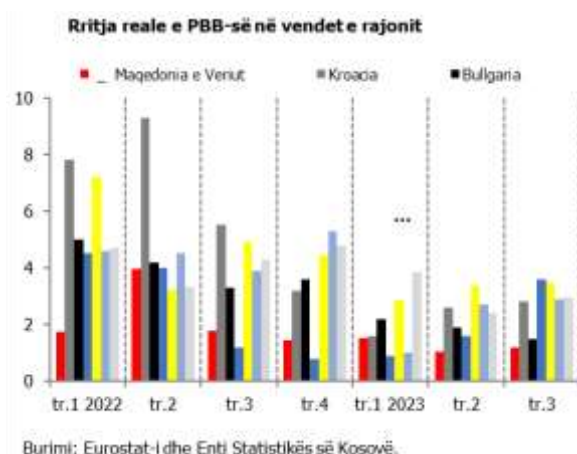
⁴ Ky indeks agregat përfshin indeksin e metaleve të çmuara, indeksin e ushqimeve dhe pijeve, indeksin e mallrave bujqësore dhe indeksin e metaleve bazë.

⁵ Në këtë indeks përfshihen metalet e mëposhtme: alumini, kobalti, bakri, hekuri, plumbi, molibdeni, nikeli, kallaji, uraniumi dhe zinku.

⁶ Në këtë indeks përfshihen këto produkte ushqimore primare: drithëra, vaj vegjetal, mish, ushqim deti, sheqer dhe ushqime të tjera.

Në raport me vendet e rajonit, aktiviteti ekonomik në tremujorin e tretë të vitit 2023 u rrit më shumë, me përjashtim të Bullgarisë. Një përshpejtim më i dukshëm i rritjes ekonomike vërehet nga Serbia, kryesisht për shkak të rritjes së investimeve bruto. **Inflacioni ngadalësohet edhe në periudhën tetor - nëntor të vitit 2023 në të gjitha vendet e analizuara të rajonit,** kryesisht nën ndikimin e rritjes së ngadaltë të çmimeve të ushqimeve dhe inflacionit bazë, dhe në disa vende kontributin përkatës në këtë lëvizje e ka edhe komponenti energjetik.

1.2. Oferta vendore

Edhe në tremujorin e tretë të vitit 2023, shënohet një rritje e ngjashme e aktivitetit ekonomik vendor. Norma reale e rritjes së realizuar prej 1,2% me bazë vjetore dhe vijon në masën më të madhe nga kontributi pozitiv i grupit të veprimtarive "tregti, transport dhe mikpritje" dhe "veprimtaritë që lidhen me pasuritë e paluajtshme". Nga ana tjetër, ndërtimi ka një kontribut negativ më të theksuar, në kushtet e rënies si në ndërtimet shumëkatëshe, por edhe në atë civile, dhe industria shënoi rënie në përputhje me lëvizjet e pafavorshme të kërkesës së brendshme dhe të jashtme. Në bazë tremujore, PBB-ja shënoi një rritje të vogël reale prej 0,2%. Të dhënat e frekuencës së lartë në kahun e ofertës që disponohen për periudhën tetor -

nëntor të vitit 2023 tregojnë për rritje të mëtejshme të aktivitetit ekonomik. Vlerësimet e menaxherëve për situatën e biznesit të ndërmarrjeve për tremujorin e katërt të vitit 2023 janë më të favorshme në të gjithë sektorët e rëndësishëm të ekonomisë, me përjashtim të sektorit të shërbimeve ku janë disi më pak të favorshme, krahasuar me të njëjtën periudhë të një viti më parë. Pritshmëritë janë përgjithësisht më të favorshme edhe për periudhën e ardhshme, me përjashtim të drejtuesve të ndërmarrjeve industriale, pritshmëritë e të cilëve janë pak më pak të favorshme.

Në tremujorin e tretë të vitit 2023, rritja reale e ekonomisë vendase shënoi vlerën 1,2% me bazë vjetore (rritje 1,1% në tremujorin paraardhës), me një rritje minimale në bazë tremujore prej 0,2% (e rregulluar sezonale dhe kalendarike). Nga pikëpamja strukturore, rritja vjetore në tremujorin e tretë erdhi kryesisht nga kontributi pozitiv i grupit të aktiviteteve "tregti, transport dhe hotelleria", si dhe "veprimtaritë që lidhen me pasuritë e paluajtshme". Bujqësia dhe aktiviteti "informacion dhe komunikim" patën një kontribut pozitiv shtesë, më të theksuar në rritjen e PBB-së në këtë tremujor. Nga ana tjetër, kontribut negativ në këtë tremujor kishte edhe ndërtimi, i shoqëruar nga rënia e industrisë.

PBB dhe komponentët - normat vjetore të rritjes (në %)

	norma vjetore të rritjes, në %*											
	2018	2019	2020	2021	2022	Tr.1 2022	Tr.2 2022	Tr.3 2022	Tr.4 2022	Tr.1 2023	Tr.2 2023	Tr.3 2023
Bujqësia	8,3	0,1	2,5	-8,7	-5,0	-6,7	-3,1	-3,2	-6,9	-0,2	0,1	2,0
Industria	5,3	1,4	-6,7	2,2	-1,2	-3,4	1,4	-2,7	-0,2	0,2	1,1	-0,8
nga të cilat te industria përpunimit	6,2	2,6	-4,8	6,1	-2,7	-4,4	0,9	-3,2	-3,6	-3,2	-1,8	-1,2
Ndërtimtaria	-11,0	5,5	-4,0	-6,0	8,1	-7,9	16,2	9,7	10,2	18,9	-14,8	-13,0
Tregtia, transporti dhe komunikacioni dhe hotelleria	5,0	6,7	-10,6	7,6	0,0	2,4	-1,9	-0,1	-0,1	3,4	4,4	1,9
Informacione dhe komunikime	-4,1	6,8	4,5	12,2	15,1	14,4	21,0	14,0	11,8	7,0	3,3	5,4
Ndërmjetësim financiar	2,6	0,4	-0,1	-0,1	-1,4	2,8	-3,6	0,2	-4,8	3,7	3,9	6,6
Veprimtari e lidhur me patundshmëritë	0,1	0,2	1,1	7,0	19,0	14,6	25,0	20,9	16,1	3,6	4,1	5,6
Veprimtari administrative dhe shërbime ndihmëse	7,9	8,0	-8,7	14,5	9,2	15,9	11,8	6,8	2,5	1,5	3,6	5,5
Drejtoria publike	2,0	5,2	3,2	4,0	-7,2	-4,8	-7,3	-8,8	-8,0	-4,5	-0,9	-0,2
Art, argëtim dhe rekreacion; Veprimtari tjera shërbimi	6,6	9,6	-22,6	17,2	8,4	14,7	10,1	9,0	0,6	-0,4	1,9	2,7
Produkti bruto i brendshëm	2,9	3,9	-4,7	4,5	2,2	1,7	4,0	1,8	1,5	1,5	1,1	1,2

*Nga njoftimi i PBB-së nga 7.12.2023

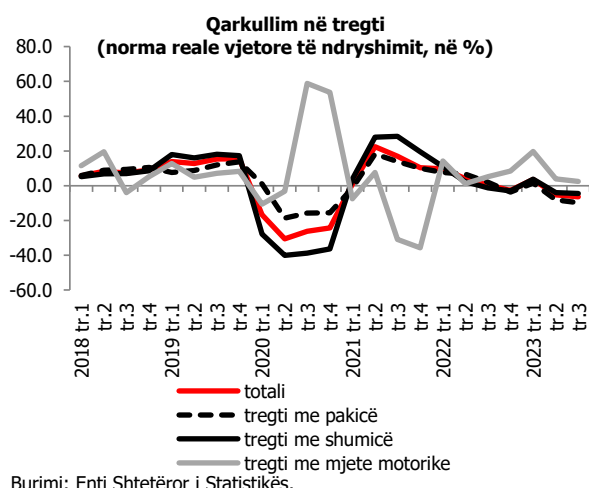
Burimi: Enti Shtetëror i Statistikës.

PBB dhe komponentët - kontributet në rritjen e PBB-së (në pp)

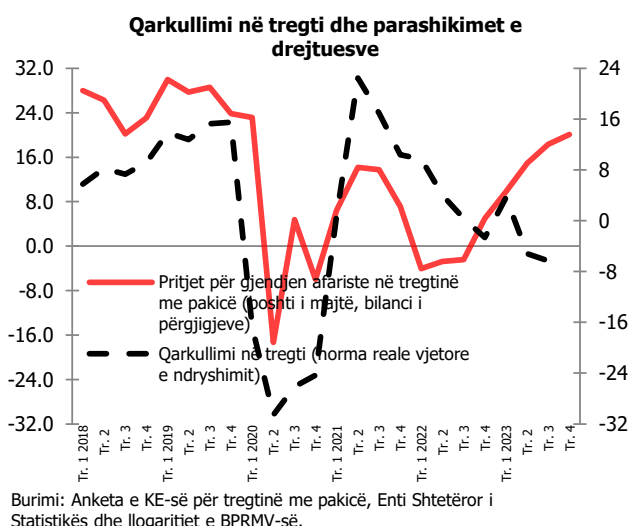
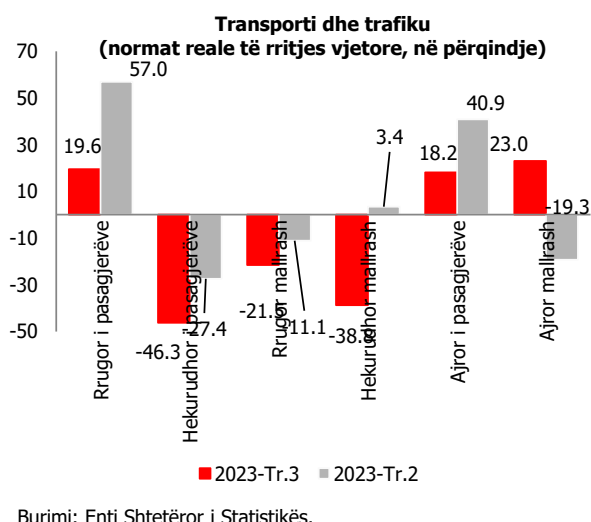
	kontributi në rritjen e PBB-së, në p.p.											
	2018	2019	2020	2021	2022	Tr.1 2022	Tr.2 2022	Tr.3 2022	Tr.4 2022	Tr.1 2023	Tr.2 2023	Tr.3 2023
Bujqësia	0,7	0,0	0,2	-0,7	-0,4	-0,4	-0,2	-0,3	-0,6	-0,1	0,0	0,3
Industria	0,9	0,3	-1,2	0,4	-0,2	-0,6	0,2	-0,5	0,0	0,0	0,2	-0,1
nga të cilat te industria përpunimit	0,8	0,3	-0,6	0,8	-0,4	-0,6	0,1	-0,4	-0,5	-0,4	-0,2	-0,2
Ndërtimtaria	-0,7	0,3	-0,2	-0,3	0,5	-0,5	0,6	0,7	0,9	0,7	-0,7	-0,9
Tregtia, transporti dhe komunikacioni dhe hotelleria	1,0	1,3	-2,1	1,5	0,0	0,5	-0,4	0,0	0,0	0,6	0,8	0,4
Informacione dhe komunikime	-0,1	0,2	0,2	0,5	0,6	0,6	0,9	0,6	0,5	0,3	0,2	0,3
Ndërmjetësim financiar	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	-0,1	0,0	-0,1	0,1	0,1	0,2
Veprimtari e lidhur me patundshmëritë	0,0	0,0	0,1	0,7	2,0	1,6	2,5	2,1	1,6	0,4	0,5	0,6
Veprimtari administrative dhe shërbime ndihmëse	0,3	0,3	-0,3	0,5	0,4	0,6	0,5	0,3	0,1	0,1	0,2	0,2
Drejtoria publike	0,2	0,6	0,4	0,5	-0,9	-0,7	-1,0	-1,1	-0,9	-0,6	-0,1	0,0
Art, argëtim dhe rekreacion; Veprimtari tjera shërbimi	0,2	0,3	-0,7	0,5	0,2	0,4	0,3	0,3	0,0	0,0	0,1	0,1
Produkti bruto i brendshëm	2,9	3,9	-4,7	4,5	2,2	1,7	4,0	1,8	1,5	1,5	1,1	1,2

Burimi: Llogaritjet e Bankës Popullore.

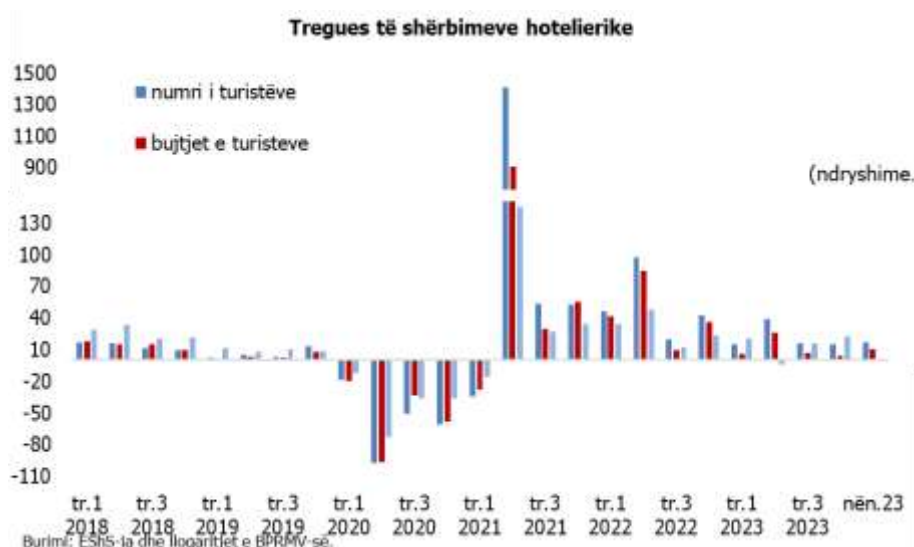
Analizuar sipas të dhënave me frekuencë të lartë, **në tremujorin e tretë të vitit, qarkullimi i përgjithshëm në tregti shënoi rënie reale me bazë vjetore**, në kushtet e rënies së tregtisë me pakicë dhe shumicë, ndërsa tregtia e mjeteve motorike shënoi rritje. Nga ana tjetër, në periudhën tetor - nëntor të vitit 2023, tregtia totale shënoi rritje të vogël, tërësisht si rezultat i rritjes së tregtisë me shumicë, ndërsa tregtia me pakicë dhe tregtia e automjeteve shënuan rënie. Vlerësimet e drejtuesve të ndërmarrjeve në sektorin e "tregtisë me pakicë" për situatën e biznesit gjatë tremujorit të katërt 2023 janë më të favorshme krahasuar me të njëjtin tremujor të një viti më parë, si dhe më të favorshme janë edhe pritshmëritë për periudhën e ardhshme.

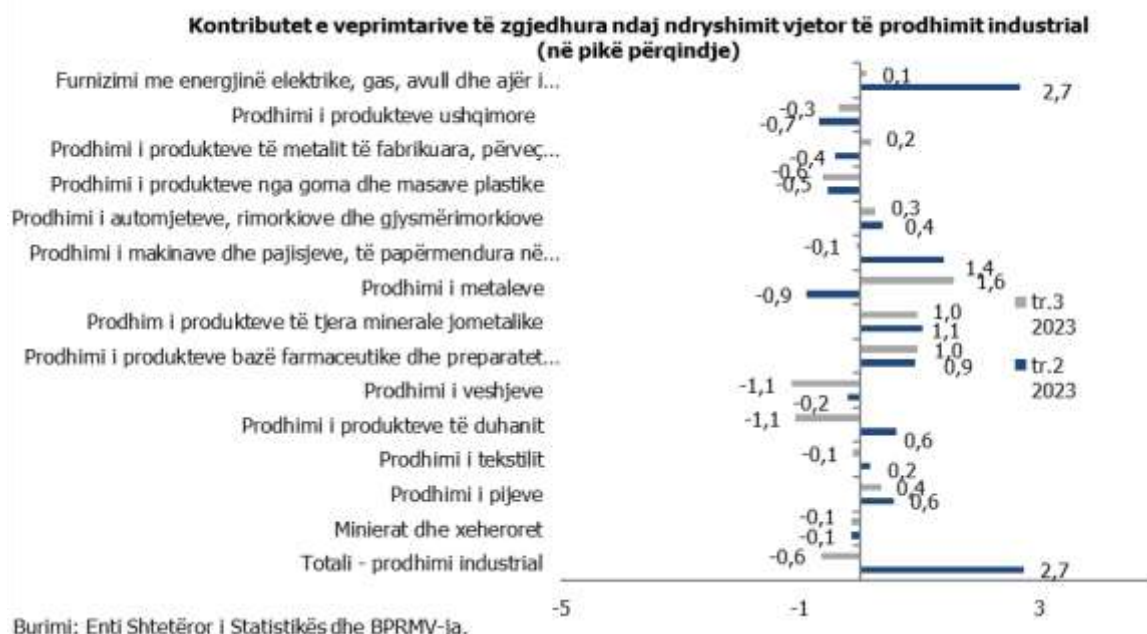
Për sa i përket **transportit**, në tremujorin e tretë të vitit 2023, rritje reale është vërejtur në trafikun ajror të mallrave, transportin rrugor të pasagjerëve dhe atë të pasagjerëve. Megjithatë, një rënie është vërejtur në trafikun hekurudhor të pasagjerëve, hekurudhor të mallrave dhe transportin rrugor të mallrave.

Në **sektorin e hotelarisë**, në tremujorin e tretë të vitit 2023, rritja reale vazhdoi me bazë vjetore të numrit të turistëve dhe netëqëndrimeve, ende kryesisht si pasojë e rritjes së turistëve të huaj. Në këtë tremujor ka rritje të qarkullimit të përgjithshëm në hoteleri, për dallim nga rënia në tremujorin paraardhës. Të dhënat për periudhën tetor - nëntor të vitit 2023 tregojnë rritje të mëtijshme të numrit dhe të netëqëndrimeve të turistëve, ndërsa në tetor ka një rritje të fortë të qarkullimit total në hoteleri. Vlerësimet e drejtuesve të ndërmarrjeve në sektorin e shërbimeve për gjendjen e tyre të biznesit në tremujorin e katërt të vitit 2023 janë disi më pak të favorshme krahasuar me të njëjtin tremujor të vitit të kaluar, ndërsa pritshmëritë për periudhën e ardhshme për sa i përket kërkesës janë më të favorshme.

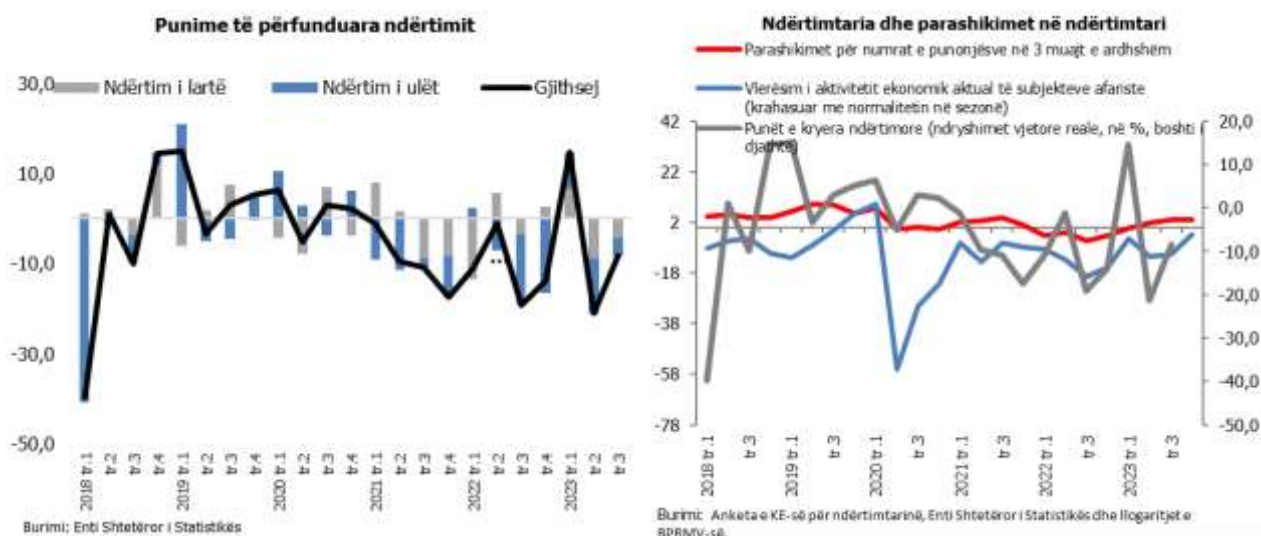

Në tremujorin e tretë të vitit, prodhimi industrial⁷ shënoi një rënie të vogël prej 0,6% me bazë vjetore, kundrejt rritjes prej 2,7% në tremujorin paraardhës, si pasojë e kontributeve negative nga industria përpunuese dhe minierat, ndërsa sektori i energjisë shënoi një kontribut të vogël pozitiv. Nga aktivitetet, kontributi negativ më i theksuar vihet re në aktivitetet "prodhim veshjesh" dhe "prodhim i pajisjeve elektrike", dhe një kontribut negativ shtesë ka aktiviteti "prodhim i produkteve të duhanit". Nga ana tjetër, kontributin më të rëndësishëm pozitiv e ka aktiviteti "prodhim i metaleve" (reflektim i një baze më të ulët krahasuese për shkak të krizës energjetike), si dhe aktiviteti "prodhim i produkteve farmaceutike bazë dhe preparateve farmaceutike" ka një kontribut të rëndësishëm pozitiv. Në periudhën tetor - nëntor të vitit 2023, prodhimi industrial i përgjithshëm shënoi lëvizje pozitive, në drejtim të rritjes në industrinë përpunuese, atë të energjisë dhe minierave. Menaxherët nga sektori industrial kanë vlerësime më të favorshme për situatën e biznesit në tremujorin e katërt të vitit 2023 krahasuar me të njëjtin tremujor të vitit të kaluar, ndërsa pritshmëritë për lëvizjen e prodhimit në periudhën e ardhshme janë disi më pak të favorshme.

⁷ Analiza e lëvizjeve në industri është bërë në bazë të të dhënave mujore për indeksat e prodhimit industrial të ESHS-së.

Sipas të dhënave të disponueshme me frekuencë të lartë, **në tremujorin e tretë të vitit 2023, aktiviteti në sektorin e ndërtimit shënoi sërish një rënie reale të lartë me bazë vjetore, por më të moderuar krahasuar me rënien e tremujorit të fundit.** Në të njëjtën kohë, rënia në totalin e punimeve të ndërtimit vjen si pasojë e rënies si në ndërtimet e larta ashtu edhe në atë të inxhinierisë civile. Nga ana tjetër, prodhimi vendas i materialeve të ndërtimit shënoi rritje të mëtjeshme solide, por u vu re rritje e lartë e eksportit të këtyre produkteve dhe rënie e importit të tyre. Në tetor, vlera e punimeve të përfunduara të ndërtimit u rrit nën ndikimin e arritjeve në inxhinierinë e ndërtimit, ndërkohë që ndërtimet e larta vazhduan të bien. Sa i përket çmimeve të drejtuesve të ndërmarrjeve në sektorin e ndërtimit për lëvizjen e aktivitetit të tyre në tremujorin e katërt të vitit 2023 janë më të favorshme krahasuar me të njëjtin tremujor të vitit të kaluar, si dhe pritshmëritë për periudhën e ardhshme janë gjithashtu më të favorshme.

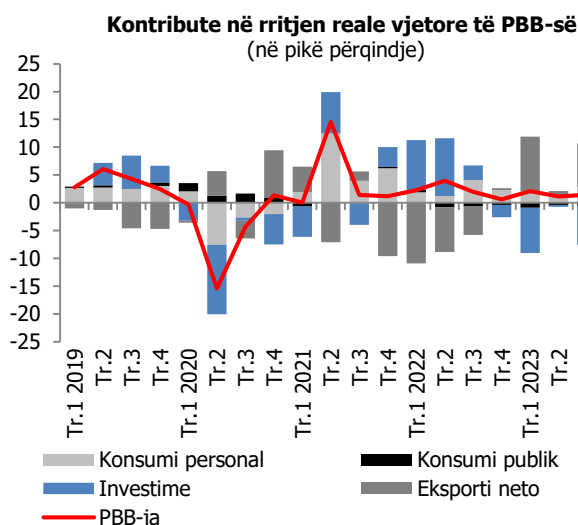
1.3. Kërkesa agregate

Nga këndvështrimi i kërkesës, rritja reale vjetore e PBB-së prej 1,2% në tremujorin e tretë të vitit 2023 rezulton nga eksportet neto, me një rregullim të mëtjeshëm dhe të forcuar në rënie të importeve të mallrave dhe shërbimeve, efekti pozitiv i të cilit vazhdon të mbizotërojë. Rënie shënuan edhe eksportet, duke pasur parasysh stabilizimin dhe shfrytëzimin e kapaciteteve pas rritjes së lartë në dy vitet e fundit, ndërsa në të njëjtën kohë rritja e kërkesës së huaj u ngadalësua. Nga ana tjetër, kërkesa e brendshme shënoi rënie, e ndikuar nga rënia e lartë reale e investimeve bruto dhe ulja e konsumit publik, ndërsa konsumi personal shënoi rritje të mëtjeshme solide. Rënia e investimeve bruto po thellohet, në një bazë të lartë krahasuese nga viti i kaluar kur inventarët u rritën ndjeshëm për shkak të rritjes së rreziqeve globale, por edhe nga investimet më të dobëta në asetet fikse, të parë nga zhvendosjet e pafavorshme në ndërtim. Rritja e konsumit personal vazhdon të mbështetet nga rritja reale e rrogës mesatare të paguar dhe masës së pensione.

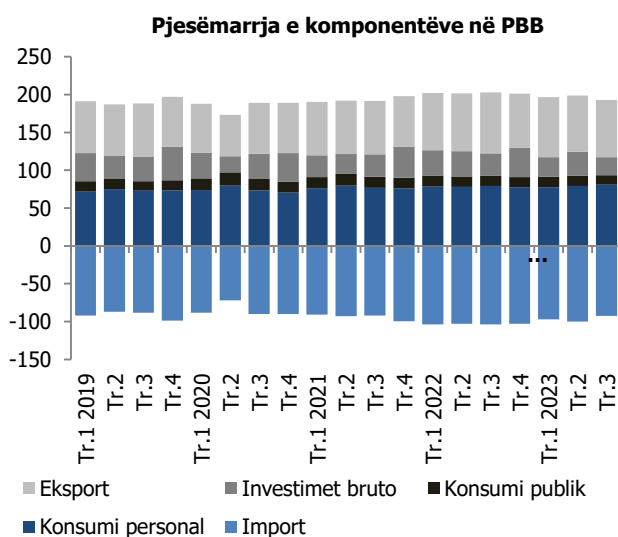
Analiza strukturore e PBB-së⁸ nga këndvështrimi i kërkesës tregon se në tremujorin e tretë të 2023 rritja rezulton nga eksportet neto. me rënie më të vogël të eksporteve krahasuar me rënien e importeve. Një kontribut shtesë ka edhe konsumi personal, i cili vijon të rritet, me të njëjtën dinamikë si në tremujorin e mëparshëm. Megjithatë, një rënie e mëtjeshme dhe e mprehtë e investimeve bruto, kryesisht duke reflektuar

⁸ Ndryshimet tremujore në PBB dhe përbërësit e tij llogariten nga të dhënat e ESHS-së të rregulluara sezonale dhe kalendarike.

bazën e lartë krahasuese të shkaktuar nga inventarët, si dhe rënien e konsumit publik, çuan në një kontribut negativ nga kërkesa e brendshme në tremujorin e tretë.

Burimi: Enti Shtetëror i Statistikës dhe llogaritjet e BPRMV-së.

Burimi: Enti Shtetëror i Statistikës dhe llogaritjet e BPRMV-së.

Normat vjetore të rritjes reale (në%)											Kontribute ndaj rritjes reale vjetore (në p.p.)**											
	2019	2020	2021	2022	2022-tr.1	2022-tr.2	2022-tr.3	2022-tr.4	2023-tr.1	2023-tr.2	2023-tr.3	2019	2020	2021	2022	2022-tr.1	2022-tr.2	2022-tr.3	2022-tr.4	2023-tr.1	2023-tr.2	2023-tr.3
Konsumi personal	3.7	-3.6	8.6	3.8	4.4	1.9	5.3	3.8	0.7	2.8	2.8	2.5	-2.3	5.3	2.1	3.0	1.3	3.6	2.5	0.5	1.9	2.0
Konsumi publik	2.5	9.8	0.9	-5.0	0.1	-7.6	-7.0	-5.2	-4.3	-1.1	-3.0	0.4	1.4	-0.1	-0.4	0.0	-1.3	-1.1	-0.8	-0.7	-0.2	-0.5
Eksporti i mallrave dhe shërbimeve	8.9	-10.9	14.3	11.4	9.1	12.2	16.3	8.0	6.6	-1.4	-5.0	5.4	-6.8	6.8	8.9	6.1	8.3	11.0	5.0	4.9	-1.0	-3.8
Importi i mallrave dhe shërbimeve	10.1	-10.9	14.8	12.4	16.5	15.3	14.6	4.9	-5.0	-2.0	-9.8	-7.3	8.3	-8.4	-13.2	-12.9	-12.3	-11.7	-4.6	4.8	1.9	9.4
Investimet bruto	9.5	-15.1	2.9	9.4	19.8	31.3	0.7	-3.9	-21.8	-4.4	-18.2	3.1	-5.2	0.3	4.9	5.5	8.0	0.0	-0.8	-7.6	-1.5	-5.6
Kërkesa e brendshme	5.2	-5.5	6.1	4.2	7.6	7.1	2.7	0.4	-5.9	0.4	-2.9	5.9	-6.1	5.5	6.5	8.5	8.0	2.5	1.0	-7.8	0.2	-4.0
Eksporti neto*	13.7	-10.7	16.3	15.2	42.2	25.0	9.2	-1.5	-35.8	-3.8	-26.3	-2.0	1.5	-1.6	-4.4	-6.8	-4.1	-0.7	0.4	9.7	0.9	5.6
Mospërputhje statistikore	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	-0.3	-0.1	-0.4	
PBB	3.9	-4.7	4.5	2.2	1.7	4.0	1.8	1.5	1.5	1.1	1.2	3.9	-4.7	3.9	2.1	1.7	4.0	1.8	1.5	1.5	1.1	1.2

* ulja e eksportit neto tregon ngushtim të deficitit

** Kontributet sipas komponentëve nuk shtohen në PBB-në reale shkaku i mospërputhjes statistikore në shumat aktuale.

Me qëllim që të përshtatet me normave zyrtare reale të rritjes, PBB-ja agregate përfshin mospërputhje statistikore.

Burimi: Enti Shtetëror i Statistikës dhe llogaritjet e BPRMV-së.

1.3.1. Konsumi personal

Në tremujorin e tretë të vitit 2023, konsumi personal vazhdon të rritet me të njëjtën dinamikë si në tremujorin e mëparshëm, me një normë prej 2,8% (rritje tremujore prej 1%). Rritja e konsumit është mbështetur nga rritja reale e rrogës mesatare të paguar⁹ dhe masës së pensioneve¹⁰, për të dytin tremujor radhazi. Nga ana tjetër, kreditimi i popullsisë nga bankat në këtë tremujor shënoi stagnim në treguesit realë, ndërkohë që transferet private shënuan një thellim të rënies reale që filloi në tremujorin e mëparshëm. Në kushtet e pasigurisë nga lufta në Ukrainë dhe konflikti i ri në Lindjen e Mesme, si dhe mbajtjen e çmimeve të konsumit në nivele të larta, masa shtesë ekonomike u miratuan në fund të

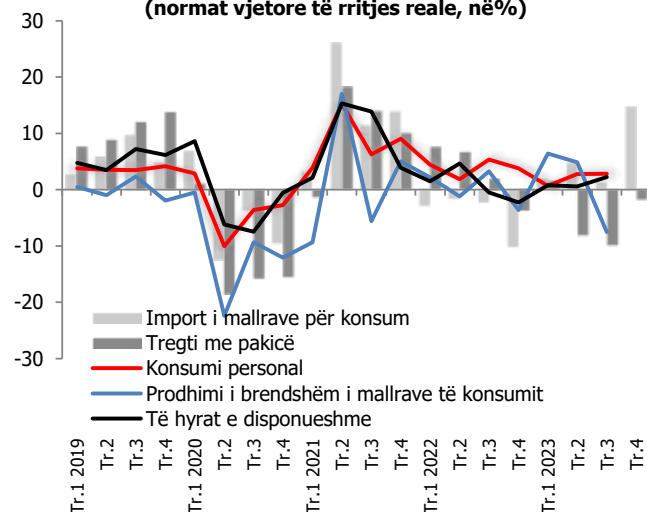
⁹ Më shumë detaje në seksionin 1,3. Punësimi dhe rrogat.

¹⁰ Në shtator 2023, pensionet janë rritur me 5,3% nominalisht, në përputhje me rregullimin e rregullt të parashikuar nga metodologjia e re e cila ndjek dy tregues, pra 50% të rritjes së pagës mesatare dhe 50% të rritjes së kostos së jetesës. Sipas të dhënave zyrtare të Entit Shtetëror të Statistikave. Ky dakordim bëhet dy herë në vit, në muajin mars dhe shtator (për më shumë shikoni [linkun e mëposhtëm](#)).

tremujorit për të mbrojtur standardin e jetesës¹¹ dhe për të ruajtur konsumin familjar. edhe në periudhën e ardhshme.

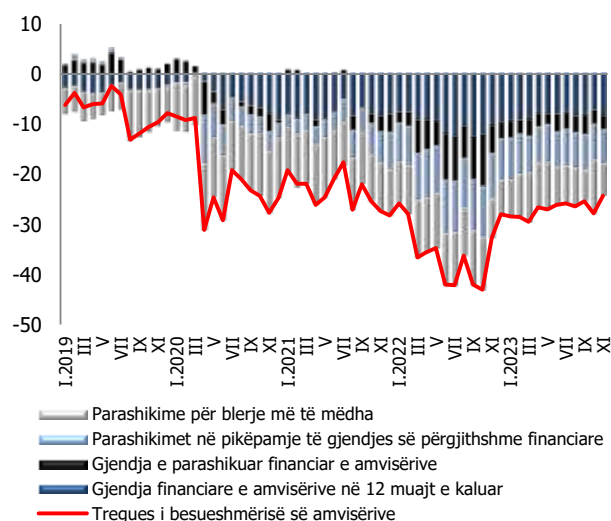
Nga pikëpamja e të dhënave të disponueshme për lëvizjet e konsumit personal¹² për tremujorin e katërt të vitit 2023, sinjalet janë të ndryshme, por kryesisht tregojnë për rritje të mëtejshme të tij. Në këtë periudhë është vërejtur rritje vjetore e prodhimit vendor të mallrave të konsumit, ndërsa importi i mallrave të konsumit po rritet me shpejtësi. Gjithashtu, në disa nga komponentët e të ardhurave të disponueshme, pra në paga dhe pensione, rritja e vërejtur në tremujorin paraardhës përshpejtohet, si dhe rritje reale shënohet edhe te kredia për popullsinë. Nga ana tjetër, vijojmë të shohim rënie në bazë reale në tregtinë me pakicë dhe të ardhurat bruto nga TVSH, por rënia po ngadalësohet ndjeshëm. Rezultatet e vërtetimit të aktivitetit kreditor të muajit dhjetor tregojnë për një shtrëngim neto të kushteve të përgjithshme të kredisë, më i theksuar në krahasim me vërtetimin e mëparshëm, si dhe një rënie neto të kërkesës për kredi totale të individëve. Për sa i përket treguesit të besimit të konsumatorit¹³, ai tregon për një perspektivë më të favorshme për tremujorin e katërt të 2023 si në raport me tremujorin paraardhës ashtu edhe në krahasim me të njëjtën periudhë të vitit 2022. Gjatë tremujorit të katërt, në kushtet e një pasigurie të zgjeruar, u miratuan masa shtesë ekonomike për mbrojtjen e standardit të jetesës së qytetarëve¹⁴.

**Konsumi personal dhe kategoritë indikuese
(normat vjetore të rritjes reale, në%)**

Burimi: Enti Shtetëror i Statistikës, Ministria e Financave dhe BPRMV-ja.

Tregues i besueshmërisë së konsumatorëve

Burimi: Anketa e Komisionit European dhe llogaritjet e BPRMV-së.

¹¹ Më 19 shtator 2023, qeveria mori vendim për uljen e çmimeve të disa produkteve ushqimore me të paktën 10% dhe ngrirjen e çmimeve të reduktuara. Vendimi është i vlefshëm nga data 20 shtator deri më 31 dhjetor 2023 dhe çmimet më të larta të disa produkteve ushqimore përcaktohen në nivelin e çmimeve (me përjashtim të çmimeve të shitjes promotionale), të cilat janë aplikuar më 1 gusht 2023, në tregtinë me pakicë, pra çmimet e këtyre produkteve janë ulur me të paktën 10%. Për më shumë detaje në linkun e mëposhtëm: <https://vlada.mk/node/34532>.

¹² Të dhënat për rrogat janë të muajit tetor, 2023, ndërsa të dhënat për kreditë për popullsinë, pensionet, tregtinë me pakicë, prodhimin vendas të mallrave të konsumit, importet e mallrave të konsumit dhe të ardhurat bruto nga TVSH-ja i referohen periudhës tetor - nëntor të vitit 2023.

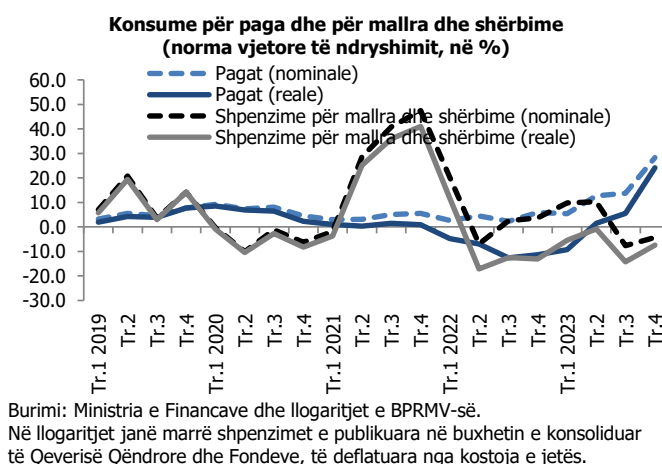
¹³ Sondazhi i Komisionit European mbi optimizmin e konsumatorëve që nga nëntori i vitit 2023. Në ekranin grafik, indeksi i besimit të konsumatorit shfaqet si përqindje neto e përgjigjeve. Ky indeks është një komponent përbërës i indeksit të përgjithshëm të besimit ekonomik.

¹⁴ Më 9 dhjetor 2023, Qeveria miratoi një tjetër paketë masash kundër krizës të ndara në 4 kategori: 1) Masa në mbështetje të qytetarëve dhe familjeve (mbështetje për nxënës të studentëve nga familjet me të ardhura të ulëta, mbështetje për kategoritë e cënueshme të qytetarëve, pensionistët dhe familjet me të ardhura më të ulëta, mbështetje për fermerët); 2) Masat për mbështetjen e ekonomisë (kredi më të favorshme për likuiditet dhe investime, subvencionim kontributuesh për rroga më të larta); 3) Masat për mbështetjen e sektorit publik (komunat dhe ndërmarrjet publike); dhe 4) Masat sistematike që kontribuojnë në zbutjen e efekteve të krizës së çmimeve dhe energjisë. (<https://finance.gov.mk>)

1.3.2. Konsumi publik

Rënia reale vjetore e konsumit publik vazhdoi në tremujorin e tretë të 2023 dhe arriti në 3% (rritje prej 1,1% në bazë tremujore). Sipas të dhënave nga buxheti, rënia në këtë periudhë vjen si pasojë e ndryshimeve në kategoritë kryesore të konsumit publik dhe mbi të gjitha në shpenzimet për mallra dhe shërbime.

Arritjet buxhetore në përputhje me të dhënat fiskale për periudhën tetor - nëntor të vitit 2023 tregojnë për një rritje reale vjetore të **konsumit publik**. në tremujorin e katërt të vitit, në kushte rritjeje pothuajse në të gjitha kategoritë kryesore (përveç shpenzimeve për mallra dhe shërbime dhe transfere për agjencinë e punësimit).

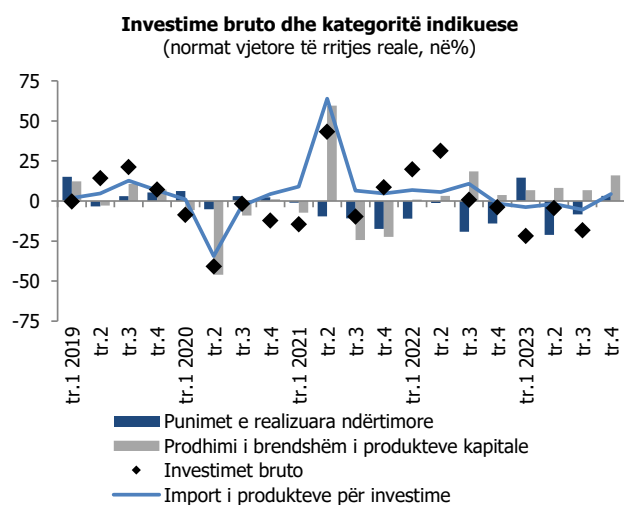

1.3.3. Konsumi i investimeve

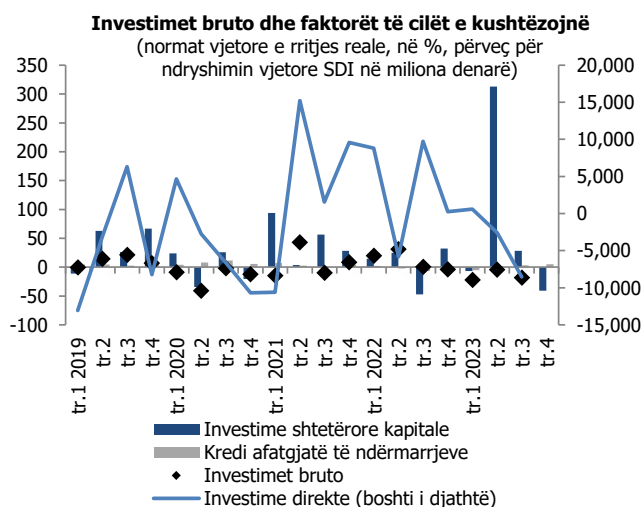
Rënia e investimeve bruto u thellua në tremujorin e tretë të 2023. Në të njëjtën kohë, investimet shënuan një rënie reale vjetore prej 18.2% dhe një rënie tremujore prej 14.8%. Lëvizje të tilla nga viti në vit tregojnë se ka ende një efekt negativ nga baza e lartë krahasuese e shkaktuar nga inventarët, e cila u rrit vitin e kaluar si përgjigje ndaj efekteve negative të luftës në Ukrainë dhe pasigurisë në tregjet e energjisë dhe të mallrave. Gjithashtu, parë përmes kategorive treguese për investimet në mjete fikse, gjatë kësaj periudhe janë vërejtur ndryshime reale negative në punimet e ndërtimit, importin e mjeteve të punës, të ardhurat nga tatimi mbi fitimin dhe investimet e huaja direkte. Nga ana tjetër, në kategoritë e tjera treguese, rritje reale e lartë është vërejtur në investimet kapitale shtetërore (në lidhje me paradhëniet), si dhe rritje është vërejtur edhe në prodhimin vendas të produkteve kapitale dhe kreditë afatgjata për ndërmarrjet.

Në lidhje me të dhënat me frekuencë të lartë për investimet bruto¹⁵ për periudhën tetor - nëntor të vitit 2023, një rënie reale vjetore shënohet në investimet kapitale shtetërore, ndërsa në kategoritë e tjera është vërejtur një rritje solide (në të ardhurat nga tatimi mbi fitimin, importi i punës. kapitali, kreditë afatgjata të ndërmarrjeve, ndërtimi, si dhe prodhimi vendas i mallrave kapitale). Nga ana tjetër, rezultatet e vërtetimit të aktivitetit kreditor për tremujorin e katërt tregojnë për një shtrëngim neto të kushteve të përgjithshme të kreditimit dhe një rënie neto të kërkesës për kredi për korporatat.

¹⁵ Të dhënat për punimet e përfunduara të ndërtimit dhe stoqet e produkteve të gatshme janë të muajit tetor 2023, ndërsa të dhënat për kreditë afatgjata për ndërmarrjet, investimet kapitale shtetërore, prodhimin industrial, importin e produkteve të investimeve dhe prodhimin vendas të produkteve kapitale i referohen periudhës tetor - nëntor të vitit 2023.

Burimi: Enti Shtetëror i Statistikës, Ministria e Financave dhe llogaritjet

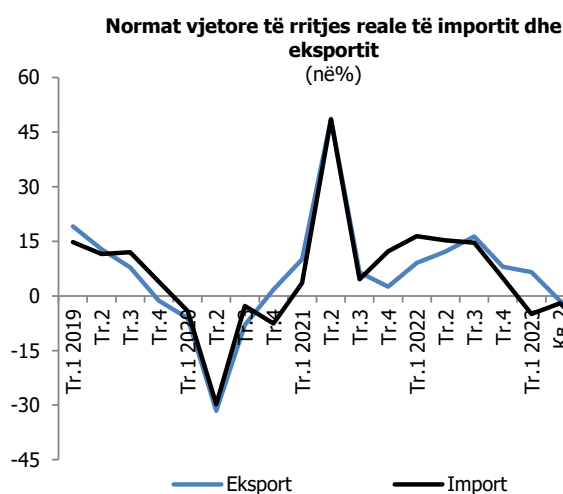
Source: State Statistical Office, Ministry of Finance and NBRNM calculations.

1.3.4. Kërkesa neto për eksport

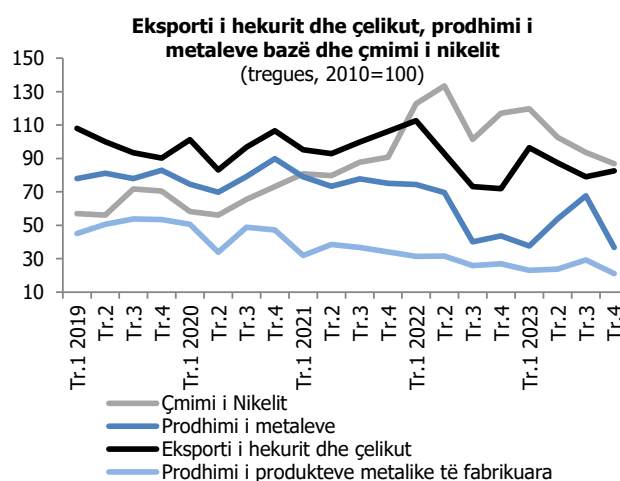
Në tremujorin e tretë të vitit 2023, eksportet neto dhanë një kontribut pozitiv në rritjen e PBB-së, në kushtet e një rënie më të madhe të importeve në krahasim me rënien e eksporteve.

Konkretisht, edhe ky tremujor shënoi rënie të eksporteve në baza vjetore, me 5%, me një rënie tremujore prej 1,5% (rënie vjetore prej 1,4% dhe një rënie tremujore prej 4,1%, përkatësisht në tremujorin paraardhës), pasi rritja e lartë e shënuar më parë në dy vitet e fundit, dhe gjithashtu nën ndikimin e rritjes së ngadaltë të kërkesës së huaj. Analizuar sipas vlerave nominale nga statistikën e tregtisë së jashtme, Kontributin më të madh pozitiv e ka eksporti i makinerive dhe pajisjeve transportuese dhe produkteve të ndryshme të gatshme, ndërsa eksporti i produkteve kimike dhe energjisë ka një kontribut negativ. Mungesa e nevojës për importe për furnizime, si dhe rënia e investimeve bruto dhe e eksporteve kontribuan në uljen e totalit të importeve në tremujorin e tretë, me 9,8% në bazë vjetore (me një rënie tremujore prej 5,3%).

Të dhënat për shkëmbimin e tregtisë së jashtme në Tetor - Nëntor të vitit 2023 tregojnë për një ngushtim të mëtjeshëm të mundshëm të deficitit krahasuar me të njëjtën periudhë të vitit të kaluar, me një rënie nominale më të fortë të importeve sesa eksportet e mallrave.

Burimi: Enti Shtetëror i Statistikës.

Burimi: Enti Shtetëror i Statistikës, FMN-ja, baza mujore e të dhënave dhe llogaritjet e BPRMV-së.

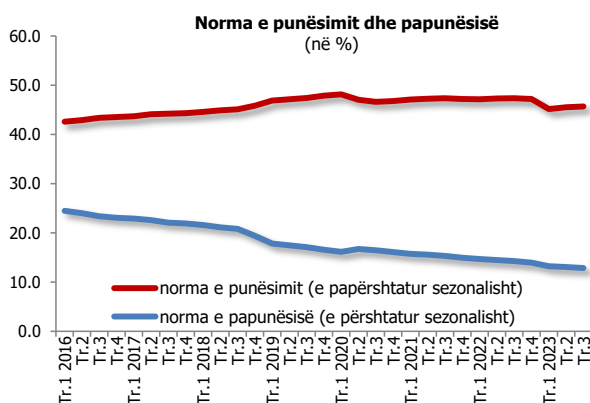
1.4. Punësimi dhe rrogat

Tregu i punës në tremujorin e tretë të vitit 2023 vijon të shënojë lëvizje pozitive në baza tremujore. Kështu, numri i të punësuarve është rritur me 0,4%, ndërsa numri i të papunëve është ulur me 1,7%. Lëvizje të tilla ndikuan në një lëvizje të lehtë në rritje të normës së punësimit, e cila arriti në 45.7%, duke ulur njëkohësisht edhe më tej shkallën e papunësisë, e cila u ul në 12.8%. Në të njëjtën kohë, në tremujorin e tretë është vërejtur një rritje e popullsisë aktive, në kushte të pandryshuara në popullsinë joaktive, gjë që tregon për lëvizje të favorshme në ofertën e fuqisë punëtore. Në përputhje me hulumtimin e sondazhit, optimizmi i drejtuesve të ndërmarrjeve për punësime të reja në tremujorin e katërt të vitit 2023 është forcuar, krahasuar me perceptimet e shprehura për tremujorin paraardhës. Në raport me çmimin e punës, rrogat në tremujorin e tretë të 2023 vazhdojnë të rriten me dinamikë të ngjashme.

Lëvizje pozitive në bazë tremujore shënoi edhe tregu i punës në tremujorin e tretë të 2023.¹⁶ Kështu, në tremujorin e tretë të vitit 2023 është shënuar rritje e numrit të të punësuarve me 0,4% krahasuar me tremujorin paraardhës. Në veprimtaritë individuale, kontributin më të madh në rritjen tremujore të punësimit kanë aktivitetet që lidhen me "arsim", "shëndet dhe mbrojtje sociale", "veprimtari të tjera shërbimi", "transport dhe magazinim", si dhe "industria përpunuese". Nga ana tjetër, një kontribut negativ më të theksuar kanë aktivitetet që lidhen me "bujqësinë", "administratën publike dhe mbrojtjen"; sigurimet shoqërore të detyrueshme", "ndërtimi", si dhe veprimtaritë që lidhen me "hotele dhe restorante". Për sa i përket gjendjes ekonomike¹⁷, rritja e numrit të të punësuarve shpjegohet kryesisht me rritjen e kategorive "të punësuar" dhe "të punësuar për llogari të tyre", ndërsa tendenca negative ka në kategoritë "punëdhënës" dhe "punëtorë familjarë të papaguar".

¹⁶ Rezultatet e Anketës së Fuqisë Punëtore (AFP) për tre tremujorët e parë të vitit 2023 nuk janë të krahasueshme me të dhënat e tremujorëve të mëparshëm të viteve të tjera, sepse në vitin 2023 Rregullorja e re (BE) nr. 2019/1700 të Parlamentit Europian dhe Këshillit për Statistikat Sociale dhe rregullores ekzekutive përkatëse të Komisionit (BE) nr. 2019/2240 për fushën e fuqisë punëtore, ndërsa Rregullorja e mëparshme (KE) nr. 577/98 është shfuqizuar. Zbatimi i rregullores së re shkaktoi ndryshime në anketë, duke filluar me ndryshime në pyetësor, ndryshime në radhën e pyetjeve, ndryshime dhe heqje të pyetjeve ekzistuese dhe shtim të pyetjeve të reja, ndryshime në shtrirjen dhe përcaktimin e punësimit dhe papunësisë. Prandaj, në këtë informacion tremujor, ne bëjmë një analizë të bazuar vetëm në të dhënat e krahasueshme të vitit 2023, pra një analizë të ndryshimeve tremujore.

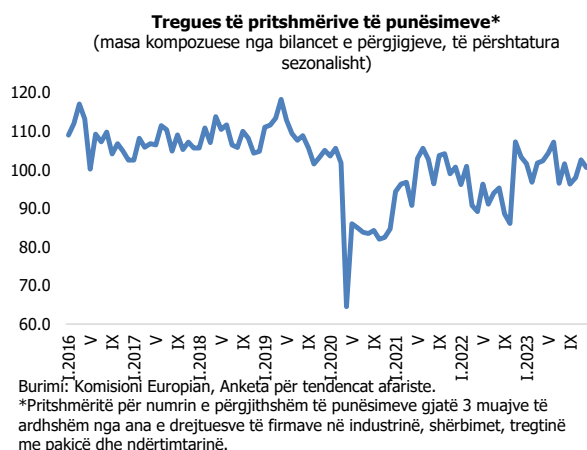
¹⁷ Klasifikimi sipas gjendjes ekonomike u referohet këtyre grupeve: **punëdhënës** - persona që menaxhojnë subjektin e tyre afarist ose janë pronarë që punojnë në dyqanin e tyre, ose janë pronarë të pronës së tyre bujqësore dhe punësojnë persona të tjerë; **të punësuar** - personat që punojnë në institucionet shtetërore, subjektet afariste në pronësi shoqërore, të përzier, kooperativë dhe të papërcaktuar ose me punëdhënës privat; **të punësuar për llogari të tyre** - personat të cilët kanë subjekt afarist, biznes, në mënyrë të pavarur kryejnë veprimtari dhe punojnë në pronë bujqësore për të krijuar të ardhura dhe nuk punësojnë persona të tjerë; **Punëtorët e papaguar të familjes** – personat që punojnë pa pagesë në një subjekt afarist, dyqan apo pronë bujqësore (në pronësi të një anëtarë të familjes së tyre).

Burimi: Enti Shtetëror i Statistikës, Anketa për fuqi punëtore.

Vërejtje: ARS 2021 dhe 2022 përdorin të dhëna nga Censusi 2021, ndërsa tremujori i parë I vitit 2023 përmban një ndryshim metodologjik, duke shkaktuar një ndërprerje statistikore në seri.

Në kushtet e rritjes tremujore të numrit të të punësuarve, shkalla e punësimit arriti në 45.7% dhe u rrit me 0,2 p.p. krahasuar me tremujorin e mëparshëm. Sondazhet mbi prirjet e biznesit¹⁸, mesatarisht, tregojnë kryesisht rritje të optimizimit tek drejtuesit e subjekteve të biznesit. në terma të pritjeve për rritje të numrit të të punësuarve në tremujorin e katërt 2023 krahasuar me tremujorin paraardhës, nën ndikimin e pritjeve optimiste të drejtuesve në sektorin e ndërtimit, tregtisë dhe shërbimeve.

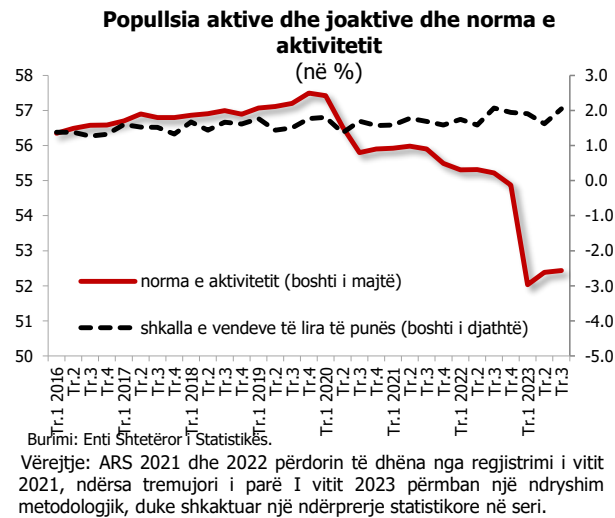
Burimi: Komisioni Europian, Anketa për tendencat afërsiste.

*Pritshmëritë për numrin e përgjithshëm të punësimeve gjatë 3 muajve të ardhshëm nga ana e drejtuesve të firmave në industrinë, shërbimet, tregtinë me pakicë dhe ndërtimin.

Shkalla e vendeve të lira të punës¹⁹ ruhet në një nivel relativisht të qëndrueshëm, kështu që në tremujorin e tretë të vitit 2023 është **2%** (i ngjashëm me tremujorin korrespondues të vitit 2022, kur ishte 2,1%). Për sa i përket aktiviteteve, vendet e lira të punës janë më të larta në aktivitetet "industri përpunuese" (3,1%), "ndërtim" (2,9%), "veprimtaritë e shërbimeve administrative dhe ndihmëse". " (2,7%), "transport dhe magazinim" (2,6%), "art, argëtim dhe rekreacion" (2,5%), "hotele dhe restorante" (2,3%), "tregti" (2,1%) dhe "informacion dhe komunikim" " (2,1%).

¹⁸ Burimi: Komisioni Europian, anketa mbi prirjet e biznesit, pritshmëritë e punësimit në 3 muajt e ardhshëm në industri, shërbime, tregti me pakicë dhe ndërtim (anketime të kryera në tetor, nëntor dhe dhjetor të vitit 2023).

¹⁹ Shkalla e vendeve të lira të punës është raporti midis numrit të vendeve të lira dhe numrit të përgjithshëm të vendeve të punës. Zakonisht, shkalla e punës konsiderohet së bashku me shkallën e papunësisë (një marrëdhënie e njohur si lakorja e Beveridge). Vendasja e këtyre dy treguesve jep informacion mbi efikasitetin e tregut të punës për sa i përket mospërputhjeve të mundshme midis profileve të kërkuara dhe atyre të disponueshme në tregun e punës në një moment të caktuar (mospërputhjet e aftësive në anglisht). Në veçanti, nëse të dy treguesit lëvizin në të njëjtën kohë, bëhet fjalë për luhatje të përkohshme, ciklike, ndërsa në rastin kur shkalla e papunësisë ulet, me një normë të qëndrueshme të vendeve të lira, bëhet fjalë për ndryshime strukturore, pra për efikasitet më të mirë të tregut të punës.

Ngjashëm me kërkesën, në tremujorin e tretë të 2023-ës rritje vihet re edhe në ofertën e punës. Popullsia aktive e përgjithshme në tremujorin e tretë shënoi rritje prej 0,2% në bazë tremujore, ndërsa shkalla e aktivitetit mbeti në 52.4%.

Lëvizjet mesatarisht më të mira të kërkesës në raport me ofertën e punës në tremujorin e tretë të 2023 çuan në një rënie të mëtejshme të papunësisë. Kështu, numri i të papunëve në tremujorin e tretë u ul me 1,7% në bazë tremujore, ndërsa shkalla e papunësisë shënoi rënie të mëtejshme, e cila e uli në 12,8% (13,1% në tremujorin paraardhës). Kjo lëvizje e shkallës së papunësisë është rezultat i uljes së mëtejshme të numrit të të papunëve, në kushtet e lëvizjeve pozitive të njëkohshme të numrit të të punësuarve dhe një popullsie joaktive të qëndrueshme.

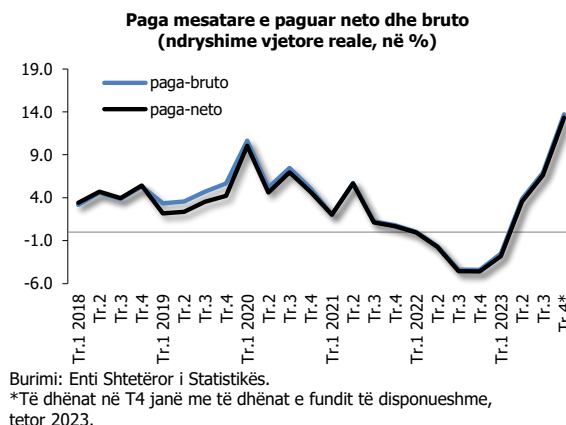
Paga mesatare e paguar neto dhe bruto në tremujorin e tretë shënuan rritje vjetore prej 14,9%, përkatësisht 15,2% (në tremujorin paraardhës rritje prej 15,1%, përkatësisht 15,4%). Rritja vjetore e rrogave reflekton rritjen e rrogat e të punësuarve në sektorin publik²⁰ në shtator 2023 në përputhje me kontratën e re kolektive, dhe krahas rritjes së mëparshme të rrogës minimale (për 12,6% në mars të vitit 2023) dhe rrjedhimisht rritje lineare prej 2.175 denarë të rrogave në administratën shtetërore me qëllim të harmonizimit të rrogave me minimumin, në përputhje me rregulloret ligjore²¹. Gjithashtu, rritja shpjegohet pjesërisht me rritjen e rrogave të zyrtarëve nga prilli i vitit 2023 me 78% dhe me rritjen e rrogave të punonjësve shëndetësorë²², nga maji i vitit 2023. Në rritjen e rrogave kontribuon edhe vazhdimësia e disa faktorëve strukturorë, si mungesa e fuqisë punëtore në segmente të caktuara të tregut të punës. Dhe analizuar sipas aktiviteteve, rritje e rrogave vjetore është vërejtur në të gjitha aktivitetet ekonomike, e veçanërisht në aktivitetet: "Administrata publike dhe mbrojtja", "Veprimtaritë e shërbimeve administrative dhe ndihmëse", "arsim", "ndërtim", "furnizim me energji elektrike, gaz, avull dhe ajër të kondicionuar", si dhe veprimtaritë që lidhen me "industrinë përpunuese". Në kushtet e një ngadalësimi të ndjeshëm të rritjes së çmimeve të konsumit, nga 11.2% në 7,7%, **rrogat reale neto dhe bruto në tremujorin e tretë**

²⁰ Në korrik 2023, qeveria nënshkroi një marrëveshje të re kolektive për sektorin publik, e cila përfshin një rritje rrogash prej 10% nga shtatori vitit 2023, një rritje shtesë rrogash në shtator 2024 nëse norma vjetore e inflacionit në gjashtë muajt e parë të 2024 kalon 3% (rroga bazë bruto rritet në përqindje për diferencën deri në 3%) dhe rishikimi i metodologjisë për përcaktimin e rrogave nga marsi 2025 që lidh pagën bazë bruto me pagën mesatare bruto në nivel shtetëror me një rritje të ndërlukshmërisë. koeficient nga të paktën 5%. Gjithashtu, raporti i ndërlukshmërisë të punës do të përputhet me rritjen nominale të PBB-së, nëse është më e ulët se rritja e pagës mesatare bruto.

²¹ Në përputhje me ndryshimet dhe plotësimet e fundit ligjore për rritjen e pagës minimale ("Gazeta Zyrtare e RMV" nr. 58/23) nga marsi i vitit 2023, rroga minimale neto është rritur për 2.175 denarë. Lartësia e rrogës minimale në shumën bruto, duke filluar nga marsi vitit 2023 deri në shkurt 2024, është 29.739 denarë (më parë 26.422 denarë), përkatësisht rroga minimale në shumën neto është 20.175 denarë (paraprakisht 18.000 denarë). Kjo rritje është llogaritur në përputhje me metodologjinë e vitit të kaluar, me të cilën do të përafrohet rroga minimale, dhe llogaritet në përputhje me rritjen për vitin paraprak të rrogës mesatare të paguar në RMV dhe të indeksit të shpenzimeve të jetesës - 50% nga rritja e secilit tregues, përkatësisht. Gjithashtu, është përcaktuar se rroga minimale nuk mund të jetë më e ulët se 57% e shumës së pagës mesatare neto të paguar në RMV për vitin paraprak.

²² <https://vlada.mk/node/33235>

shënuan një rritje për 6,6%, përkatësisht 6,9% në bazë vjetore, që përfaqëson një përsheptim, krahasuar me rritjen në tremujorin e mëparshëm. Në tetor të vitit 2023, rritja vjetore e rrogës mesatare nominale neto ishte 17.3%, ndërsa paga reale neto shënoi një rritje prej 13.3%.

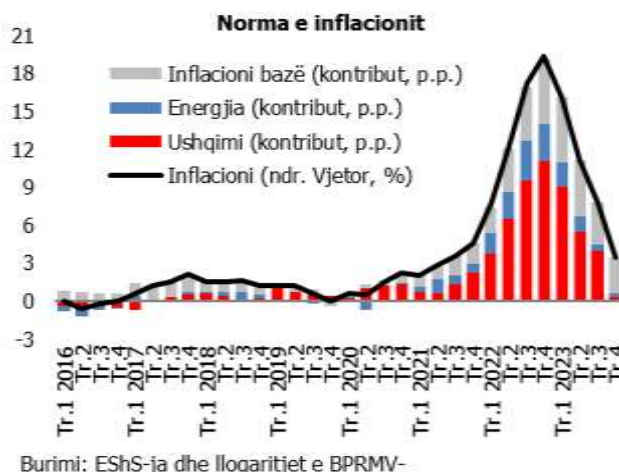
1.5. Inflacioni

Në tremujorin e katërt të vitit 2023, norma vjetore e inflacionit u ngadalësua më tej në 3,4%. Këto lëvizje të çmimeve vendase janë rezultat i lëvizjes në të tre kategoritë kryesore, por në masën më të madhe në ushqime, duke pasur parasysh bazën e lartë krahasuese. Gjatë këtij tremujori, çmimet e produkteve ushqimore bazë, si dhe çmimet e produkteve energjetike në tregun ndërkombëtar, kanë lëvizur kryesisht në kah rënës dhe masat afatshkurtra të brendshme për uljen dhe ngrirjen e çmimeve të disa produkteve ushqimore në tregtinë me pakicë. u aplikuan edhe tregtia.. Për të gjithë vitin 2023, norma mesatare vjetore e inflacionit është në përputhje me pritshmëritë dhe arrin në 9,4%. Lidhur me faktorët që do të ndikonin në dinamikën e ardhshme afatshkurtra të çmimeve të konsumit, në tremujorin e katërt vihet re një rënie e mëtejshme e çmimeve të prodhuesve vendas të produkteve industriale dhe një ngadalësim i mëtejshëm i inflacionit të importuar nga jashtë. Sa i përket pritjeve për normën e inflacionit në periudhën e ardhshme, sipas Anketës së Bankës Popullore, analistët ekonomikë presin ngadalësim të mëtejshëm të tij, ngjashëm me dinamikën e parashikuar të inflacionit të Bankës Popullore dhe institucioneve ndërkombëtare.

1.5.1. Inflacioni aktual

Në tremujorin e katërt të vitit 2023, norma e inflacionit vazhdon të ngadalësohet, duke e ulur atë në 3,4% me bazë vjetore (7,7% në tremujorin e mëparshëm)²³. Kontributin më të madh në këtë dinamikë e ka rritja e ngadaltë e çmimeve të ushqimeve, si dhe rritja më e ngadaltë e çmimeve të energjisë dhe inflacionit bazë.

²³ Në bazë tremujore, çmimet e konsumit të brendshëm rezultuan më të ulëta me 1,0% dhe në bazë të rregulluar sezonale me 0,4%.

Rritja vjetore e çmimeve të ushqimeve shënoi një ngadalësim më të fortë në tremujorin e katërt, duke e ulur atë në një nivel njëshifror dhe mesatarisht 0,8% (10.2% në tremujorin paraardhës). Në kushtet e një baze të lartë krahasuese dhe masave afatshkurtra të brendshme për uljen dhe ngrirjen e çmimeve të disa produkteve ushqimore në tregtinë me pakicë, kjo dinamikë reflekton kryesisht rënien e çmimeve në kategorinë "qumësht, djathë dhe vezë" dhe në çmimet e buka dhe drithërat, si dhe ngadalësimi i rritjes së çmimeve të mishit dhe perimeve.²⁴ Në të njëjtën kohë, nga pikëpamja strukturore, çmimet e mishit dhe perimeve, së bashku me çmimet më të larta të frutave, kontribuojnë më së shumti në rritjen vjetore të çmimeve të komponentit ushqimor në këtë tremujor. Gjatë tremujorit të katërt, çmimet e produkteve ushqimore bazë në tregun ndërkombëtar kanë lëvizur kryesisht në drejtim rënës. Gjithashtu, në tremujorin e katërt, çmimet e shitjeve të prodhuesve vendas të ushqimeve shënuan rënie me bazë vjetore dhe çmimet e huaja efektive të ushqimeve, të shprehura në euro, shënuan një ngadalësim të mëtejshëm të ritmit të rritjes vjetore²⁵.

²⁴ Qeveria e RMV-së, më 19 shtator, mori vendim për uljen e çmimeve të produkteve brenda 24 kategorive nga furrat e bukës, qumështoret, industria e mishit dhe bujqësia me të paktën 10% në raport me çmimin që kishin në 1 gusht 2023 dhe ngrirjen e tij. niveli, dhe shitësit me pakicë janë të detyruar t'i shënojnë qartë këto produkte me mbishkrimin "çmimi i garantuar" ([link](#)). Gjithashtu, më 26 shtator, Qeveria me vendim të posaçëm përcaktoi marzhën më të lartë të tregtimit (fitimit) në tregtinë e pemëve të freskëta dhe perimeve të freskëta në shumën totale deri në 10% në tregtinë me shumicë dhe deri në 15% në tregtinë me pakicë. tregtisë ([lidhje](#)). Këto vendime fillimisht kanë qenë të vlefshme deri në nëntor të vitit 2023, më pas zbatimi i tyre është zgjatuar deri në fund të vitit 2023 ([lidhja](#)), dhe më tej deri në janar 2024 ([link](#)). Më 28 shtator, qeveria miratoi një vendim për heqjen e detyrimeve të importit për importin e agrumeve, i cili ishte i vlefshëm që nga 31 dhjetori i vitit 2023, si dhe një vendim për uljen e detyrimeve të importit (normat doganore dhe detyrimet speciale) për importin e agrumeve. perime të freskëta, të vlefshme deri në shkurt 2024 ([link](#)). Në drejtim të kundërt veprimi i qeverisë për rritjen e normës preferenciale të TVSH-së nga 5% në 10% për disa produkte ushqimore, i miratuar më 28 shtator fillimisht ([link](#)), me ndryshime në vendimin e 10 tororit ([link](#)).

²⁵ Të dhënat për çmimet e shitjeve të prodhuesve vendas të ushqimeve dhe çmimet e huaja efektive të ushqimeve i referohen dy muajve të parë të tremujorit të katërt 2023.

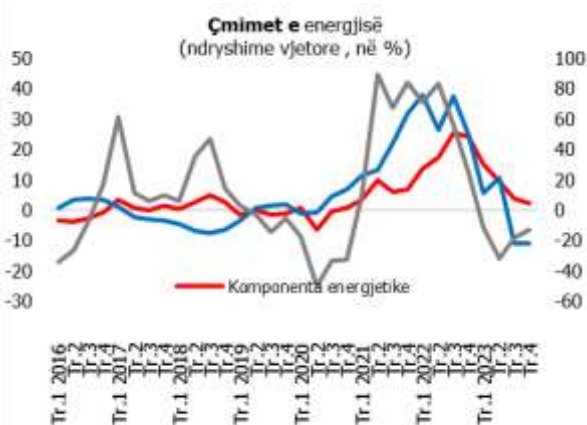
	ndryshime vjetore, në%										kontribute ndaj ndryshimeve vjetore, në p.p.									
	2022					2023					2022					2023				
	Tr.1	Tr.2	Tr.3	Tr.4	2022	Tr.1	Tr.2	Tr.3	Tr.4	2023	Tr.1	Tr.2	Tr.3	Tr.4	2022	Tr.1	Tr.2	Tr.3	Tr.4	2023
Tregues i çmimeve të konsumit - gjithsej	7,7	12,3	17,2	19,3	14,2	16,1	11,2	7,7	3,4	9,4	7,7	12,3	17,2	19,3	14,2	16,1	11,2	7,7	3,4	9,4
Ushqim	10,4	18,0	26,7	30,3	21,5	24,6	14,5	10,2	0,8	11,8	3,8	6,7	9,9	11,4	8,0	9,0	5,5	3,9	0,3	4,5
Çmimet e energjisë	13,4	17,8	25,5	23,6	20,2	15,3	9,2	3,6	2,3	7,3	1,8	2,3	3,4	3,1	2,7	2,0	1,2	0,5	0,3	0,9
Energjia elektrike	9,4	9,4	20,2	20,2	14,8	14,0	14,0	8,1	8,1	10,9	0,7	0,7	1,5	1,5	1,1	1,0	1,0	0,6	0,6	0,8
Ngrohje qendrore	9,4	9,4	23,0	30,1	17,8	14,2	14,2	4,3	2,3	8,4	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
Lëndë djegëse dhe lubrifikantë të lëngshëm	29,1	42,0	37,7	21,2	32,3	4,2	-14,3	-13,3	-8,6	-8,5	0,9	1,4	1,3	0,8	1,1	0,1	-0,4	-0,4	-0,2	-0,2
Ushimi dhe energjia (çmime të luhatshme)	11,2	18,0	26,4	28,6	21,2	22,2	13,2	8,5	1,1	10,7	5,6	9,1	13,2	14,5	10,7	11,0	6,7	4,4	0,6	5,5
Inflacioni bazë i llogaritur nga BPRMV-ja	4,2	6,5	7,9	9,8	7,1	10,2	9,1	6,9	6,0	8,0	2,1	3,2	3,9	4,8	3,5	5,2	4,5	3,3	2,8	3,9
(treguesi total - ushqimi dhe energjia (kategoritë 01,1, 04,5, 07,2,2))																				
Treguesi total duke përfshirur energjinë, lëndët djegëse të lëngshme dhe lubrifikantet dhe ushqimin e papërpunuar (EShS)	6,0	10,4	15,1	17,6	12,3	15,8	11,2	7,2	3,7	9,3										
Treguesi total duke përfshirur energjinë, lëndët djegëse të lëngshme dhe lubrifikantet, ushqimin e papërpunuar, duhanin dhe pijet alkoholike (EShS)	6,1	10,5	15,7	18,2	12,7	16,6	11,4	7,2	3,4	9,4										

Burimi: Enti Shtetëror Statistikor dhe llogaritjet e BPRMV-së.

Ngadalësimi i rritjes së çmimeve të energjisë vazhdoi edhe në tremujorin e katërt të vitit 2023, duke e ulur rritjen vjetore të çmimeve në 2,3% (3,6% në tremujorin paraardhës). Kjo dinamikë është kryesisht rezultat i rënies së çmimeve të druve të zjarrit për shkak të bazës së lartë krahasuese, e cila shoqërohet me rritje më të fortë të çmimeve në gjysmën e dytë të 2022. Çmimet e energjisë elektrike për familjet vazhdojnë të jenë nxitësi kryesor i rritjes së çmimeve të komponentit të energjisë në këtë tremujor, i cili, nga ana tjetër, rezulton nga efekti transferues i rritjes së çmimeve në janar dhe korrik të vitit 2023²⁶. Rënia e mëtejshme e çmimeve të derivateve të naftës ka funksionuar në drejtim të kundërt, në kushtet e lëvizjes rënëse të çmimit të naftës bruto në bursat botërore dhe nënçmimit të dollarit në bazë vjetore.

* Çmimet e huaja efektive të ushqimit janë marrë si përmblendje e ponderuar nga çmimet e ushqimit në vendet që janë partnerë më të rëndësishëm tregtar të Maqedonisë së Veriut në fushën e importit të ushqimit.

Burimi: EShS-ja dhe llogaritjet e

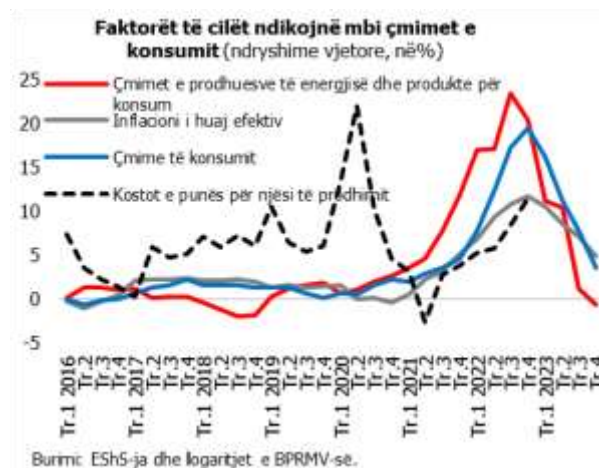
Inflacioni bazë në tremujorin e katërt të 2023 u zbut në 6,0% me bazë vjetore (6,9% në tremujorin e mëparshëm). Ngadalësimi i inflacionit bazë është kryesisht një reflektim i rritjes më të ulët të çmimeve të produkteve të mirëmbajtjes familjare, çmimeve të shërbimeve hotelerike dhe çmimeve të pijeve joalkoolike, të ndikuar nga masa e çmimit të garantuar²⁷. Megjithatë, përveç produkteve të duhanit, çmimet

²⁶ Në përputhje me vendimin e Komisionit Rregullator të Energjisë (RKE), në janar të vitit 2023 janë bërë ndryshimet në çmimin e energjisë elektrike për furnizuesin universal, përkatësisht: çmimi në bllokun e parë dhe të dytë është ulur për 4,11% dhe 2,95. % respektivisht, ndërsa çmimi në bllokun e tretë dhe të katërt ka korrigjim në rritje prej 0,85%, përkatësisht 7,65% (njoftim), dhe çmimi i tarifës së ulët është rritur në 1,3183 den/kWh nga 0,6193 den/kWh më parë. Gjithashtu, në janar të vitit 2023, shkalla e taksës për shitjen e energjisë elektrike për familjet u rrit nga 5% në 10%. Në korrik të vitit 2023, çmimi i energjisë elektrike për furnizuesin universal janë bërë ndryshimet e mëposhtme, përkatësisht: çmimi në bllokun e parë dhe të dytë është ulur për 7,04%, përkatësisht 4,09%, ndërsa në bllokun e tretë dhe të katërt ka korrigjim rritës për 2,54%, përkatësisht 2,42% (njoftim), dhe çmimi i tarifës së ulët është rritur në 1,4013 den/kWh. Gjithashtu, nga korriku 2023, shkalla e taksës për shitjen e energjisë elektrike për familjet është 18%.

²⁷ Qeveria e RMV, më 26 shtator 2023, mori vendim për uljen dhe ngrijen e çmimeve të pijeve joalkoolike, ujit dhe birrës (link). Ky vendim ishte i vlefshëm fillimisht deri në nëntor të vitit 2023, më pas zbatimi i tij është zgjatur deri në fund të vitit 2023 dhe me listën e rishikuar të produkteve (link), dhe më pas nga janari 2024 (link).

e të cilave u rritën këtë tremujor si pasojë e taksave më të larta të akcizës²⁸, edhe çmimet e shërbimeve hotelerike dhe të produkteve të mirëmbajtjes shtëpiake janë ende nxitësit kryesorë të inflacionit bazë, të cilat së bashku me rritjen e çmimeve të duhanit bëjnë duke rritur pak më shumë se një të tretën e inflacionit bazë në këtë tremujor. Gjithashtu, pjesa tjetër e nënindekseve të inflacionit, që përjashtojnë çmimet më të luhatshme, shënuan ngadalësim të rritjes në këtë tremujor, krahasuar me tremujorin e mëparshëm. Kështu, në indeksin total pa përfshirë energjinë²⁹, lëndët djegëse dhe lubrifikantë të lëngshëm (për transport) dhe ushqimet e papërpunuara, rritja vjetore u ul në 3,7%, ndërsa në indeksin total pa përfshirë energjinë, lëndët djegëse të lëngëta dhe lubrifikantët (për transport), ushqimet e papërpunuara, duhani dhe pijet alkoolike me 3,4% (pas 7,2% në tremujorin e mëparshëm).

Në tremujorin e katërt të vitit 2023, **çmimet e prodhuesve të produkteve industriale** vazhdojnë të shfaqin lëvizje rënëse dhe në bazë vjetore ato janë më të ulëta me 3,2%³⁰ (në rënie nga 1,6% në tremujorin e tretë). Rënia e çmimeve të prodhimit në këtë periudhë, ashtu si edhe në tremujorin paraardhës, është rezultat i uljes së çmimeve të produkteve të ndërmjetme, përfshirë energjinë dhe produktet kapitale. Parë nga aktivitetet, krahas uljes së çmimeve në sektorin e energjisë³¹, një kontribut të rëndësishëm në uljen e çmimeve të prodhuesve të produkteve industriale kanë pasur edhe çmimet më të ulëta në miniera, përpunim metalik dhe industri ushqimore. **Çmimet e prodhimit të energjisë dhe produkteve të konsumit**, si kategori agregate dhe një nga faktorët që ndikojnë në dinamikën e çmimeve të konsumit, shënuan një rënie prej 0,8% në këtë periudhë, pas ngadalësimit të rritjes në katër tremujorët e fundit. **Inflacioni i huaj efektiv**³², si tregues i inflacionit të importuar, shënoi rritje të ngadaltë dhe shënoi vlerën 4,8% (7,0% në tremujorin paraardhës).

Në tremujorin e katërt të 2023, vërehet një **ngadalësim i mëtejshëm i rritjes dhe i çmimeve të banesave** të matura përmes indeksit hedonik³³, duke e ulur rritjen vjetore në një nivel njëshifror prej 7,0% (11,0% në tremujorin e mëparshëm). Nga aspekti i ofertës, vlera e objekteve të banimit të ndërtuara vijon të shënojë rënie të lartë me bazë vjetore, e cila arrin në 23.3% në tremujorin e tretë, por më e dobët

²⁸ Në përputhje me ndryshimet e miratuara në Ligjin për akciza, akciza për cigare do të rritet për 0,23 denarë për copë çdo vit deri në vitin 2030. Sa i përket produkteve të tjera të duhanit, ndryshimet mund t'i shihni në [linkun e mëposhtëm](#).

²⁹ Kategoria "energji" i referohet energjisë elektrike, gazit, lëndëve djegëse të lëngshme dhe të ngurta për ngrohje dhe ngrohjes qendrore.

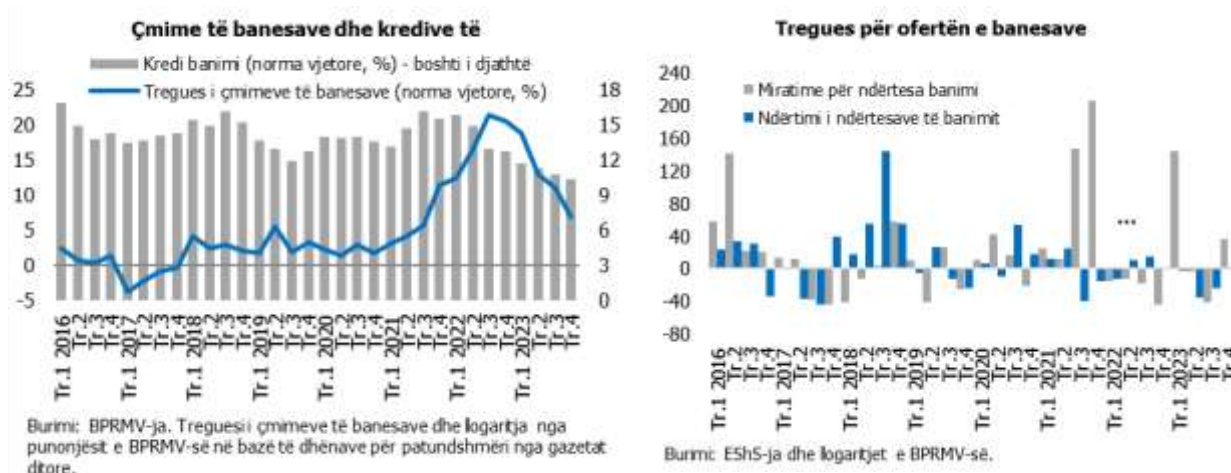
³⁰ Analiza e çmimeve të prodhuesve të produkteve industriale i referohet dy muajve të parë të tremujorit të katërt të vitit 2023.

³¹ Në përputhje me njoftimin e RKE ([link](#)), nga janari i vitit 2023 çmimi i energjisë elektrike është ulur me 20.15% për mbi 70 mijë kompani të vogla që janë në tregun e rregulluar.

³² Përlogaritja e inflacionit të jashtëm efektiv është nxjerrë nga shuma e ponderuar e indekseve të çmimeve të konsumit të vendeve, partnerët më të rëndësishëm të Republikës së Maqedonisë së Veriut në fushën e importit të mallrave të konsumit. Struktura e peshimit bazohet në pjesëmarrjen e normalizuar të importit nominal nga secili prej vendeve në totalin e importit nominal në periudhën 2016 - 2018. Në përlogaritjen e këtij treguesi janë përfshirë Bullgaria, Gjermania, Greqia, Franca, Italia, Austria, Sllovenia, Kroacia, Serbia, Polonia dhe Spanja. Të dhënat i referohen dy muajve të parë të tremujorit të katërt 2023.

³³ Indeksi hedonik i çmimeve të banesave, i përgatitur nga BPRMV mbi bazën e shpalljeve për shitje në kryeqytet dhe i publikuar nga agjencitë që merren me transaksionet e pasurive të paluajtshme. Çmimi i apartamentit është në funksion të zonës, lagjes në të cilën ndodhet, katit, nëse apartamenti ka ngrohje qendrore dhe nëse apartamenti është i ri.

krahasuar me tremujorin e dytë (rënie prej 35.2%). Të dhënat e disponueshme për vlerën e miratimeve të dhëna për ndërtimin e objekteve të banimit në tremujorin e katërt të 2023³⁴ tregojnë rritje vjetore, pas rënies në dy tremujorët e mëparshëm. Kërkesa për banesa është më e moderuar, e parë nga ngadalësimi i mëtejshëm i rritjes vjetore të kredisë për banesa³⁵.

1.5.2. Pritshmëritë inflacioniste

Lidhur me ecurinë e pritur të normës së inflacionit, institucionet vendase dhe ndërkombëtare parashikojnë një prirje rënëse të rritjes së çmimeve të konsumit në periudhën në vijim. Të ngjashme janë edhe pritshmëritë e analistëve ekonomikë të anketuar të shprehura në **Sondazhin për pritshmëritë inflacioniste dhe pritshmëritë për lëvizjen e PBB-së reale**³⁶, të kryer në dhjetor të vitit 2023, sipas të cilave ata parashikojnë që norma e inflacionit të ulet në nivelin 4,7% në vitin 2024, vit dhe 3,3% në vitin 2025, në përputhje me pritshmëritë për stabilizimin gradual të çmimeve të ushqimeve dhe energjisë, masat e marra nga politikëbërësit dhe ngadalësimin e inflacionit të jashtëm.

Projektimet dhe parashikimet për normën e inflacionit

	2023	2024	2025
Analistë ekonomik	9,3	4,7	3,3
FMN	10,0	4,3	2,2
Consensus Forecast	9,4	4,2	/
Ministria e Financave	9,2	3,6	2,0
BPRMV-ja	9,5	3,5-4,0	2,0

Burimi: Anketë për parashikimet inflacioniste dhe parashikimet për lëvizjen e PBB-së reale, dhjetor 2023; FMN-ja, Pasqyra ekonomike botërore, tetor 2023; Consensus Forecast, dhjetor, 2023; Ministria e Financave, Strategjia fiskale e Republikës së Maqedonisë së Veriut për 2024-2028, dhjetor, 2023; dhe BPRMV-ja tetor, 2023.

Presionet më të dobëta nga çmimet e ushqimeve dhe energjisë elektrike ndikojnë në mënyrë të favorshme në pritshmëritë për lëvizjet e ardhshme afatshkurtra të çmimeve në segmentin e tregtisë me pakicë, të shprehura në anketën e drejtuesve të biznesit në tremujorin e katërt të 2023. Kështu, brenda **sektorit të korporatave**³⁷ ka rënie të raportit të drejtuesve të ndërmarrjeve në tregtinë me pakicë të cilët presin rritje të çmimeve të produkteve të tyre në tre muajt e ardhshëm, ndërsa në industrinë përpunuese,

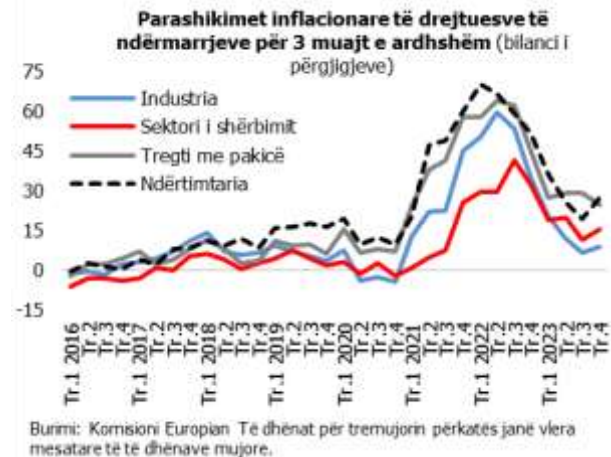
³⁴ Analiza i referohet muajit të parë të tremujorit të katërt 2023.

³⁵ Të dhënat e disponueshme për dy muajt e parë të tremujorit të katërt 2023.

³⁶ Duke filluar nga tetori i vitit 2017, BPRMV bëri një ndryshim në vërtetimin e mëparshëm "Vërtetimi i Pritjeve të Inflacionit". Vërtetimi i ri "Vërtetimi mbi pritshmëritë inflacioniste dhe pritshmëritë mbi lëvizjen e PBB-së reale" është kryer mbi një kampion analistësh ekonomikë, dhe subjekti i vërtetimit është zgjeruar, në përputhje me praktikën e Bankës Qendrore Europiane (BQE). Rezultatet e Anketës mund t'i gjeni në [linkun e mëposhtëm](#).

³⁷ Sondazhet e Prirjeve të Biznesit të Komisionit European në industri, tregti me pakicë, ndërtim dhe shërbime që nga dhjetori, 2023.

sektorin e shërbimeve dhe ndërtimtarisë ka një përkeqësim të këtij raporti krahasuar. ndaj tremujorit të mëparshëm. Në të njëjtën kohë, pritshmëritë për çmimet në industrinë përpunuese janë ende më të favorshmet në raport me aktivitetet e tjera. Në tremujorin e katërt, mesatarisht, pritshmëritë e **konsumatorëve për ndryshimet e çmimeve në 12 muajt e ardhshëm**³⁸ tregojnë për një përkeqësim të lehtë të tyre, pra numri i njerëzve që besojnë se çmimet do të rriten në 12 muajt e ardhshëm do të rritet në krahasim me ata që presin çmime më të ulëta..

1.6. Bilanci i pagesave

Në tremujorin e tretë të vitit 2023, llogaria rrjedhëse shënoi suficit prej 1,8% të PBB-së³⁹, që është ndër nivelet më të larta që vërehet normalisht në këtë periudhë të vitit. Krahasuar me të njëjtën periudhë të një viti më parë, suficiti në llogarinë rrjedhëse është më i lartë për 1 p.p. e PBB-së, e cila rezulton tërësisht nga ulja e deficitit në shkëmbimin e mallrave (me 2,3 p.p. të PBB-së), gjatë lëvizjeve të favorshme si në komponentët energjetikë ashtu edhe në ato joenergjetike. Realizimet e komponentëve të tjerë të llogarisë rrjedhëse janë disi më pak të favorshme krahasuar me të njëjtën periudhë të vitit të kaluar. Llogaria financiare në tremujorin e tretë regjistroi flukse dalëse mbi bazë neto, si rezultat i daljeve neto të realizuara në investimet e portofolit për shkak të lehtësimit të borxhit të shtetit, si dhe në valuta dhe depozita. Rezervat valutore në këtë periudhë janë ende në zonën e sigurt.

³⁸Sondazhi i Komisionit Europian për optimizmin e konsumatorëve, i dhjetorit, 2023.

³⁹ Për llogaritjet përdoret shuma e parashikuar e PBB-së nominale (që nga tetori 2023).

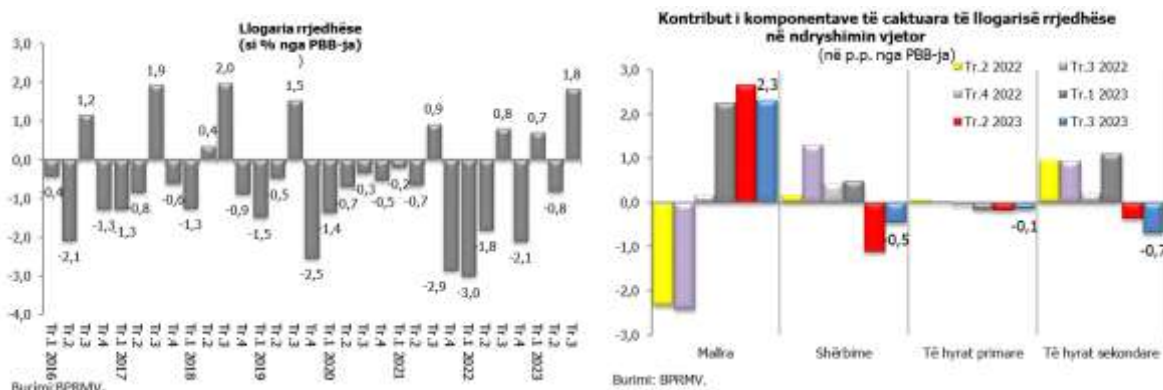

	2022						2023				2022						2023			
	Tr.1	Tr.2	Tr.3	Tr.4	I-IX	I-XII	Tr.1	Tr.2	Tr.3	I-IX	Tr.1	Tr.2	Tr.3	Tr.4	I-IX	I-XII	Tr.1	Tr.2	Tr.3	I-IX
	Në miliona Euro										% nga PBB-ja									
I. Llogaria rrjedhëse	-391,8	-236,9	105,9	-274,6	-522,8	-797,4	99,9	-117,5	258,9	241,3	-3,0	-1,8	0,8	-2,1	-4,0	-6,1	0,7	-0,8	1,8	1,7
Mallra dhe shërbime, neto	-682,6	-734,0	-544,0	-768,5	-1960,6	-2729,1	-347,7	-576,5	-327,4	-1251,6	-5,2	-5,6	-4,2	-5,9	-15,0	-20,9	-2,5	-4,1	-2,3	-8,9
Eksport	2138,6	2423,3	2559,2	2518,8	7121,1	9639,9	2432,0	2487,4	2490,1	7409,5	16,4	18,6	19,6	19,3	54,6	74,0	17,2	17,6	17,6	52,4
Import	2821,2	3157,3	3103,1	3287,3	9081,6	12369,0	2779,6	3063,9	2817,5	8661,0	21,6	24,2	23,8	25,2	69,7	94,9	19,7	21,7	19,9	61,3
Mallra, neto	-851,2	-895,4	-872,3	-862,2	-2618,8	-3481,0	-601,0	-592,6	-618,7	-1812,3	-6,5	-6,9	-6,7	-6,6	-20,1	-26,7	-4,3	-4,2	-4,4	-12,8
Shërbimet, neto	168,6	161,4	328,3	93,6	658,3	751,9	253,4	16,1	291,3	560,8	1,3	1,2	2,5	0,7	5,1	5,8	1,8	0,1	2,1	4,0
Të hyrat primare, neto	-141,2	-139,3	-137,9	-150,0	-418,4	-568,4	-178,0	-178,6	-170,1	-526,6	-1,1	-1,1	-1,1	-1,2	-3,2	-4,4	-1,3	-1,3	-1,2	-3,7
Të hyrat sekundare, neto	432,0	636,4	787,8	644,0	1856,2	2500,2	625,6	637,5	756,3	2019,5	3,3	4,9	6,0	4,9	14,2	19,2	4,4	4,5	5,4	14,3
II. Llogari kapitale	0,2	-0,7	-1,1	1,7	-1,7	0,0	0,3	-0,5	-0,5	-0,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kreditim neto (+) / debitim neto (-) (zëri përmblledhës nga llogaria rrjedhëse dhe kapitale)	-391,6	-237,6	104,8	-272,9	-524,5	-797,4	100,3	-118,0	258,3	240,6	-3,0	-1,8	0,8	-2,1	-4,0	-6,1	0,7	-0,8	1,8	1,7
III. Llogaria financiare	-16,7	-78,1	-518,5	-414,5	-613,2	-1027,7	-167,0	-160,4	589,4	262,0	-0,1	-0,6	-4,0	-3,2	-4,7	-7,9	-1,2	-1,1	4,2	1,9
Investime direkte	-108,0	-138,1	-178,1	-230,0	-424,3	-654,2	-135,8	-109,8	-39,2	-284,8	-0,8	-1,1	-1,4	-1,8	-3,3	-5,0	-1,0	-0,8	-0,3	-2,0
Investime të portofolit	26,4	69,1	-221,7	74,1	-126,2	-52,1	-438,5	20,0	414,9	-3,5	0,2	0,5	-1,7	0,6	-1,0	-4,0	-3,1	0,1	2,9	0,0
Valuta dhe depozita	24,3	118,4	133,7	106,6	276,4	383,0	124,0	119,9	268,7	512,6	0,2	0,9	1,0	0,8	2,1	2,9	0,9	0,8	1,9	3,6
Kreditë	49,0	-35,2	-174,6	-211,9	-160,8	-372,7	163,7	-174,0	-6,6	-17,0	0,4	-0,3	-1,3	-1,6	-1,2	-2,9	1,2	-1,2	0,0	-0,1
Kreditë tregtare dhe avanset	-7,5	-83,9	-77,6	-152,7	-169,0	-321,7	115,3	-15,8	-48,5	50,9	-0,1	-0,6	-0,6	-1,2	-1,3	-2,5	0,8	-0,1	-0,3	0,4
Llogari tjerë për arkëtim/pagesa	-0,3	-5,0	0,0	-0,3	-5,4	-5,7	5,0	0,1	0,1	5,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
IV. Të drejta të veçanta të tërheqjes (krijimi i detyrimeve neto)	0,0	0,2	0,4	0,4	0,6	1,0	0,2	0,2	0,1	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
V. Gabime dhe lëshime neto	1,5	26,8	30,8	-17,8	59,1	41,3	-0,5	9,9	25,5	34,8	0,0	0,2	0,2	-0,1	0,5	0,3	0,0	0,1	0,2	0,2
VI. Rezervat valutore	-373,5	-132,7	654,0	123,8	147,8	271,6	266,7	52,3	-305,6	13,3	-2,9	-1,0	5,0	0,9	1,1	2,1	1,9	0,4	-2,2	0,1

Burimi: BPRMV.

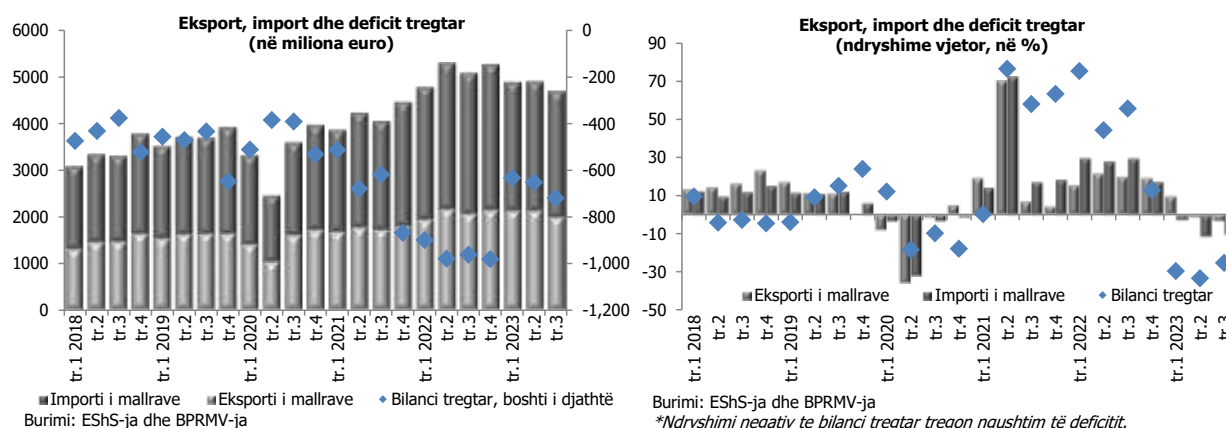
1.6.1. Llogaria rrjedhëse

Në tremujorin e tretë të vitit 2023, llogaria rrjedhëse e bilancit të pagesave shënoi suficit prej 258,9 milionë euro, ose 1,8% e PBB-së, e cila krahasuar me të njëjtën periudhë të një viti më parë është rritje prej 1 p.p. nga PBB-ja. Ngushtimi i deficitit tregtar është ende faktori kryesor për lëvizje të tilla në llogarinë rrjedhëse, në krahasim me lëvizjet e komponentëve të tjerë që kanë vepruar në drejtim të kundërt. Ulja e deficitit tregtar rezulton nga zvogëlimi i hendekut negativ si në bilancin energjetik ashtu edhe në atë joenergjetik, me kontribut më të lartë të bilancit energjetik. Për më tepër, eksporti neto i energjisë elektrike në këtë tremujor, për dallim nga importi neto i energjisë elektrike në të njëjtën periudhë të vitit të kaluar, si dhe ulja e importit neto të burimeve të tjera të energjisë, veçanërisht të derivateve të naftës, krijuan kushte për përmirësimin e bilancit energjetik. Reduktimi i bilancit negativ në kategorinë e produkteve joenergjetike është reflektim i uljes së importit të lëndëve të para të një pjese të objekteve prodhuese në pronësi të huaj. Nga pikëpamja e përbërësve të tjerë të llogarisë rrjedhëse, suficit më i ulët është shënuar te të ardhurat dytësore, kryesisht si pasojë e uljes së transfereve private, ndonëse edhe transferet zyrtare kanë qenë më të ulëta në këtë tremujor. Suficit më i ulët u arrit edhe në këmbimin me shërbimet, në kushtet e reduktimit të flukseve neto bazuar në shërbimet e përfundimit, si dhe daljeve neto të realizuara në shërbimet e ndërtimit, kundrejt flukseve neto në të njëjtën periudhë të një viti më parë, që lidhet me rritja e importit të shërbimeve për projektet e infrastrukturës ndërtimore. Të njëjtin ndikim kanë pasur edhe rritja e daljeve neto në të ardhurat primare, në bazë vjetore.

Shtojca 1: Tregtia e jashtme e mallrave dhe lëvizja e kursit efektiv nominal dhe real të këmbimit (KKEN dhe KREK)⁴⁰

Tregtia e jashtme në tremujorin e tretë të vitit 2023 arrin në 4.696,7 milionë euro, respektivisht 33,2% e PBB-së, e cila krahasuar me të njëjtin tremujor të një viti më parë paraqet një rënie prej 7,6% (ose 5,8 p.p. të PBB-së). Rënia vjetore vjen më së shumti nga importi i mallrave, i cili vazhdon të bjerë ndjeshëm, me rënie vjetore edhe të eksportit të mallrave, por më të moderuar.

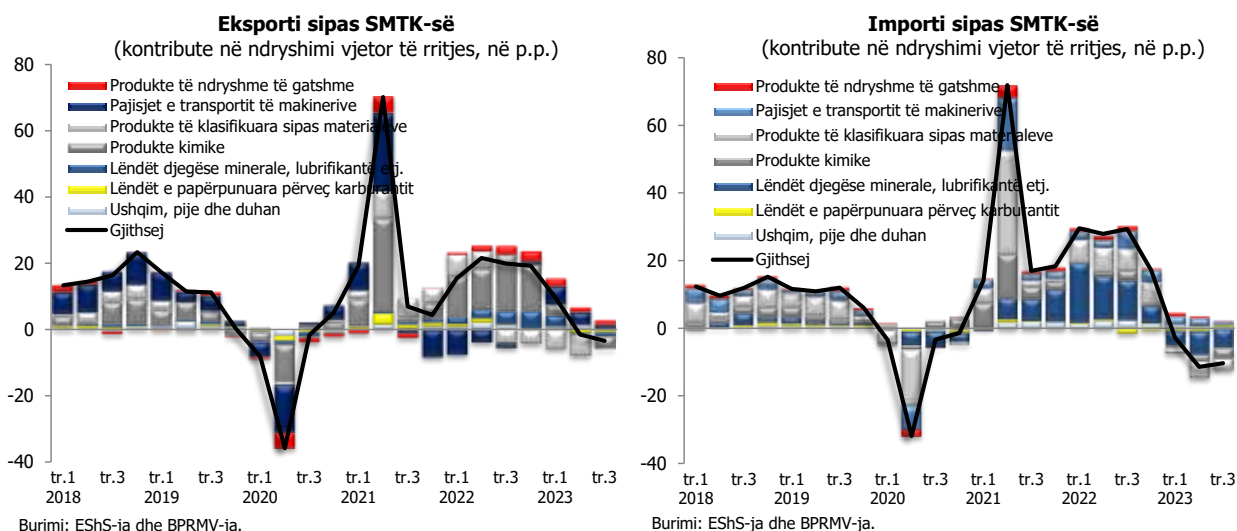

Në tremujorin e tretë të vitit 2023, eksporti i mallrave shënoi rënie prej 3,5% me bazë vjetore. Kjo arritje vjen kryesisht si pasojë e kontributit negativ të eksportit të produkteve kimike, i cili përfaqëson kategori të konsiderueshme eksporti të një pjese të kapaciteteve prodhuese në pronësi të huaj të industrisë së automobilave. Kontribut negativ ka shënuar edhe eksporti i produkteve energjetike, si pasojë e uljes së eksportit të naftës dhe derivateve të naftës, si dhe uljes së eksportit të energjisë elektrike, që është tërësisht pasojë e ndryshimeve në rënie të çmimeve të produkteve energjetike në bursat botërore. Të njëjtin ndikim pati edhe reduktimi i eksportit të xeheve, si pasojë e ecursisë së dobët të sektorit minerar për disa tremujorë radhazi. Ky efekt kompensohet në masë të madhe nga eksporti më i lartë i mobileve, si dhe eksporti i pajisjeve dhe makinerive dhe automjeteve, si rezultat i performancës më të mirë të eksportit të disa kompanive të huaja nga industria e automobilave. **Importet e mallrave në tremujorin e tretë të vitit 2023 shënuan rënie prej 10,3% me bazë vjetore, sërisht kryesisht për shkak të uljes së presioneve të energjisë.** Konkretisht, importi i reduktuar i derivateve të naftës dhe energjisë elektrike dhe gazit kontribuon në rreth 55% të ndryshimit vjetor të komponentit total të importit. Ndikimin më të madh në rënien e importeve të energjisë në këtë tremujor e patën uljet e çmimeve të importit si

⁴⁰ Sipas Metodologjisë së tregtisë së jashtme, të dhënat për eksportin e mallrave publikohen në f.o.b, dhe për importin e mallrave në bazë c.i.f.

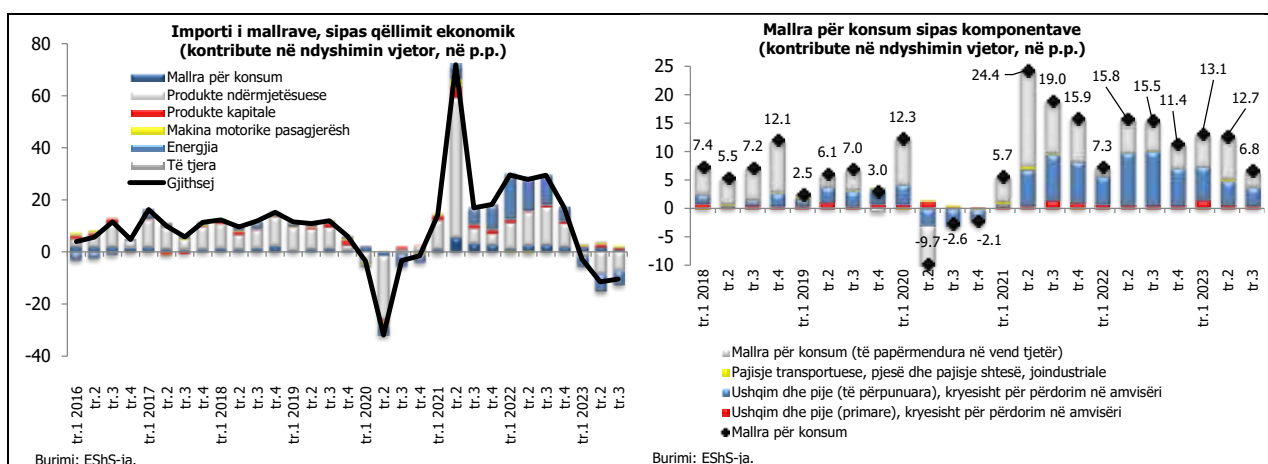
pasojë e ndryshimeve në rënie të çmimeve të energjisë në bursat botërore, si dhe korigjimi i njëkohshëm në rënie i sasive të importuara të derivateve të naftës. Pjesa tjetër e rënies së komponentit të importit vjen nga importet më të ulëta të produkteve kimike inorganike dhe metaleve me ngjyra. Nga ana tjetër, në këtë tremujor, në bazë vjetore është shënuar rritje e importit të automjeteve, si dhe të pajisjeve dhe makinerive. **Arritjet në të dy komponentët e tregtisë së jashtme në tremujorin e dytë të 2023 çuan në ngushtim të ndjeshëm të deficitit tregtar me 25% në bazë vjetore, në kushtet e reduktimit më të madh të deficitit energjetik sesa reduktimi i deficitit në bilancin joenergjetik.**

Të dhënat më të fundit të disponueshme për periudhën tetor – nëntor 2023 tregojnë rënie të mëtejshme si në komponentin e eksportit ashtu edhe të importit të tregtisë së jashtme në raport me të njëjtën periudhë të një viti më parë. Rënia vjetore e eksporteve vjen kryesisht nga ulja e eksportit të një pjese të objekteve prodhuese në pronësi të huaj nga industria automobilistike, si dhe nga ulja e eksportit të energjisë elektrike. Nga ana tjetër, rënia vjetore e komponentit të eksportit është zbutur nga rritja e eksportit të pajisjeve dhe makinerive, si dhe rritja e eksportit të automjeteve dhe mobileve. Rënia në kahun e importit në këtë periudhë është shkaktuar më së shumti nga importet më të ulëta të energjisë, si dhe nga importet më të ulëta të një pjese të objekteve prodhuese në pronësi të huaj nga industria automobilistike. Nga ana tjetër, importet e tjera, automjetet, si dhe importi i pajisjeve dhe makinerive shënuan rritje të importeve.

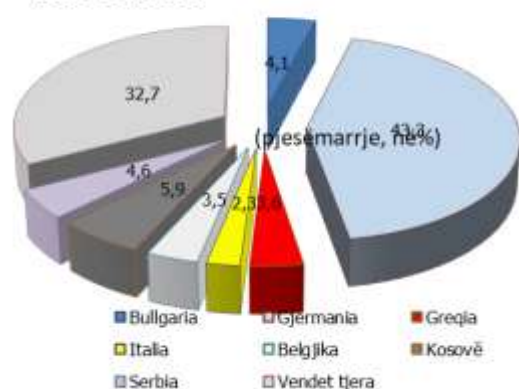
Sipas analizës së importit të mallrave nga aspekti i ndarjes sipas Sistemit të llogarive kombëtare (System of national accounts – SNA), rënia e importeve në tremujorin e tretë të 2023 rezulton nga importet e produkteve të ndërmjetme dhe nga importet e energjisë. Import i destinuar për konsum personal⁴¹ shënoi rritje të moderuar, me kontributin më të lartë të importeve të ushqimeve dhe pijeve (të përpunuara) kryesisht për përdorim shtëpiak, si dhe importet e mallrave të konsumit të paspecifikuara diku tjetër. E analizuar sipas dinamikës, rritja e importeve për konsum personal ngadalësohet në tremujorin e tretë dhe për momentin nuk paraqet presione të theksuara.

⁴¹ Importet e mallrave për konsum personal analizohen si importe të destinuar për konsum personal, të përafëruara me importet e mallrave të konsumit dhe importet e vlerësuar të automjeteve të pasagjerëve për përdorim individual.

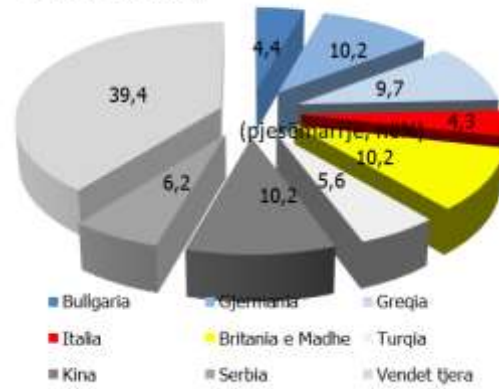

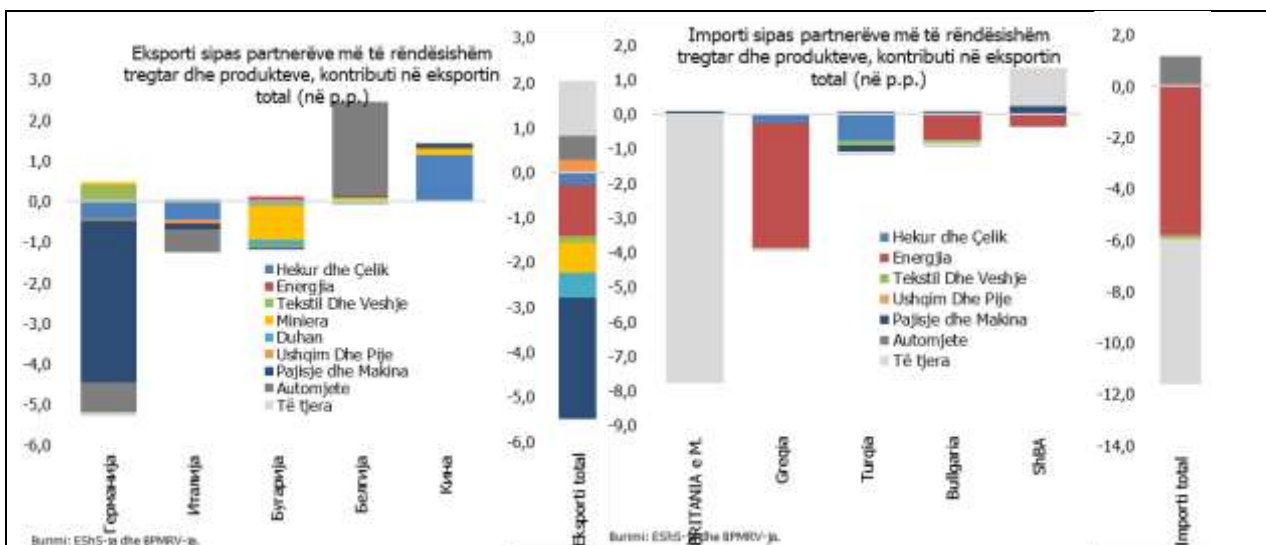
Analiza e shkëmbimit të jashtëm tregtar sipas partnerëve tregtar tregon se edhe në tremujorin e dytë të vitit 2023 Bashkimi European është partneri më i rëndësishëm tregtar i ekonomisë vendase, me pjesëmarrje prej 61,3% në totalin e tregtisë me vende të huaja. Në aspektin e dinamikës, nga ana e **eksportit**, rënia në bazë vjetore vjen kryesisht nga eksporti në Gjermani, në kushtet e rënies së eksportit të produkteve të ndryshme të industrisë kimike dhe automjeteve në këtë ekonomi, si dhe nga reduktimi i eksportit të automjeteve dhe hekurit e çelikut në Italia dhe reduktimi i eksportit të xeheve në Bullgari. Këto arritje u zbutën nga rritja e eksportit të automjeteve në Belgjikë, si dhe nga rritja e eksporteve të hekurit dhe çelikut në Kinë. Nga ana e **importit**, analiza pasqyron që, kontributin më të madh në rënien vjetore e ka importi më i ulët nga Britania e Madhe, si pasojë e rënies së importit të metaleve të çmuara dhe të produkteve kimike inorganike, si dhe rënia e importit nga Greqia, si rezultat i importit të reduktuar të energjisë, i cili më së shumti vjen si pasojë e uljes së importit të energjisë elektrike. Rënie kanë shënuar edhe importi i hekurit dhe çelikut nga Turqia dhe i energjisë elektrike nga Bullgaria. Në raport me **bilancin** në tregtinë e jashtme nga partnerët individualë, ulja e deficitit tregtar me bazë vjetore është më së shumti për shkak të rënies së bilancit negativ në këmbimin me Greqinë dhe Kinën, si dhe te suficitit të realizuar me Belgjikën, kundrejt deficitit të realizuar në të njëjtën periudhë të vitin e kaluar.

Eksporti i mallrave, sipas vendeve, në tremujorin e tretë të vitit 2023

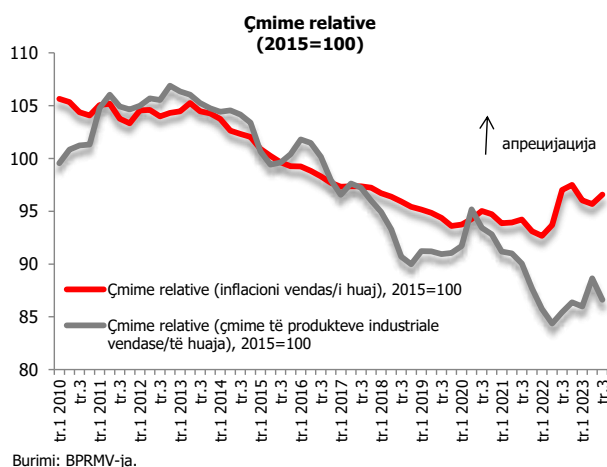
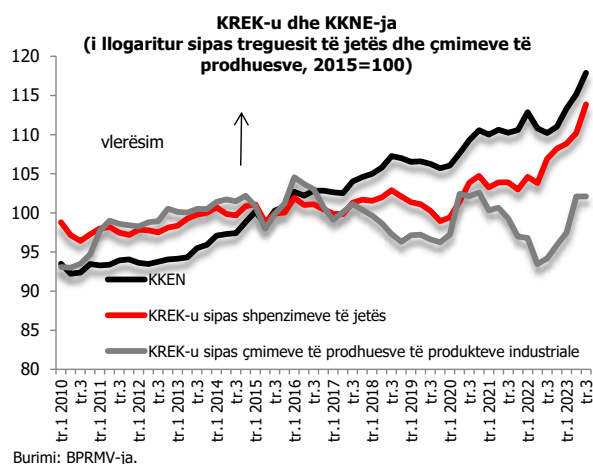

Importi i mallrave, sipas vendeve, në tremujorin e tretë të vitit 2023

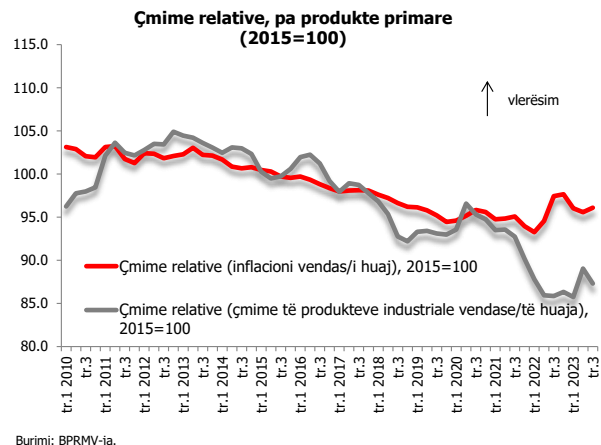
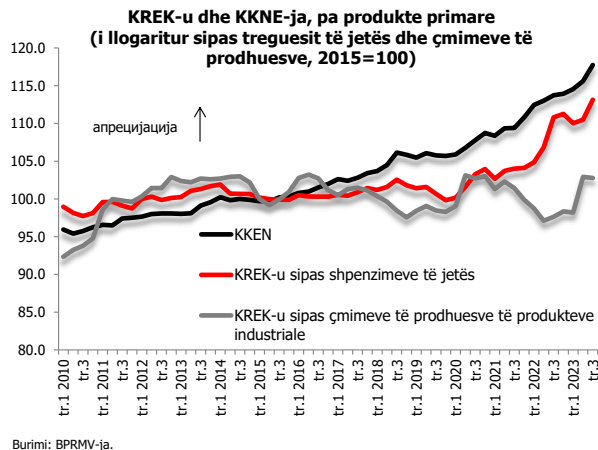
Nga pikëpamja e treguesve të konkurrencës së çmimeve, në tremujorin e tretë të vitit 2023, kursi real efektiv i këmbimit i deflatuar nga kostoja e jetesës është mbivlerësuar 6,3% në bazë vjetore, ndërsa treguesi i deflatuar nga kostot e prodhuesve të produkteve industriale shënoi një mbivlerësim prej 8,4%. Arritjet e tilla janë reflektim i mbivlerësimit të kursit nominal efektiv të këmbimit të denarit, i cili shënoi rritje vjetore prej 7%, para se gjithash për shkak të rublës ruse dhe lirës turke në raport me valutën vendase. Nga ana tjetër, kostoja relative e jetesës shënoi një rënie prej 0,5%, ndërsa çmimet relative të prodhuesve të produkteve industriale shënuan rritje prej 1,4% me bazë vjetore.

Sipas analizës së lëvizjeve të treguesve të KREK-ut të llogaritura me pondere të bazuara në tregtinë e jashtme pa produktet primare, KERK-u i bazuar në kostot e jetës vërejt mbivlerësim prej 2,%, në bazë vjetore, derisa KREK-u i bazuar në çmimet e prodhuesve të produkteve industriale mbivlerësohet për 5,3%, e cila vjen kryesisht si pasojë e mbivlerësimit të kursit nominal efektiv të këmbimit, me 3,5%, i shkaktuar nga nënçmimi i lirës turke në raport me monedhën vendase. Në të njëjtën kohë, kostoja relative e jetesës shënoi rënie prej 1,4%, ndërsa, nga ana tjetër, çmimet relative të prodhuesve të produkteve industriale shënuan rritje prej 1,7%, me bazë vjetore.

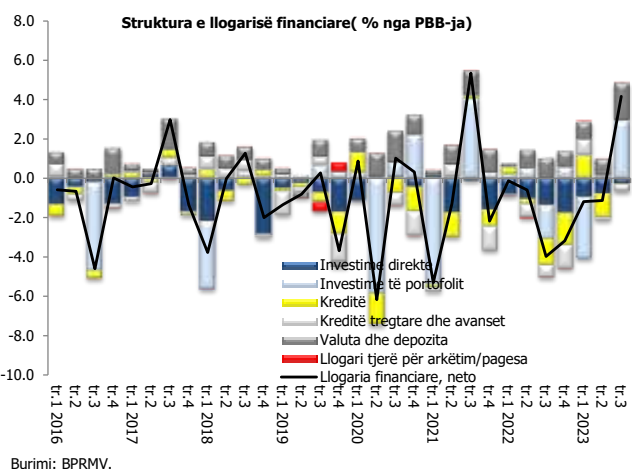
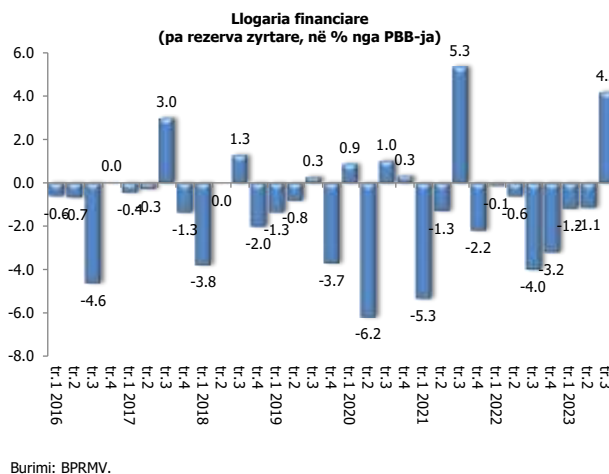
Në raport me konkurrencën çmimore për periudhën tetor – nëntor 2023, KREK-u i deflatuar me kostot e jetës dhe kostot e prodhuesve të produkteve industriale shënon mbivlerësim në bazë vjetore prej 3,2% dhe 5,9%, përkatësisht. Kjo kryesisht vjen nga mbivlerësimi i KKE-it prej 6,7% në bazë vjetore, nën ndikim të mbivlerësimit të rublës ruse dhe të lirës turke në raport me denarin. Bazuar në llogaritjen me ponderin e bazuar në tregtinë e jashtme pa produkte primare, treguesi i KREK-ut i deflatuar me kostot e

jetës shënoi mbivlerësim prej 0,3%, ndërsa KREK-u i deflatuar me çmimet e prodhuesve të produkteve industriale shënoi mbivlerësim 4%. Njëkohësisht, kursi nominal efektiv i këmbimit mbivlerësohet për 3,7%, që vjen si pasojë e mbivlerësimit të lirës turke në raport me valutën vendase.

1.6.2. Llogaria financiare

Në tremujorin e dytë të vitit 2023, llogaria financiare në bilancin e pagesave shënoi të hyra neto prej 589,4 milionë euro, ose 4,2% nga PBB-ja. Realizime të tilla vijnë kryesisht nga shlyerja e realizuar e detyrimeve në bazë të letrave me vlerë të borxhit të emtuara më parë në tregjet ndërkombëtare nga shteti, gjë që ka shkaktuar dalje neto në investimet e portofolit. Gjithashtu, ky tremujor ka pasur dalje neto në kategorinë “valuta dhe depozita”, kryesisht për shkak të sektorit bankar dhe në masë më të vogël për sektorët e tjerë. Përbërësit e tjerë të llogarisë financiare realizuan flukse hyrëse neto. Konkretisht, rritja e detyrimeve të sektorit privat në bazë të operacioneve tregtare çoi në hyrje në bazë neto në kreditë tregtare. Flukse hyrëse neto kanë arritur edhe investimet e drejtpërdrejta, nga të cilat kontributin më të madh e kanë hyrjet neto të bazuara në investime në kapitalin e vet, kontribut më të vogël kanë hyrjet neto të bazuara në fitimet e rinvestuara, ndërkohë që në të njëjtën kohë ka pasur dalje neto në bazë të instrumenteve të borxhit. Në këtë tremujor, nën ndikimin e aktiviteteve të bankës qendrore për administrimin e rezervave valutore, flukse hyrëse neto janë realizuar edhe në kategorinë e “kredive”.

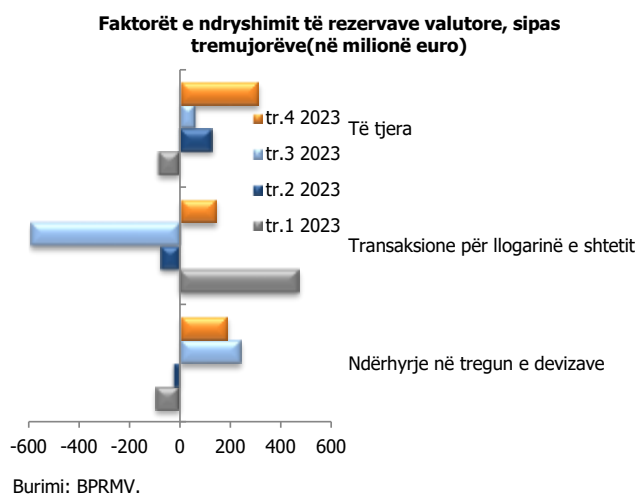

Analiza në bazë vjetore tregon pozicion më pak të favorshëm krahasuar me të njëjtin tremujor të një viti më parë, kur në llogarinë financiare janë realizuar flukse hyrëse neto. Ndryshimi reflekton kryesisht efektin

e investimeve të portofolit, duke marrë parasysh flukset hyrëse neto të realizuara në tremujorin e tretë të vitit 2022 si rezultat i huamarrjes së shtetit nëpërmjet obligacioneve të emetuara në tregun gjerman, kundrejt zhvlerësimit në këtë tremujor bazuar në eurobondin e emtuar më parë. Po kështu, ndryshimet në të gjithë komponentët e tjerë të llogarisë financiare patën ndikim më të moderuar, me hyrje neto më të ulëta krahasuar me të njëjtën periudhë të vitit të kaluar dhe dalje neto më të larta në valuta dhe depozita.

Gjendja e rezervave valutore bruto në fund të tremujorit të tretë të vitit 2023 është 3.901,7 miliona euro. Krahasuar me tremujorin e mëparshëm, rezervat valutore janë më të ulëta me 288 milionë euro, e cila, e analizuar nëpërmjet faktorëve të ndryshimit, rrjedh tërësisht nga transaksionet për llogari të shtetit.

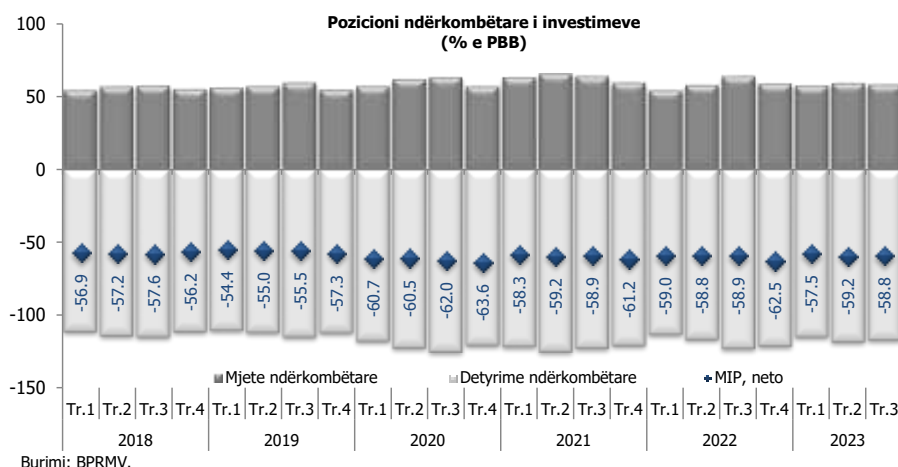

Gjendja e rezervave valutore bruto në fund të tretë të dytë të vitit 2023 është 4.538,4 miliona euro, që paraqet rritje prej 636,7 milionë euro në raport me tremujorin paraprak. Për më tepër, nga këndvështrimi i faktorëve të ndryshimit, të gjitha kategoritë kontribuojnë në rritjen e rezervave valutore, por më së shumti transaksionet e tjera në pjesën e menaxhimit të rezervave valutore dhe ndërhijrjet e Bankës Popullore në tregun valutor.

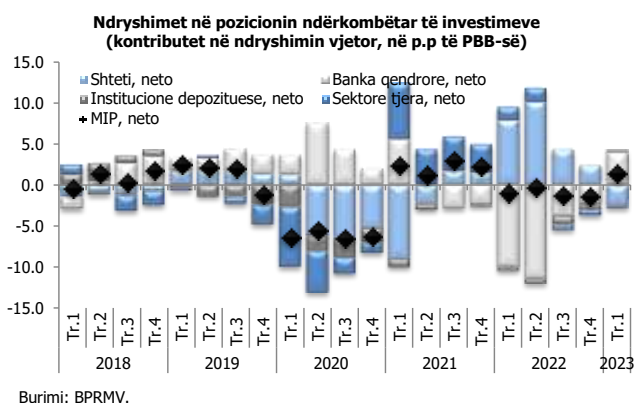
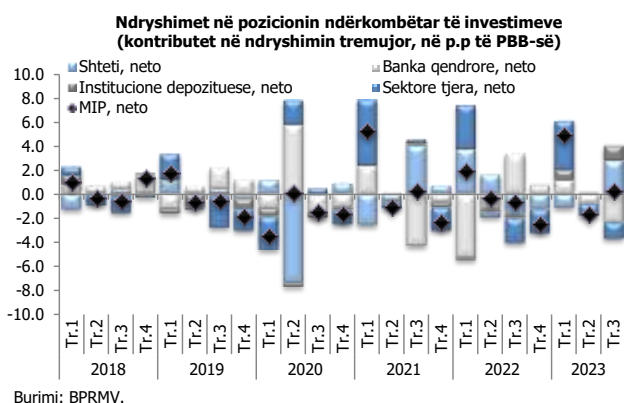
1.6.3. Pozita ndërkombëtare e investimeve dhe borxhi i jashtëm bruto

Në fund të tremujorit të tretë të vitit 2023, pozita ndërkombëtare e investimeve e ekonomisë maqedonase është negative dhe shënon 8. 318,1 milionë euro, ose 58,8% të PBB-

së⁴². Krahësuar me situatën në fund të tremujorit paraardhës, pozicioni neto i borxhit shënoi një ngushtim prej 0,3 pikë përqindjeje nga PBB-ja, në kushtet e një rënie më të madhe të detyrimeve ndërkombëtare në raport me rënien e aktiveve ndërkombëtare. Nga analiza sektoriale rezulton se ngushtimi i pozicionit neto të borxhit rezulton nga zvogëlimi i detyrimeve neto ndaj shtetit (ulja e detyrimeve neto bazuar në letrat me vlerë të borxhit në bazë të eurobondit të paguar⁴³), si dhe nga reduktimi i detyrimeve neto të institucioneve depozituese (kryesisht bazuar në monedha dhe depozita). Nga ana tjetër, ka pasur rënie të aktiveve neto të bankës qendrore, si dhe rritje të detyrimeve neto të sektorëve të tjerë (kryesisht si rezultat i rritjes së detyrimeve neto të investimeve të drejtpërdrejta).

Në bazë vjetore, vërehet ngushtim i lehtë i pozicionit negativ të investimeve ndërkombëtare me 0,1 p.p. nga PBB-ja⁴⁴, me rënie pak më të theksuar të detyrimeve ndërkombëtare krahasuar me rënien e mjeteve ndërkombëtare (për 5,8 p.p. dhe 5,7 p.p. nga PBB-ja⁴⁵, gjegjësisht). Nga këndvështrimi sektorial, ngushtimi vjen më së shumti si pasojë e uljes së detyrimeve neto të institucioneve depozituese në valutë dhe depozita (dusbursimi i bankave në bankat e tyre amë, me më pak trysni nga kriza energjetike në këtë periudhë, ndryshe nga viti i kaluar), si dhe detyrimet neto më të ulëta të shtetit. Nga ana tjetër, në zgjerimin e pozicionit të borxhit neto ndikuan rënia e aktiveve neto të bankës qendrore, si dhe rritja e detyrimeve neto të sektorëve të tjerë (reduktimi i aktiveve neto bazuar në kreditë tregtare).

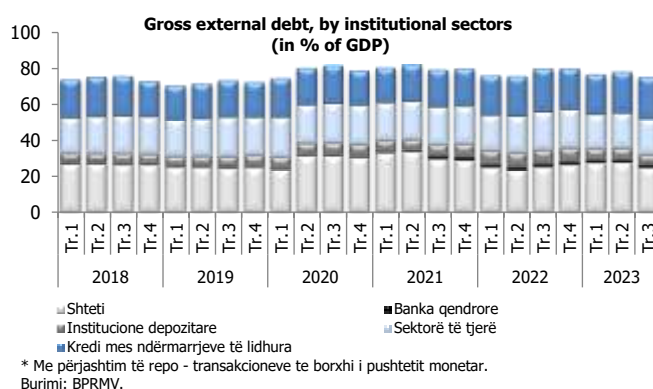
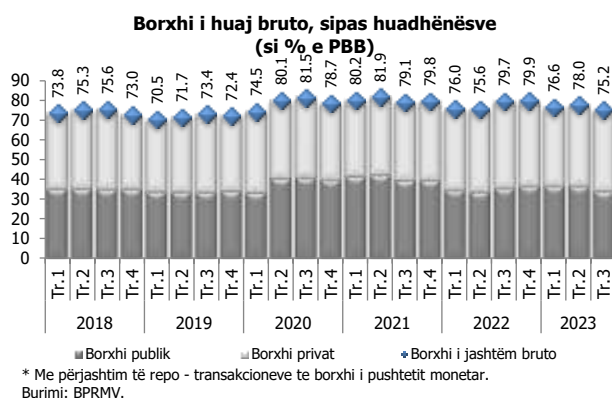
⁴² Për llogaritjet përdoret shuma e parashikuar e PBB-së nominale (që nga tetori 2023).

⁴³ Në korrik 2023, eurobondi i pestë, i emetuar në vitin 2016, u pagua në vlerën nominale prej 450 milionë euro me afat maturimi 7 vjet dhe normë interesi vjetore 5,625%.

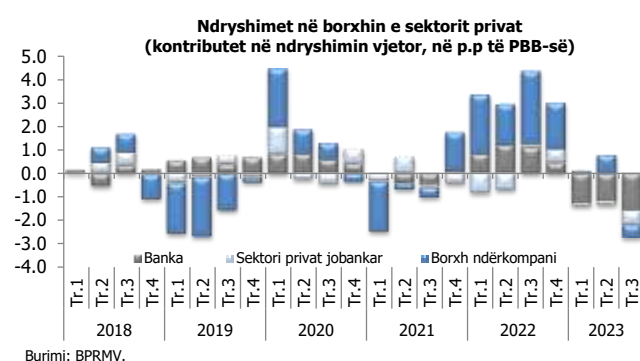
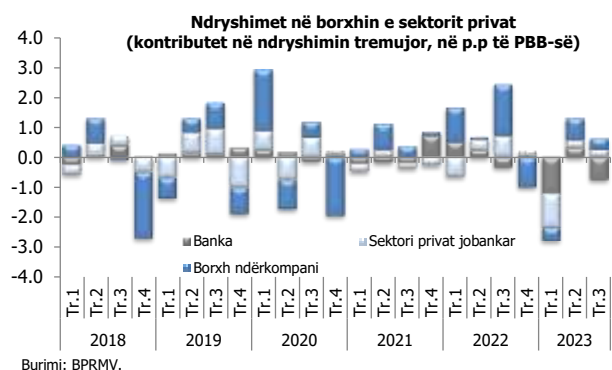
⁴⁴ Në terma absolutë, pozicioni neto i borxhit të ekonomisë maqedonase në tremujorin e tretë të vitit 2023 shënoi rritje vjetore prej 635,3 milionë euro.

⁴⁵ Në terma absolutë, në tremujorin e tretë të vitit 2023, aktivet ndërkombëtare shënuan rritje vjetore prej 99,5 milionë euro dhe detyrimet ndërkombëtare më pak me 535,8 milionë euro.

Në fund të tremujorit të tretë të vitit 2023, gjendja e borxhit të jashtëm bruto shënon 11.072,1 milionë euro, ose 78,3% të PBB-së, që paraqet rritje prej 2,3 p.p. të PBB-së, krahasuar me tremujorin paraprak. *Me përjashtim të efektit të aktiviteteve specifike për udhëheqjen me rezervat valutore të Bankës Popullore⁴⁶, borxhi i jashtëm bruto arrin në 75,,% të PBB-së dhe shënon rënie tremujore prej 2,7 p.p. nga PBB-ja gjatë rritjes së borxhit privat dhe publik (për 2,6 p.p., përkatësisht 0,1 p.p. të PBB-së).* Ndryshimi i borxhit publik vjen kryesisht nga shlyerja e borxhit të shtetit jashtë vendit në bazë të letrave me vlerë. Treguesit relativë tregojnë gjithashtu një borxh privat pak më të ulët të bankave, nën ndikimin e uljes së detyrimeve në valutë dhe depozita.

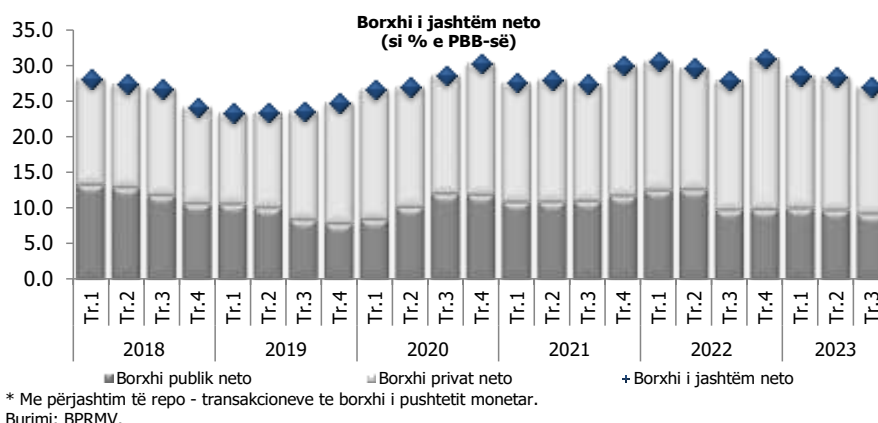
Borxhi jashtëm bruto shënon rritje vjetore prej 4,3 p.p. nga PBB-ja, në kushte të rritjes së borxhit publik dhe njëkohësisht rënie të borxhit privat (për 2,7 p.p. dhe 1,6 p.p. nga PBB-ja, respektivisht)⁴⁷. Rënia e borxhit privat është e shpërndarë në të gjitha kategoritë, me kontributin më të madh nga borxhi më i ulët i bankave, si rezultat i uljes së borxhit në valutë dhe depozita. Borxhi më i ulët i ndërmarrjeve publike dhe shtetit (kryesisht si rezultat i uljes së kredive afatgjata) kontribuon në uljen vjetore të borxhit publik në tremujorin e tretë të 2023.

Më 30.9.2023, borxhi i jashtëm neto arrin në 3.820,1 milionë euro, ose 27% e PBB-së, që përfaqëson një rënie tremujore prej 1,4 p.p. të PBB-së, e shkaktuar njëkohësisht nga rënia e borxhit neto publik dhe privat.

⁴⁶ Veprimtaritë specifike për administrimin e rezervave valutore të bankës qendrore i referohen marrëveshjeve repo dhe operacioneve të tjera që lidhen me administrimin e rezervave valutore.

⁴⁷ Në terma absolutë, borxhi i jashtëm bruto në tremujorin e tretë të vitit 2023 shënoi një rritje vjetore prej 267,5 milionë euro, në kushtet e rritjes nominale si të borxhit publik ashtu edhe të borxhit privat (përkatësisht me 166,5 dhe 101 milionë euro).

Treguesit e debitimit të jashtëm të ekonomisë së brendshme edhe më tutje janë në zonën e sigurt. Përveç treguesit të peshës së borxhit të jashtëm bruto në PBB, i cili është ende në zonën e borxhit të lartë, të gjithë treguesit e tjerë të aftësisë së pagesës dhe likuiditetit tregojnë për borxh të ulët të ekonomisë së brendshme. Megjithatë, pjesëmarrja e lartë strukturore në borxhin e jashtëm bruto të detyrimeve të bazuara në investime të drejtpërdrejta si formë e financimit të shoqërive me kapital të huaj, si dhe të detyrimeve të bazuara në kreditë tregtare që janë instrument financimi në tregtinë ndërkombëtare, zbut profilin e rrezikut në raport me pozicionin e borxhit të ekonomisë. Niveli i borxhit të jashtëm bruto, pa përfshirë kreditë tregtare dhe borxhin e ndërkombanive, është më i ulët dhe arrin në 44,5% të PBB-së⁴⁸, që është tregues i borxhit

Treguesi i borxhit të jashtëm	Aftësia paguese				Likuiditeti		
	Shlyerja e interesit/ eksporti i mallrave dhe shërbimeve dhe të hyrave tjera	Borxhi bruto/ eksporti i mallrave dhe shërbimeve dhe të hyrave tjera	Borxhi bruto/ PBB	Shlyerja e interesit/ eksporti i mallrave dhe shërbimeve dhe të hyrave tjera	Rezerva valutore/ borxh afatshkurtër	Rezerva valutore/ borxh afatshkurtër, me maturim të mbetur**	Borxh afatshkurtër/ Borxhi total
	në %				raport	raport	në %
31.12.2010	3.2	140.4	59.7	13.9	1.5	1.0	27.9
31.12.2011	3.1	148.4	64.6	16.8	1.8	1.2	25.2
31.12.2012	2.9	142.1	67.6	13.1	1.6	1.0	26.7
31.12.2013	2.5	137.3	67.3	15.8	1.6	1.1	23.3
31.12.2014	3.0	149.1	74.0	17.2	1.8	1.1	22.3
31.12.2015	2.7	143.9	73.2	20.0	1.7	1.1	21.3
31.12.2016	2.4	148.8	79.3	14.8	1.7	1.2	21.9
31.12.2017	2.7	138.6	76.9	12.7	1.3	0.9	23.9
31.12.2018	2.2	130.7	77.3	15.7	1.4	1.0	25.8
31.03.2019	2.0	123.1	74.3	9.0	1.4	1.0	26.0
30.06.2019	2.0	124.4	75.5	9.0	1.4	1.0	26.5
30.09.2019	2.0	128.0	77.3	9.0	1.4	1.0	27.8
31.12.2019	2.0	121.9	76.3	9.0	1.6	1.0	25.6
31.03.2020	1.9	118.9	73.8	13.6	1.4	1.0	26.6
30.06.2020	1.9	125.7	79.4	13.6	1.9	1.2	22.4
30.09.2020	1.9	129.9	80.7	13.6	1.7	1.0	22.9
31.12.2020	1.9	122.3	77.9	13.6	1.9	1.1	20.4
31.03.2021	2.2	127.3	83.9	16.3	1.9	1.2	21.5
30.06.2021	2.2	130.0	85.6	16.3	1.9	1.2	22.0
30.09.2021	2.2	125.6	82.8	16.3	1.8	1.3	22.2
31.12.2021	2.2	126.6	83.4	16.3	1.8	1.3	21.5
31.03.2022	1.8	118.0	83.1	9.4	1.3	1.0	26.0
30.06.2022	1.8	117.3	82.6	9.4	1.2	0.9	26.3
30.09.2022	1.8	123.6	87.1	9.4	1.3	0.9	26.9
31.12.2022	1.8	123.4	86.9	9.4	1.5	1.0	24.7
31.03.2023	2.7	113.0	83.3	16.0	1.6	1.0	23.6
30.06.2023	2.7	115.0	84.8	16.0	1.6	1.0	23.8
30.09.2023	2.7	111.0	81.8	16.0	1.5	1.0	24.4
умеренная задолженность*	12 - 20%	165 - 275%	30 - 50%	18 - 30%	1.00		

* Kriteri për debitim të moderuar është marrë sipas metodologjisë së Bankës Botërore për përgaditjen e treguesve të debitimit, e cila nënkupton përdorimin e mesatareve lëvizëse trevjeçare të PBB-së dhe eksporti të mallrave dhe shërbimeve dhe të hyrave tjera, si emërues në llogaritjen e treguesve.

E përgaditur në pajtim me "External debt statistics: Guide for compilers and users", i emetuar nga FMN-ja.

** Sipas rregullës së Grinspan dhe Guidotti, e nevojshme është që vendi ta ruaj mbulimin e tërë të borxhit afatshkurtër (maturim i mbetur) me rezerva valutore. Borxhi afatshkurtër sipas maturimit të mbetur llogaritet duke shtuar shumën e borxhit të jashtëm (maturimin origjinal), i cili duhet të paguhet në periudhë prej një viti ose më pak, në borxhin e jashtëm afatshkurtër (maturimin origjinal).

Burimi: BPRMV-ja.

⁴⁸ I referohet borxhit pa marrëveshje repo.

II. Politika monetare⁴⁹

Gjatë tremujorit të katërt të vitit 2023, Banka Popullore nuk ka bërë ndryshime shtesë në përcaktimin e politikës monetare, ku norma bazë e interesit është mbajtur në nivelin 6,3%, në harmonizim me kushtet në ekonomi. Vendimet janë marrë në kushtet e ngadalësimit të mëtejshëm të inflacionit dhe të tregut të favorshëm valutor, por edhe kur ekzistojnë ende rreziqe, në të cilat, krahas faktorëve të jashtëm, kontribuojnë edhe disa faktorë të brendshëm. Gjithashtu, megjithëse norma vjetore e inflacionit po ngadalësohet vazhdimisht, norma mesatare është ende në nivel relativisht më të lartë krahasuar me mesataren historike. Bazuar në perceptimet për inflacionin dhe rreziqet, Banka Qendrore Europiane ka mbajtur në të njëjtin nivel normat bazë të interesit edhe në tremujorin e fundit të vitit. Rezervat valutore në tremujorin e katërt të vitit 2023 mbetën në nivelin e duhur dhe në zonën e sigurt dhe baza e depozitave të bankave shënoi normë solide rritjeje vjetore. Megjithatë, kushtet për zhvillimin e politikës monetare janë ende të pasigurta. Banka Popullore do të vazhdojë të mbikëqyr me kujdes rreziqet në ekonominë vendase dhe atë botërore dhe, nëse është e nevojshme, do të veprojë duke përdorur të gjitha instrumentet në dispozicion, për të ruajtur stabilitetin e kursit të këmbimit dhe stabilitetin afatmesëm të çmimeve.

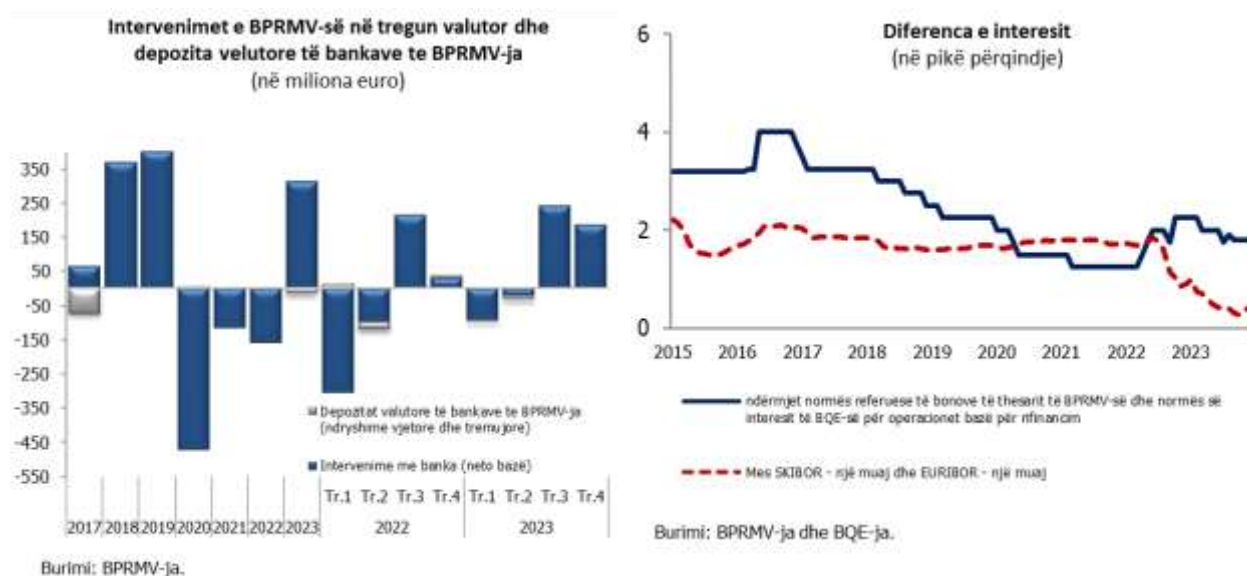
Gjatë tremujorit të katërt të vitit 2023, Banka Popullore ka mbajtur normën bazë të interesit në nivelin 6,3%. Të njëjtat kanë mbetur edhe normat e interesit për depozitat njëditore dhe shtatëditore, përkatësisht në nivelin 4,2% dhe 4,25%. Shuma e ofruar e bonove të thesarit mbeti në nivelin prej 10.000 milionë denarë, dhe vazhdoi zbatimi i ndryshimeve në instrumentin e rezervës së detyrueshme, përmes të cilit nxitet kreditimi i projekteve që kanë të bëjnë me prodhimin vendor të energjisë elektrike nga burimet e rinovueshme. Gjatë tremujorit të fundit të vitit 2023, Banka Popullore në dy raste ka miratuar masë makroprudenciale për rritjen e normës së shtresës mbrojtëse kundërciklike të kapitalit për ekspozimet e bankave vendase në vend. Fillimisht, në tetor, Banka Popullore rriti me 0,25 pikë përqindje shtresën kundërciklike të kapitalit, nga 1% e vendosur më parë në 1,25%, me fillimin e zbatimit nga 1 nëntori 2024 dhe më pas në dhjetor u rrit më tej nga 1,25% në 1,5% me zbatim nga tremujori i parë i 2025. Masa e përforcuar synon të veprojë në mënyrë parandaluese dhe të forcojë më tej pozitën e kapitalit të bankave dhe është në pajtim me masat e marra në një numër të madh vendesh të Bashkimit European të cilat kërkojnë mjaftueshmëri më të madhe të kapitalit të bankave si mbrojtje ndaj rreziqeve të shtuara nga mjedisi.

⁴⁹ Informacion më të detajuar për masat e reja monetare mund të lexoni në faqen e internetit të Bankës Popullore: https://www.nbrm.mk/content/MPI%20publikacii/Hronologija_na_promenite_vo_postavenosta_na_monetarnite_instrumenti_na_Narodnata%20banka.pdf

Realizimet⁵⁰ e treguesit bazë makroekonomikë në ekonominë e brendshme treguan se nevojitet kujdes i mëtejshëm në sjelljen e politikave. Rritja e aktivitetit ekonomik është e moderuar dhe ecën në pajtim me pritjet, të cilat sipas projeksioneve të fundit tregojnë për ngadalësim të rritjes ekonomike këtë vit, në kushtet e kërkesës së huaj më të dobët. Rritja reale e PBB-së në tremujorin e tretë të 2023 ishte 1,2% me bazë vjetore (pas rritjes prej 1,1% në tremujorin e mëparshëm) dhe është në pajtim me pritjet sipas ciklit të projeksionit të tetorit. Të dhënat e disponueshme me frekuencë të lartë për tremujorin e katërt 2023, edhe pse të pakta në numër dhe për një muaj të tremujorit (tetor 2023), tregojnë zhvillime të qëndrueshme pozitive në prodhimin industrial, si dhe ngadalësim të rënies reale të qarkullimit të tregtimit të përgjithshëm. Zhvillimet e çmimeve të brendshme janë gjithashtu në linjë me pritjet e muajit tetor, por me rreziqe ende të pranishme. Konkretisht, inflacioni i brendshëm vazhdon të ngadalësohet dhe u ul në 3,1% me bazë vjetore në nëntor 2023. Këto arritje reflektojnë uljen e ndjeshme të presionit nga komponentët e çmimeve të ushqimeve dhe energjisë elektrike, si dhe uljen e presioneve të çmimeve nga kategoritë më pak të luhatshme, në pajtim me masat monetare të ndërmarra. Në të njëjtën kohë, norma vjetore e inflacionit në vendin tonë u ngadalësua ndjeshëm dhe thuajse iu afrua inflacionit në eurozonë. Pritjet inflacioniste të konsumatorëve të shprehura në anketat e nëntorit të Komisionit European janë më të moderuara. Megjithatë, norma mesatare e inflacionit është ende në nivel relativisht të lartë, krahasuar me mesataren historike. Rreziqet për dinamikën e ardhshme të çmimeve ende ekzistojnë, për të cilat përveç pasigurisë së lëvizjes së çmimeve në bursat botërore, kontribuojnë edhe disa faktorë të brendshëm. Prandaj, nevojitet kujdes i mëtejshëm, duke përfshirë politikat që ndikojnë në anën e kërkesës së ekonomisë. Gjendja në tregun valutor është e qëndrueshme dhe lëvizjet janë të favorshme. Niveli i rezervave valutore në fund të muajit nëntor është i mjaftueshëm për të ruajtur stabilitetin e kursit të këmbimit valutor. Që nga fillimi i vitit, rezervat valutore kanë shënuar rritje, si pasojë e lëvizjeve të favorshme në tregun valutor dhe ndërhyrjeve me blerjen e valutës nga Banka Popullore. Realizimet janë rezultat i presioneve të reduktuara nga kriza energjetike dhe rrjedhimisht e uljes së kërkesës nga kompanitë, si dhe e rritjes së blerjes neto nga individët, që është sinjal besimi në monedhën vendase, me likuiditet valutor solid të bankat. Në sektorin monetar, të dhënat e nëntorit 2023 tregojnë se depozitat dhe kreditë vazhdojnë të rriten brenda pritshmërive për tremujorin e fundit të vitit.

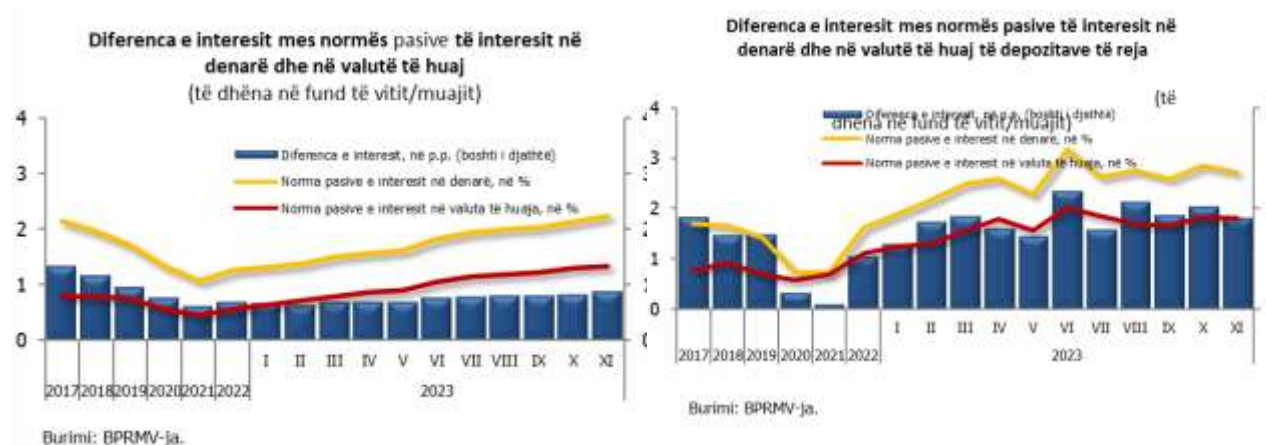
⁵⁰ I referohen informacionit të disponueshëm gjatë tremujorit të katërt të vitit 2023, i cili është marrë parasysh gjatë marrjes së vendimeve për përcaktimin monetar në atë periudhë.

Duke marrë parasysh strategjinë monetare të zbatuar, gjatë marrjes së vendimeve monetare, merret parasysh edhe përcaktimi i politikës së Bankës Qendrore Europiane (BQE), e cila gjatë tremujorit të katërt të vitit 2023 nuk ka ndryshuar normat e interesit, respektivisht ka mbajtur normën bazë të interesit në nivelin 4,5%. Kështu, diferenca ndërmjet normës bazë të interesit të Bankës Popullore dhe normës bazë të interesit të BQE-së në nëntor 2023 arriti në 1,8 p.p. (i pandryshuar në krahasim me fundin e tremujorit të tretë). Sa u përket normave treguese të interesit të tregut të njëmujorit të SKIBOR-it dhe njëmujorit të EURIBOR-it, diferenca ndërmjet tyre u rrit lehtësisht me 0,11 p.p. në fund të dhjetorit 2023, krahasuar me tremujorin e mëparshëm.

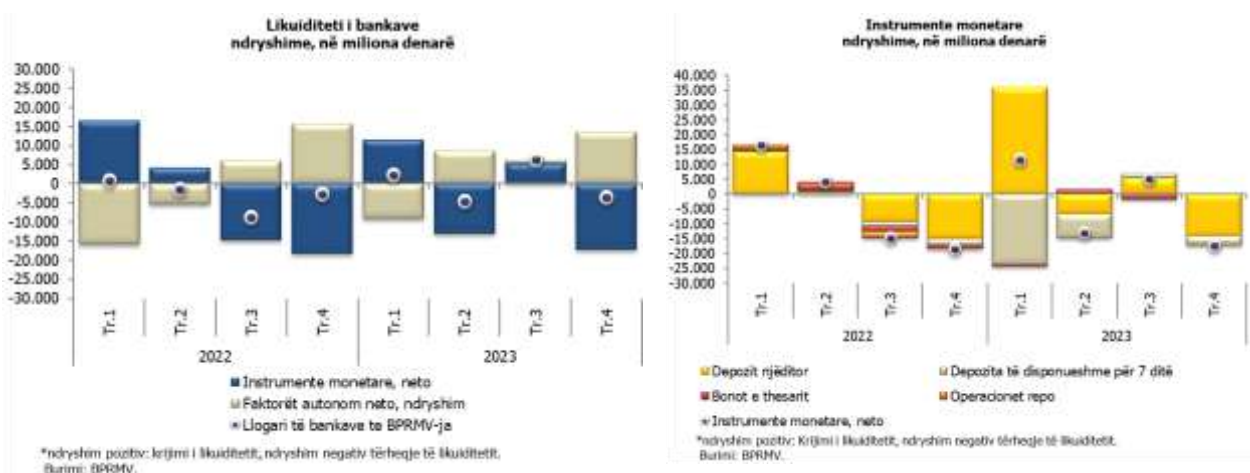
Sa u përket normave të interesit të depozitave në ekonominë vendase, në nëntor 2023 normat e interesit për depozitat në denarë dhe në valutë shënuan rritje dhe shënuan përkatësisht 2,2% dhe 1,3% (2,0% dhe 1,2%, përkatësisht në fund të shtatorit). Në të njëjtën kohë, diferenca e interesit u rrit me 0,1 p.p. krahasuar me fundin e tremujorit paraardhës dhe është 0,9 p.p. Te depozitat e përgjithshme të sapopranuara⁵¹, diferenca e interesit në nëntor nuk ka ndryshuar në krahasim me fundin e tremujorit paraprak dhe arriti në 0,9 p.p., në kushtet e rritjes së barabartë të normave të interesit në denarë (nga 2,6% në shtator në 2,7% në nëntor) dhe të normave të interesit në valutë të huaj (nga 1,7% në shtator në 1,8% në nëntor), krahasuar me shtatorin e vitit 2023.

⁵¹ Për sa i përket normave të interesit të kredive të sapo miratuara, duhet pasur parasysh se ato karakterizohen nga lëvizje të ndryshueshme. Ndryshueshmëria e normave të interesit për kreditë e miratuara rishtazi rezulton nga fakti se ato kushtëzohen nga vëllimi i kredive të reja të miratuara (që mund të ndryshojnë nga muaji në muaj) dhe norma e tyre e interesit.

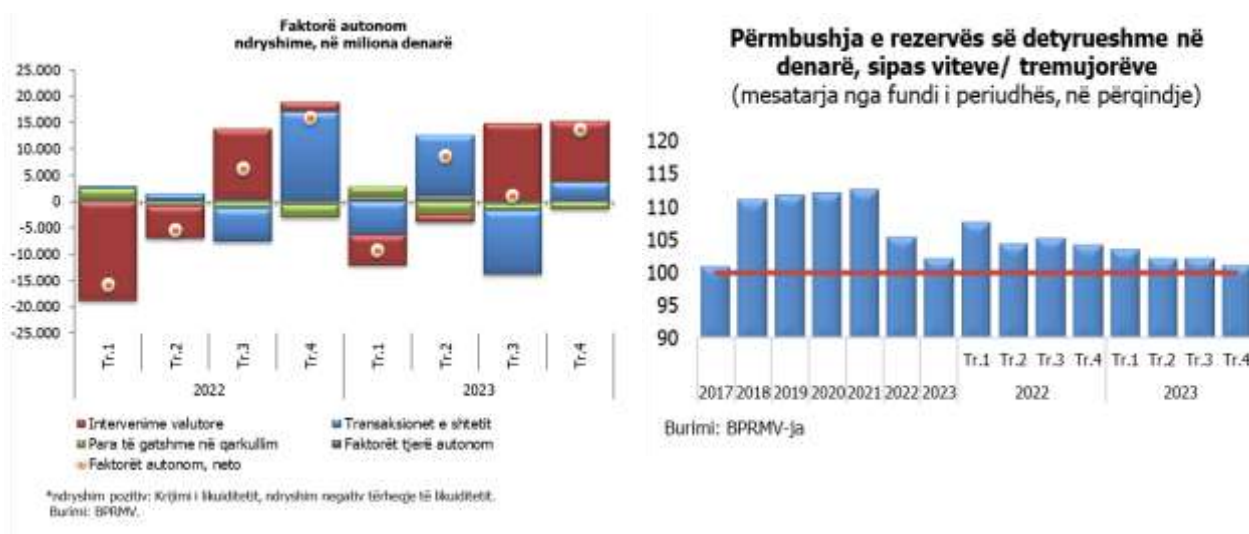
2.1. Likuiditeti bankar

Në tremujorin e katërt të vitit 2023, likuiditeti në denarë i bankave ka shënuar rënie. Zvogëlimi i likuiditetit në denarë të bankave është në tërësi si pasojë e ndryshimeve në instrumentet monetare, ndërsa në krijimin e likuiditetit kanë kontribuar faktorë autonom.

Nga aspekti i ndryshimit të instrumenteve monetare, investimet në bankat në depozitat e disponueshme (njëditore dhe në shtatë ditore) shënuan rënie për gjithsej 17.221 milionë denarë, me çka likuiditeti është tërhequr nga sistemi bankar. Njëkohësisht, depozitat 7 ditore janë rritur për 3.111 milionë denarë, ndërsa depozitat njëditore janë rritur për 14.110 milionë denarë, në tremujorin e katërt. Gjendja e instrumentit bazë të bonove të thesarit të Bankës Popullore mbeti e pandryshuar dhe në fund të tremujorit të katërt arriti në 10.000 milionë denarë.

Faktorët autonom në bazë neto në tremujorin e katërt të vitit 2023 kontribuan në krijimin e likuiditetit në sistemin bankar për 13,755 milionë denarë. Ky ndryshim i faktorëve autonomë rezulton nga ndërhyrjet në valutë (Banka Popullore bleu valutë në tregun valutor) dhe nga transaksionet shtetërore, ndërkohë që paratë e gatshme në qarkullim kontribuan në tërheqje të vogël të likuiditetit.

Në tremujorin e katërt të vitit 2023, bankat në llogaritë e tyre në Bankën Popullore kishin ende më shumë mjete të ndara se shuma e përcaktuar e rezervës së detyrueshme në denarë, mesatarisht për rreth 1,2%.

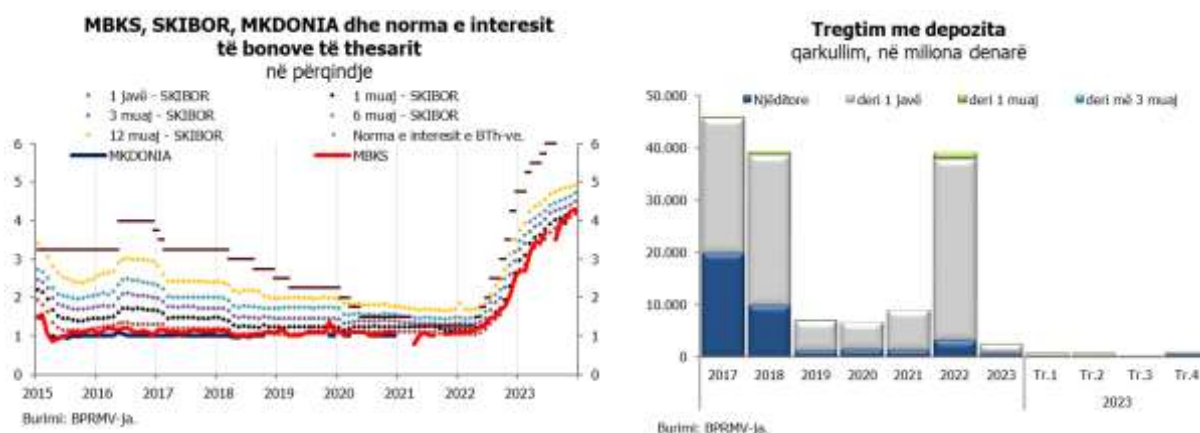
III. Lëvizjet e tregjeve financiare

Norma e interesit e tregut ndërbankar të depozitave në tremujorin e katërt të vitit 2023 u rrit në nivel tremujor për 0,5 p.p. dhe në mesatare ishte 4,2%. Gjithashtu, të gjitha kuotimet mesatare të SKIBOR-it shënuan lëvizje rritëse. Në tregun primar të letrave shtetërore me vlerë, emetimet e reja kryesisht ishin për afate më të gjata dhe me norma interesi më të larta, ndërsa letrat me vlerë të qeverisë dhe bonot e thesarit tregtoheshin në tregun sekondar të letrave me vlerë. Në Bursën e Maqedonisë, qarkullimi i aksioneve u zvogëluar për 43,3% në raport me tremujorin paraprak, ndërsa vlera e MBI-10-it shënoi rritje tremujore për 5,4%. Në bursat rajonale, treguesit shënuan rritje të moderuar, mesatarisht prej 5,8% në bazë tremujore. Në tregjet financiare ndërkombëtare, indekset e luhatshmërisë së tregjeve të obligacioneve dhe aksioneve, pra indekset MOVE dhe VIKS, shënuan një ndryshim në rritje, gjë që tregon për rritje të pasigurisë dhe luhatshmërisë së tregjeve. Diferencat ndërmjet normës së kthimit të eurobonove maqedonase dhe gjermane shënuan një zgjerim të lehtë në krahasim me tremujorin paraprak, me rënie më të theksuar të normës së kthimit të obligacioneve shtetërore gjermane dhe ndryshime mjaft të vogla në normat e kthimit të eurobonove maqedonase.

3.1. Tregu ndërbankar i depozitave të pasiguruara

Në tremujorin e tretë të vitit 2023, norma mesatare e interesit të tregut ndërbankar të depozitave (MBKS) u rrit për 0,4 p.p. në krahasim me tremujorin e kaluar dhe është 4,2%, në kushte të normës së pa ndryshuara të bazës së interesit të Bankës Popullore. Tregtimi në tregun e depozitave ndërbankare u rrit në tremujorin e fundit të vitit 2023 dhe arriti në 991 milionë denarë (153 milionë denarë në tremujorin paraprak), më së shumti si rezultat i rritjes së transaksioneve njëditore dhe transaksioneve me afat maturimi deri në

shtatë ditë. Në baza tremujore, të gjitha kuotimet mesatare të SKIBOR-it shënuan zhvendosje të vogël në rritje, e cila lëvizi deri në 0.3 p.p.

3.2. Tregu i letrave shtetërore me vlerë

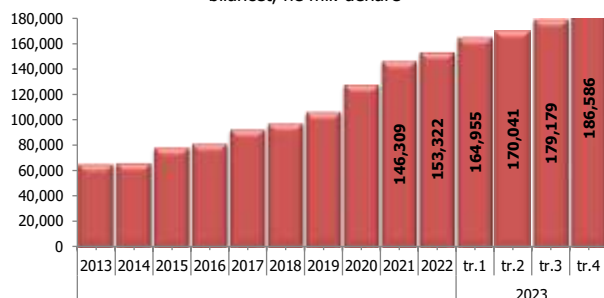
Gjendja e letrave shtetërore me vlerë të emetuara në tregun primar të tremujorit të tretë të vitit 2023 shënuan rritje prej 7.406 milionë denarë ose 4,1% në bazë tremujore dhe arritën 186.586 milionë denarë. Gjithashtu, rritja tremujore është kryesisht në letrat me vlerë me afat më të gjatë maturimi, obligacione shtetërore pesëmbëdhjetëvjeçare dhe dyvjeçare (rritje përkatësisht 5.202 milionë denarë dhe 1.686 milionë denarë). E analizuar nga aspekti i strukturës së letrave shtetërore me vlerë, obligacionet shtetërore edhe më tej janë kategoria më e përfaqësuar, me pjesëmarrje prej 77,1%. Për më tepër, obligacionet shtetërore pesëmbëdhjetë vjeçare vazhdojnë të kenë pjesëmarrje më të madhe në strukturën e afatizuar të letrave shtetërore me vlerë prej 46,1% (45,1% në tremujorin e kaluar), që është në pajtim me udhëzimet e strategjisë fiskale të Ministrisë së Financave për emetimit e obligacioneve shtetërore në afate më të gjata, shkaku i optimizimit të pagesave të borxhit dhe uljen e rrezikut të rifinancimit.⁵² Gjithashtu, në këtë tremujor, bonot dymbëdhjetëmujore të thesarit dhe obligacionet dyvjeçare⁵³ e rritën pjesëmarrjen në strukturën me afat të letrave shtetërore me vlerë në 6,0% (5,3% në tremujorin e kaluar). Te letrat tjera shtetërore me vlerë, analizuar nga aspekti i afatit, te të gjitha vërehet rënie e pjesëmarrjes së tyre, krahasuar me tremujorin paraprak. Nga aspekti i strukturës valutore, letrat shtetërore me vlerë në valutë vendase pa klauzolë valutore dhe më tej kanë pjesëmarrje më të madhe, duke përbërë 69,1% të totalit të letrave shtetërore me vlerë (68,4% në tremujorin paraprak). Nga aspekti i strukturës së pronësisë, në këtë tremujor pjesëmarrja e bankave është ulur lehtë nga 33,6% në 32,7%, si pasojë e rritjes së pjesëmarrjes së investitorëve tjerë (67,3%). Në kuadër të investitorëve tjerë, edhe më tutje më të përfaqësuar janë fondet pensionale (me pjesëmarrje prej 46,6%).

⁵² Strategjia Fiskale e Rishikuar 2024 - 2028, Ministria e Financave, dhjetor 2023.

⁵³ Në tetor u emetua obligacioni i parë i gjelbër në vlerë prej 600 milionë denarë me kamatë prej 4,75% në vit me afat maturimi dyvjeçar; obligacioni i dytë civil është emetuar në muajin nëntor në vlerë prej 1,085 milionë denarë me kamatë prej 5,0% dhe afat maturimi prej dy vitesh; në dhjetor është emetuar obligacioni i rregullt në vlerë prej 4.380 milionë denarë me kamatë prej 4,55% dhe afat maturimi dyvjeçar.

Letrat shtetërore me vlerë

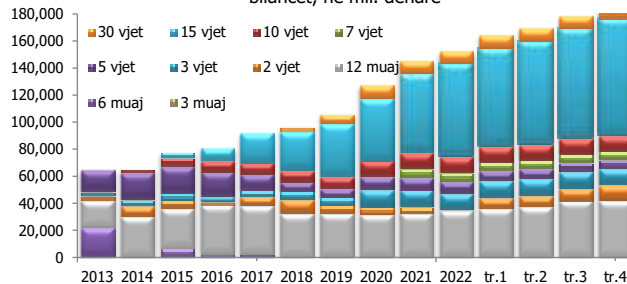
bilancet, në mil. denarë

Burimi: Ministria e Financave.

Struktura me afat e LShV-ve

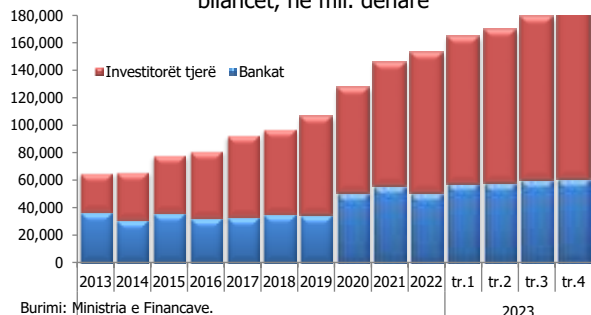
bilancet, në mil. denarë

Burimi: Ministria e Financave.

Struktura pronësisë e LShV-ve

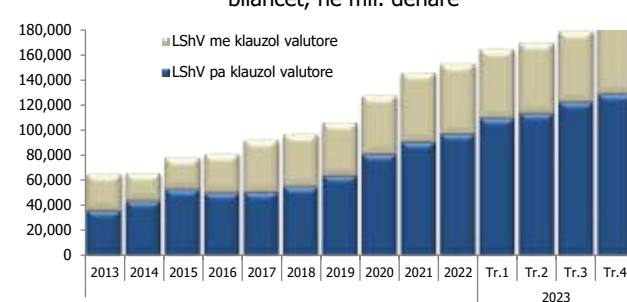
bilancet, në mil. denarë

Burimi: Ministria e Financave.

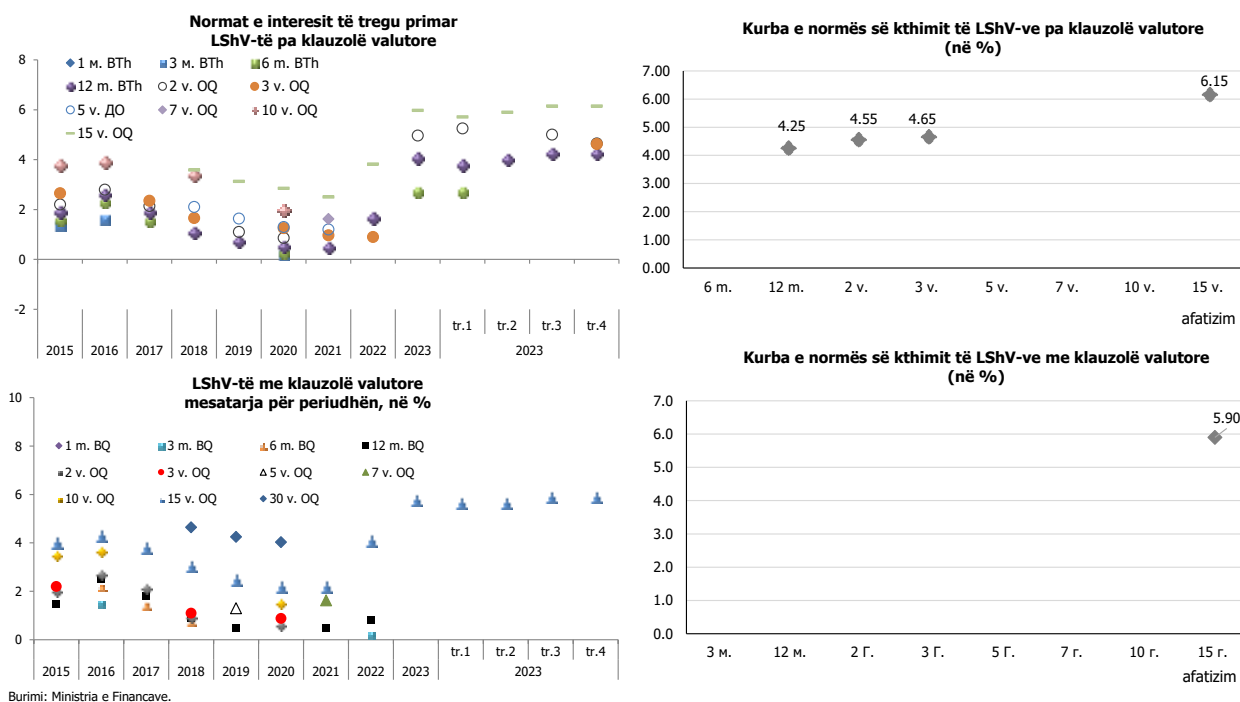
Struktura valutore e LShV-ve

bilancet, në mil. denarë

Burimi: Ministria e Financave.

Gjatë tremujorit të katërt të vitit 2023, normat e interesit të letrave shtetërore me vlerë, të përcaktuara nga ana e Ministrisë së Financave, nuk shënuan ndryshime të mëdha krahasuar me tremujorin paraprak. Kështu, bonot dymbëdhjetëmujore të thesarit pa klauzolë valutore u emetuan në tregun primar me normë mesatare të ponderuar interesi prej 4,25% (të pandryshuara nga tremujori paraardhës). Gjatë tremujorit u emetua për herë të parë një obligacion qeveritar i gjelbër dyvjeçar, si dhe një obligacion i qeverisë civile dyvjeçar dhe një obligacion i rregullt shtetëror dyvjeçar, pa klauzolë valutore, me norma interesi 4,75%, 5% dhe 4,55% përkatësisht, me normë mesatare të ponderuar interesi prej 4,65% (5% në tremujorin e mëparshëm). Gjithashtu, pas një periudhe më të gjatë, u emetuan sërish obligacione shtetërore trevjeçare pa klauzolë valutore, me normë mesatare të ponderuar interesi prej 4,63%. Në rastin e obligacioneve të qeverisë pesëmbëdhjetëvjeçare të emetuara pa dhe me klauzolë valutore, normat e interesit ishin përkatësisht 6,15% dhe 5,90%, dhe janë të pandryshuara në krahasim me tremujorin e mëparshëm.

Tregtimi me letra me vlerë në tregun sekondar, në tremujorin e fundit të vitit 2023, u rrit dhe arriti 223 milionë denarë (17,5 milionë në tremujorin paraprak), ndërsa në këtë segment të tregut u tregtuan vetëm obligacione shtetërore me maturim të mbetur prej një muaj (me normë të kthimit prej 4,25%) dhe obligacionet qeveritare me maturim të mbetur prej dhjetë deri në pesëmbëdhjetë vjet (me normë mesatare të kthimit prej 6,05%). Ndryshimet e tilla tregojnë për rënie të tregtimit në tregun sekondar të letrave me vlerë, i cili mbikëqyret edhe nëpërmjet koeficientit të likuiditetit⁵⁴.

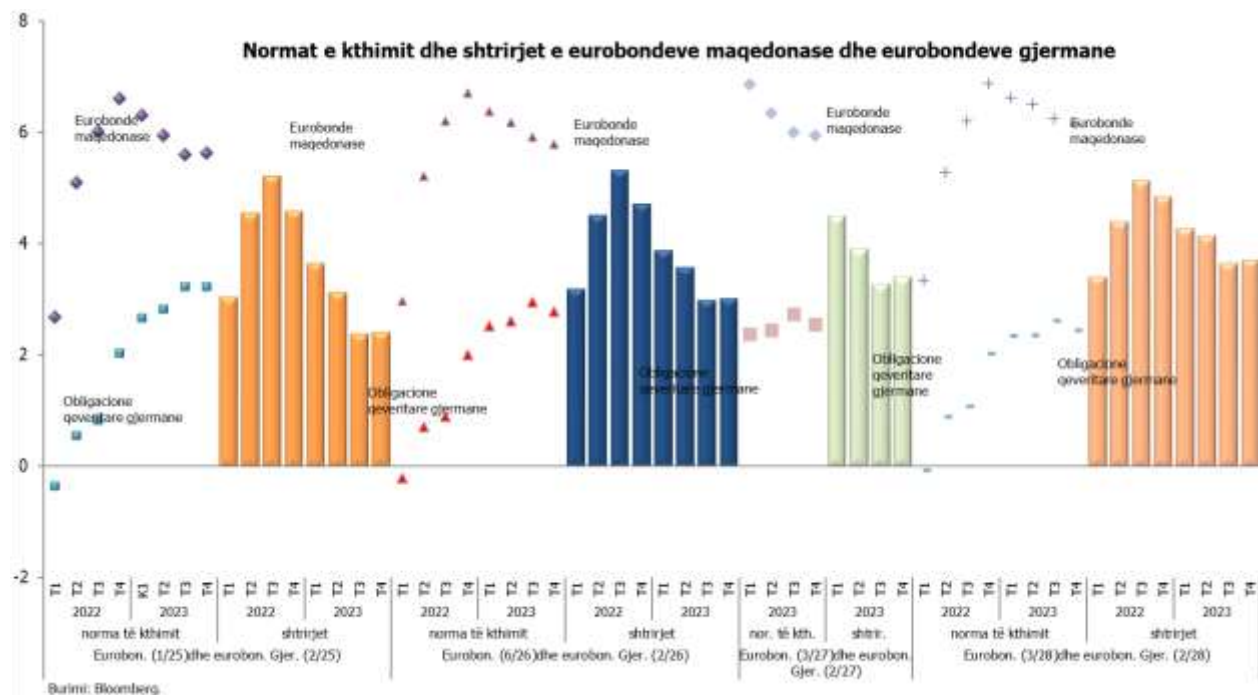
Në tregjet financiare amerikane në tremujorin e katërt të 2023, normat e kthimit dhjetëvjeçare të thesarit⁵⁵ u rrit dhe rezultoi mesatarisht rreth 4,4% (4,1% në tremujorin e mëparshëm), ndërsa për eurozonën, normat e kthimit të letrave me vlerë të qeverisë 10 vjeçare ranë lehtë mesatarisht në 2,8% (2,9% në tremujorin e mëparshëm).

⁵⁴ Koeficienti i likuiditetit të tregut sekondar paraqet raportin mes qarkullimit mesatar ditor dhe gjendjes së letrave me vlerë.

⁵⁵ Për eurozonën, këto janë obligacione të përgjithshme shtetërore që rrjedhin nga lakorja e normës së kthimit të obligacioneve shtetërore të Francës dhe Gjermanisë, ndërsa për ShBA-të norma të kthimit që rrjedhin nga lakorja e normës së kthimit të obligacioneve shtetërore amerikane.

Normat e kthimit të eurobonove maqedonase⁵⁶ në tremujorin e katërt të vitit 2023, mesatarisht, shënuan ndryshim të vogël, krahasuar me rënien pak më të theksuar të normës së kthimit të obligacioneve përkatëse të qeverisë gjermane. Kjo çoi në zgjerim të lehtë të shpërndarjeve, të cilat arritën në 2,4 p.p., 3,0 p.p, 3,4 p.p. dhe 3,7 p.p., mesatarisht.

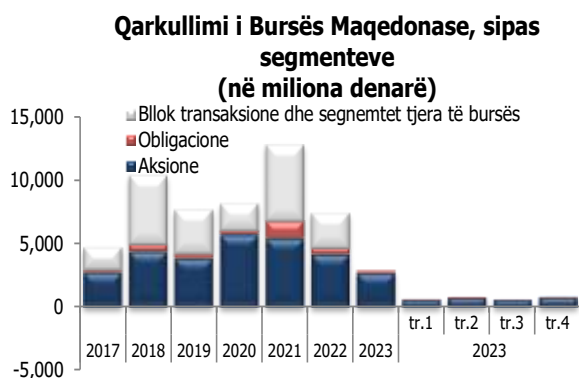

3.3. Bursat

Në fund të tremujorit të katërt të vitit 2023, vlera e indeksit të bursës maqedonase për aksione MBI-10 u rrit për 5,4% (rritje prej 1,6% në tremujorin e kaluar) dhe ishte 6.116 pikë të indeksit. Qarkullimi total i bursës shënoi ulje tremujore prej 43,4% (pas uljes prej 29,3% në tremujorin e kaluar), si rezultat i

⁵⁶ Bëhet fjalë për eurobondet maqedonase të emetuara në janar 2018, qershor 2020, mars 2021 dhe mars 2023. Eurobonot janë emetuar në një vlerë nominale përkatësisht 500 milionë euro, 700 milionë euro, 700 milionë euro dhe 500 milionë euro, me afat maturimi përkatësisht 7, 6, 7 dhe 4 vjet dhe norma vjetore interesi 2,75%, 3,675%, 1,625% dhe 6,96%, përkatësisht.

qarkullimit të zvogëluar të aksioneve dhe obligacioneve. Vlera e indeksit të obligacioneve (OMB) gjatë tremujorit u ul për dy pikë indeksi dhe ishte 125 pikë të indeksit.

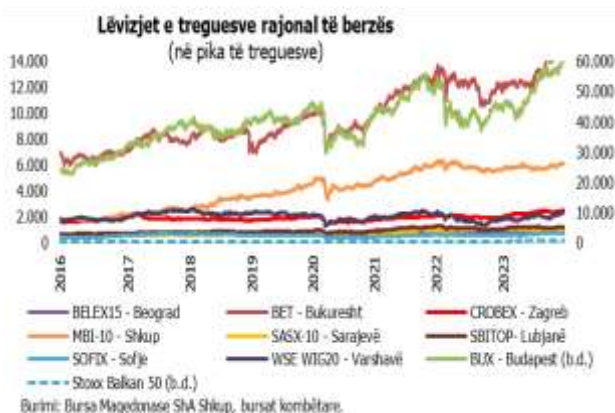

Burimi: Bursa Maqedonase ShA Shkup

Burimi: Bursa Maqedonase ShA Shkup

Në tremujorin e katërt të vitit 2023, indekset e bursës nga rajoni shënuan rritje të përsheptuar tremujore, i cili mesatarisht arriti 5,8% (rritje prej 4,7% në tremujorin e kaluar). Në të njëjtën kohë, të gjithë indekset rajonale shënuan rritje, me përjashtim të atij serb, i cili shënoi rënie. Gjithashtu, indekset e luhatshmërisë së tregjeve të obligacioneve dhe aksioneve, respektivisht indekset MOVE dhe VIKS ⁵⁷ në bazë ditore kanë shënuar ndryshim në rritje, pra indeksi MOVE është rritur mesatarisht me 7,7% (pas rënies prej 10,4% në tremujorin paraardhës), ndërsa indeksi VIKS është rritur mesatarisht me 4,5% (pas rënies prej 11,9% në tremujorin e mëparshëm). Lëvizjet e të dy indekseve, të parë së bashku, tregojnë një rritje të moderuar të luhatshmërisë së tregjeve globale të kapitalit, mes pasigurisë së shtuar për aktivitetin ekonomik në kuadrin global.

Burimi: Bursa Maqedonase ShA Shkup, bursat kombëtare.

Burimi: Chicago Board Options Exchange (CBOE)

IV. Agregatët monetarë dhe kreditorë

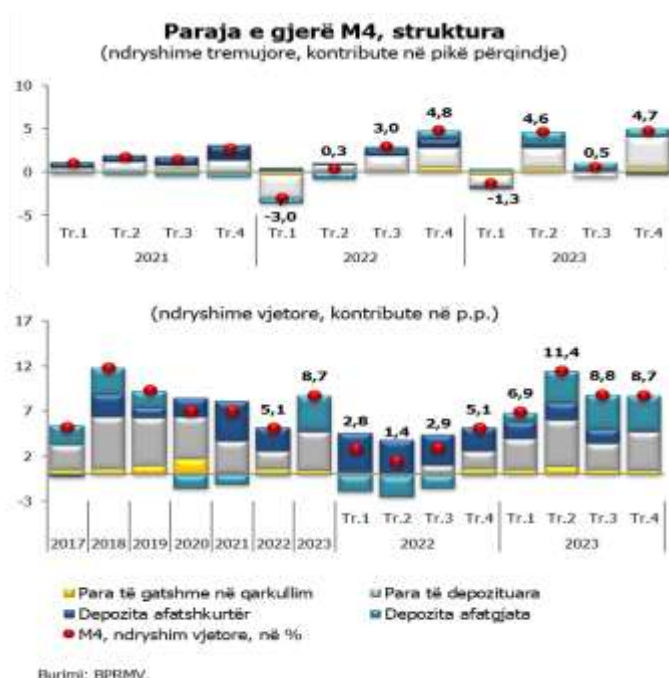
Në tremujorin e tretë, agregati monetar më i gjerë M4 realizoi rritje të fortë tremujore, nën ndikimin e faktorëve të zakonshëm sezonalë, të plotësuar me efektin e masave të mbështetjes financiare nga buxheti i shtetit për disa kategori të cenueshme

⁵⁷ Indeksi MOBE (Merrill Lynch Option Volatility Estimate) e tregon ndryshueshmërinë e prejardhjes (ose të nënkuptuar) së tregjeve amerikane të letrave shtetërore me vlerë. Indeksi VIKS (Volatility Index) është ndërtuar në bazë të prejardhjes së ndryshueshmërisë së opsioneve të indeksit S&P 500. Investitorët i përdorin të dy indekset si tregues të kushteve dhe pritshmërive në lidhje me paqëndrueshmërinë e tregjeve financiare. Rënia e indekseve tregon rënie të ndryshueshmërisë

të popullsisë. Për rrjedhojë, kontribut të rëndësishëm në rritje kanë paratë depozituese, si komponenti më likuid i parasë së gjerë. Në të njëjtën kohë, aktiviteti kreditor i bankave ka shënuar rritje të lehtë, si për bizneset ashtu edhe për amvisëritë. Rezultatet e marra nga Anketa e aktivitetit kreditor (AKA) në tremujorin e katërt të 2023 tregojnë shtrëngim të mëtejshëm neto të kushteve të përgjithshme të kredisë në të dy sektorët, dhe atë të amvisëritë pak më e fortë, ndërsa të ndërmarrjet më e dobët, krahasuar me anketën e tremujorit paraardhës. Kërkesa për kredi midis ndërmarrjeve dhe individëve vijon të shënojë rënie neto, por më e moderuar krahasuar me anketën e mëparshëm.

4.1. Agregatet monetarë

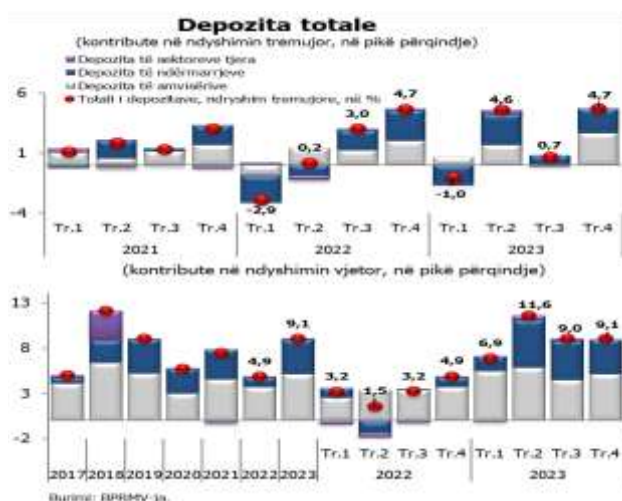
Gjatë tremujorit të katërt të 2023, oferta më e zgjeruar e parasë së gjerë M4 shënoi rritje tremujore prej 4,7% (rritje prej 0,5% në tremujorin e kaluar). Nga pikëpamja strukturore, rritja e rritur në këtë tremujor vjen kryesisht nga paraja e depozitave, si përbërësi më likuid i ofertës monetare (kontributi prej 3,6 p.p.), e cila, përveç faktorëve sezonalë, ka kontribuar edhe në ndihmën financiare të paguar në kuadër të masave mbështetëse të kategorive të rrezikuara të qytetarëve dhe subvencionet për fermerët. Gjithashtu, depozitat afatgjata dhe paraja në qarkullim shënuan rritje (me kontribut pozitiv përkatësisht 1,0 p.p. dhe 0,4 p.p.), me kontribut negativ të depozitave afatshkurtra (nga 0,3 p.p.). Sa i përket strukturës valutore, rritja në këtë tremujor është kryesisht në depozita në denarë (me para depozituese), të cilat kontribuan prej 3,9 p.p., me një kontribut më të moderuar të depozitave në valutë (0,4 p.p.). Për rrjedhojë, pjesëmarrja e depozitave në valutë në M4 në fund të tremujorit të katërt ishte 38,7%, që është 1,4 p.p. më pak në krahasim me fundin e tremujorit të tretë. Në bazë vjetore, me dinamikë të ngjashme u rrit edhe agregati monetar M4, i cili në fund të tremujorit të katërt shënoi vlerën 8,7% (8,8% në fund të tremujorit paraardhës).

Depozitat totale në sistemin financiar⁵⁸, në tremujorin e katërt të vitit 2023 gjithashtu shënuan rritje në bazë tremujore, prej 4,7% (rritje tremujore prej 0,7% në tremujorin e kaluar). Nga **aspekti**

⁵⁸ Të dhënat u referohen depozitave të sektorit joshpërndarës në bankat dhe kursimoret, mjetet e institucioneve tjera financiare të llogarive të BPRMV-ja dhe mjetet e njësive të vetëqeverisjes lokale të llogarive të BPRMV-ja. Të dhënat korrespondojnë me

sektorial, rritja e depozitave vjen tërësisht nga rritja tek depozitat e ndërmarrjeve (kontribut prej 2,7 p.p. dhe 2.0. p.p.), gjatë stagnimit të rritjes në sektorë të tjerë. Nga **aspekti valutor**, mbizotërojnë rritjet e depozitave valutore (kontribut prej 4,3 p.p.), ndërsa depozitat në denarë shënojnë rënie (sërish për shkak të parave të depozitave) me kontribut prej 0,4 p.p.). Nga aspekti i **afatizimit të kursimit**, lëvizjet vazhdojnë të jenë të favorshme, gjegjësisht edhe tek depozitat afatgjata dhe afatshkurtra shënohet rritje e mëtejshme (me kontribut pozitiv prej 1,1, p.p.), gjatë uljes së depozitave afatshkurtra. Në **bazë vjetore**, rritja e depozitave të përgjithshme, në fund të tremujorit të katërt, arritën në 9,1% (9,0 % në fund të tremujorit të kaluar).

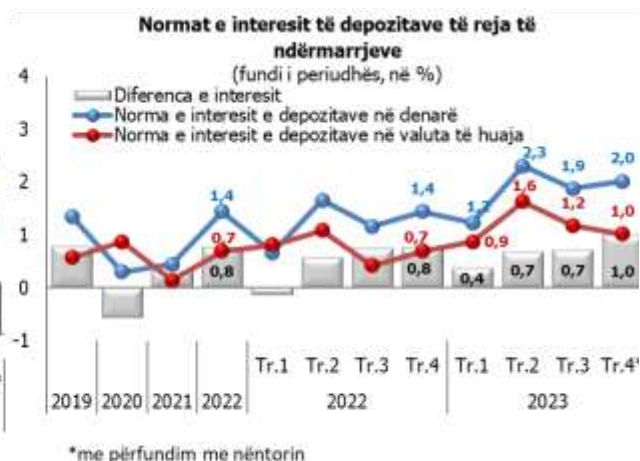
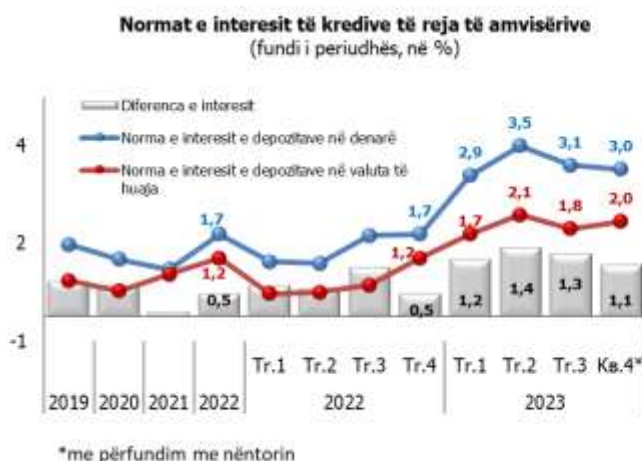
Depozita në total												
	2021				2022				2023			
	Tr.1	Tr.2	Tr.3	Tr.4	Tr.1	Tr.2	Tr.3	Tr.4	Tr.1	Tr.2	Tr.3	Tr.4
ndryshime tremujore, në %												
Depozita në total	1,1	1,8	1,3	3,0	-2,9	0,2	3,0	4,7	-1,0	4,6	0,7	4,7
kontributi në ndryshimin tremujor të totalit të depozitave, në p.p.												
Para të depozituara	0,5	1,2	0,5	1,5	-2,8	0,7	1,9	2,5	-1,3	2,5	-0,5	3,9
Depozita në denarë	-0,2	-0,7	-0,6	-1,2	-1,0	-0,9	0,3	0,7	0,3	1,0	0,4	0,4
Depozita në valuta të huaja	0,8	1,3	1,4	2,8	0,9	0,3	0,9	1,5	0,0	1,0	0,8	0,4
Depozita afatshkurter	0,7	0,9	1,2	1,9	0,6	0,3	0,7	1,2	-0,2	0,4	0,4	-0,3
Depozita afatgjata	-0,1	-0,3	-0,4	-0,4	-0,7	-0,9	0,4	1,0	0,5	1,7	0,8	1,1
Amvisëri	1,1	0,5	1,2	1,7	-0,9	1,4	1,2	2,0	0,7	1,7	0,0	2,7
Ndërmarrje	-0,3	1,5	0,2	1,6	-2,2	-0,9	1,7	2,5	-1,7	2,5	0,8	2,0
Sektorë tjerë	0,3	-0,2	-0,1	-0,3	0,2	-0,3	0,1	0,1	-0,1	0,4	-0,1	0,0

Pas stagnimit në tremujorin e tretë, **depozitat e amvisërive** në tremujorin e katërt të vitit ato shënuan rritje të ndjeshme prej 4,2%. Duke marrë parasysh faktorët sezonalë, si dhe efektet e mbështetjes së shtetit për kategoritë e cenueshme të popullsisë, lëvizjet kryesore nga **aspekti valutor** janë vërejtur kryesisht në depozita në denarë (përfshirë paratë depozituese), rritje prej 3,7 p.p. me rritje më të moderuar të depozitave në valuta të huaj (kontributi pozitiv prej 0.4 p.p.). Nga aspekti i **afatizimit strukturor**, rritje në tremujor, dhe atë e përforcuar, vërehen te depozitat afatgjata (nga 2.0 p.p.), në kushtet e rënies tremujore të depozitave afatshkurtra (nga 0.9 p.p.), gjë që tregon për ruajtjen e tendencave të favorshme, respektivisht orientimin drejt instrumenteve afatgjata nga ana e popullsisë. Në **bazë vjetore**, rritja e totalit të depozitave të amvisërive në tremujorin e katërt të vitit 2023 u përshpejtua dhe arriti në 7,9% (6,8% në fund të tremujorit paraardhës).

Depozitat e ndërmarrjeve Depozitat e ndërmarrjeve në tremujorin e katërt të vitit 2023 shënojnë rritje të fuqishme prej 6,9% (ritje prej 2,8% në tremujorin e kaluar). Nga aspekti i **strukturës valutore**, në tremujorin e katërt është vërejtur rritje e ndjeshme e depozitave në denarë (përfshirë paratë depozituese) dhe rritje më e vogël e depozitave në valuta (me kontribut përkatësisht 6,4 p.p. dhe 0,5 p.p.). Nga **aspekti i afatizimit**, depozitat afatshkurtra shënuan rritje të moderuar (me kontribut pozitiv prej 1,2 p.p.), ndërsa depozitat afatgjata shënuan rënie (kontributi negativ prej 0,3 p.p.). Në **bazë vjetore**, depozitat e ndërmarrjeve në fund të tremujorit të katërt nga viti 2023 janë më të larta për 13,2% (ritje prej 15,7% në fund të tremujorit të tretë).

Depozita të amvisërive													Depozita të ndërmarrjeve												
2021				2022				2023					2021				2022				2023				
Tr.1	Tr.2	Tr.3	Tr.4	Tr.1	Tr.2	Tr.3	Tr.4	Tr.1	Tr.2	Tr.3	Tr.4		Tr.1	Tr.2	Tr.3	Tr.4	Tr.1	Tr.2	Tr.3	Tr.4	Tr.1	Tr.2	Tr.3	Tr.4	
ndryshime tremujore, në %													ndryshime tremujore, në %												
Totali i depozitave të amvisërive													Totali i depozitave të ndërmarrjeve												
1,7	0,8	1,8	2,6	-1,4	2,1	1,9	3,1	1,0	2,6	0,0	4,2		-0,9	5,6	0,8	5,8	-7,8	-3,2	6,3	9,3	-5,8	9,4	2,8	6,9	
kontributi në ndryshimin tremujor të totalit të depozitave, në p.p.													kontributi në ndryshimin tremujor të totalit të depozitave, në p.p.												
Para të depozituara	0,6	0,5	0,9	0,5	-1,8	1,1	0,7	2,5	-0,2	1,2	-1,1	3,1	Para të depozituara	-0,3	3,1	-0,4	5,1	-6,0	-0,4	4,7	3,2	-4,5	5,5	0,2	6,0
Depozita në denarë	0,1	-0,6	-0,4	-1,3	-1,4	-0,8	0,0	0,7	0,5	0,9	0,5	0,7	Depozita në denarë	-0,3	-0,4	-0,8	-1,4	-0,4	-0,2	1,1	0,5	0,6	1,4	0,8	0,4
Depozita në valuta të huaja	1,0	0,9	1,3	3,3	1,8	1,8	1,2	-0,1	0,8	0,4	0,6	0,4	Depozita në valuta të huaja	-0,3	2,9	2,1	2,1	-1,4	-2,6	0,4	5,7	-1,9	2,5	1,8	0,5
Depozita afatshkurtër	1,1	1,0	1,3	2,3	0,9	1,3	0,7	-0,6	0,1	-0,5	-0,2	-0,9	Depozita afatshkurtër	-0,7	1,3	1,6	1,7	-0,6	-0,8	0,9	5,4	-1,1	2,2	2,2	1,2
Depozita afatgjata	-0,1	-0,7	-0,4	-0,2	-0,4	-0,3	0,5	1,2	1,1	1,8	1,3	2,0	Depozita afatgjata	0,1	1,2	-0,4	-0,9	-1,1	-2,0	0,7	0,7	-0,2	1,7	0,4	-0,3
Burimi: BPRMV.													Burimi: BPRMV.												

Analiza e normës së kthimit⁵⁹ të kursimit të ri tregon se në nëntor, normat e interesit të sapo pranuar⁶⁰ në denarë dhe depozita valutore **të amvisërive** janë 3,0% dhe 2,0%, (3,1% dhe 1,8%, në shtator). Në rrethana të tilla, diferenca e interesit ndërmjet kursimit të ri në denar dhe valutor tek shtëpitë në nëntor është ulur dhe është 1,1 p.p. (1,3 p.p. në tremujorin e tretë). Te **sektori i korporatave**, normat e interesit të depozitave të sapo pranuar në denarë dhe depozitave valutore në nëntor shënojnë 2,0% dhe 1,0%, respektivisht (1,9% dhe 1,2%, respektivisht në shtator). Me zhvendosjet e tilla, diferenca e interesit ndërmjet depozitave të sapo pranuar në denarë dhe depozitave valutore të ndërmarrjeve në fund të gushtit u zgjerua dhe është 1,0 p.p. Në raport me depozitat totale të pranuar (në denarë dhe valuta), normat e interesit për depozitat e kompanive dhe individëve vazhdojnë të rriten. Kështu, në nëntor janë 2,2% dhe 1,7%, dhe janë më të larta krahasuar me shtatorin e vitit 2023, kur ishin 1,9% dhe 1,5%.

⁵⁹ Të dhënat e normave të interesit janë në pajtim me ndryshimet metodologjike të Bankës Popullore nga qershori 2018. Më shumë informacione mund të gjinden në lidhjen në vijim: http://www.nbrm.mk/monetarna_statistika_i_statistika_na_kamatni_stapki.nsp.x.

⁶⁰ Lidhur me normat e interesit të depozitave të sapo pranuar duhet të kemi parasysh se këto janë lëvizje të ndryshueshme karakteristike. Ndryshueshmëria e normave të interesit të depozitave të sapo pranuar vjen nga fakti që ato vijnë nga vëllimi i depozitave të sapo pranuar (të cilat nga muaji në muaj mund të ndryshojnë) dhe nga norma e tyre e interesit.

4.2. Aktiviteti kreditor

Në tremujorin e katërt të vitit, aktiviteti kreditues i bankave u përshpejtua mesatarisht, gjë që paraqet dinamikën e zakonshme në tremujorin e fundit të vitit dhe efekt shtesë patën edhe fondet e vendosura nga linja kreditore nga institucioni financiar ndërkombëtar⁶¹. Megjithatë, rritja në këtë tremujor ishte e moderuar dhe arriti në 1,9%, pas rritjes prej 0,5% në tremujorin paraardhës. **Anketa për aktivitet kreditor** e realizuar në tremujorin e katërt të vitit 2023 tregon shtrëngim të mëtijshëm neto të **kushteve të miratimit të kredive**, i cili është më i dobët te ndërmarrjet dhe pak më i fortë tek amvisëritë, krahasuar me tremujorin e tretë. Në lidhje me **kërkesën kreditore**, rënia e tij neto vihet re ende, në të dy sektorët, por pak më e moderuar në krahasim me vërtetimin e mëparshëm. Për tremujorin e parë të vitit 2024, bankat në pjesën e sektorit të korporatave presin lehtësim të theksuar neto të kushteve të kreditimit, me rritje neto më të fortë të kërkesës dhe pritshmëritë janë të ngjashme për sektorin e individëve, por për to bankat presin lehtësim më të moderuar neto të kushteve të kredisë.

Totali kredive në sektorin privat

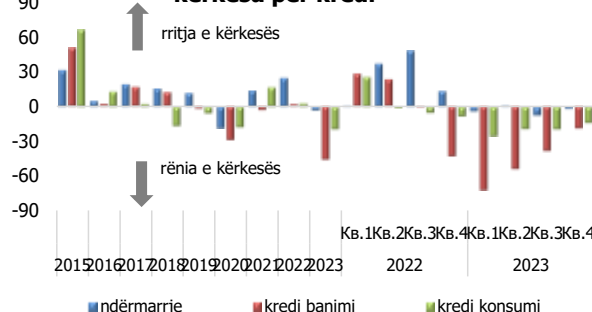
	2021				2022				2023			
	tr.1	tr.2	tr.3	tr.4	tr.1	tr.2	tr.3	tr.4	tr.1	tr.2	tr.3	tr.4
Ndryshime tremujore, në p.p.												
Totali kredive në sektorin privat	1.2	2.6	1.1	3.1	2.6	2.7	1.1	2.6	0.0	2.6	0.5	1.9
kontribut në ndryshimin tremujor të kredive totale, në p.p.												
Kredi në denarë	0.7	1.8	0.7	2.4	1.3	1.1	-0.2	1.2	-0.3	1.3	0.7	1.7
Kredi në valuta të huaja	0.5	0.8	0.4	0.7	1.3	1.6	1.4	1.4	0.4	1.3	-0.3	0.2
Kredi afatshkurtër	0.5	0.6	-0.4	0.8	1.4	0.5	-0.1	0.5	-0.4	0.1	-0.5	0.1
Kredi afatgjatë	0.5	1.9	1.5	2.6	1.3	2.0	1.2	2.5	0.6	2.5	1.0	1.8
Amvisëri	0.8	1.4	0.9	0.8	0.8	1.3	0.8	0.7	0.6	1.1	0.7	0.9
Ndërmarrje	0.4	1.1	0.3	2.3	1.8	1.3	0.3	1.9	-0.6	1.5	-0.3	1.0

Burimi: BPRMV-ja

kushte për miratimin e kredive

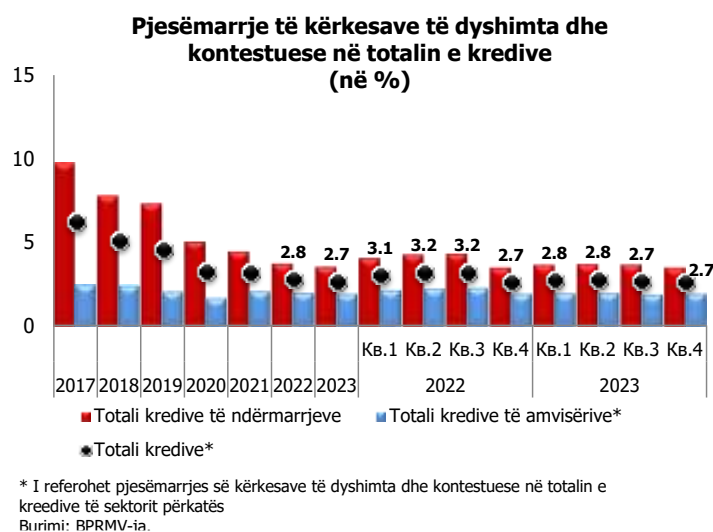
kërkesa për kredi

Burimi: anketë për aktivitet kreditor, BPRMV-ja

Analiza e strukturës sektoriale të kredive të sektorit privat në tremujorin e tretë tregon rritje tremujore të forcur dhe kontribut pothuajse të barabartë nga kreditë për ndërmarrjet dhe kreditë për amvisëritë (kontribut prej respektivisht 1,0 p.p. dhe 0,9 p.p.). Nga **aspekti valutor**, rritja vjen si rezultat i kredive në denarë (me kontribut prej 1,7 p.p.), me kontribut shumë të vogël të kredive në valutë në këtë tremujor (prej 0,2 p.p.). Lëvizjet janë gjithashtu të favorshme në lidhje me **afatizimin strukturor**, me rritje më të fuqishme në terma afatgjatë krahasuar me kredinë afatshkurtër (me kontribut prej 1,8 p.p. dhe 0,1 p.p.). Pjesëmarrja e **kërkesave të dyshueshme dhe të kontestueshme** të kredive totale edhe më tutje u mbajt në nivelin prej 2,7%.

⁶¹ Më 22.12.2023, Banka Zhvillimore e Maqedonisë së Veriut ShA Shkup, vendos mjete në vlerë prej 64,5 milionë euro nga kredia nga Banka Europiane për Investime përmes linjës kreditore EIB 7 për kapital të përhershëm qarkullues dhe investime për MSP-të dhe kompanitë me kapital të (angl. kompanitë mid-cap), përfshirë edhe tranzicionin e gjelbër.

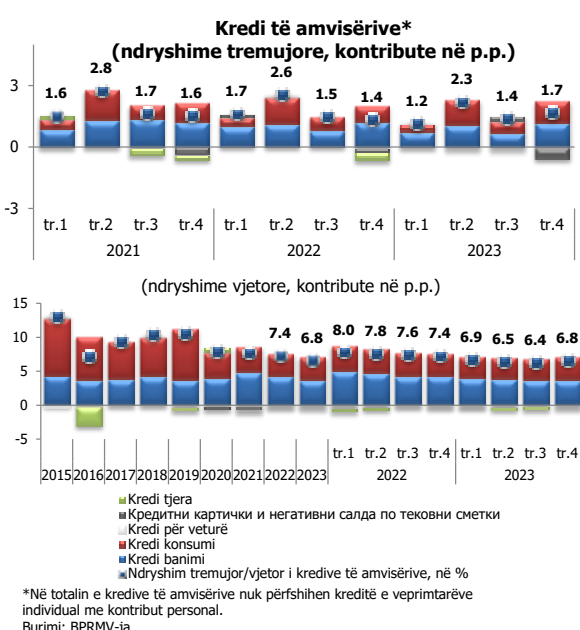
Në bazë vjetore, në pajtim me shtrëngimin gradual të politikës monetare, norma e rritjes së totalit të kredive në tremujorin e katërt ngadalësoi edhe më tutje dhe është 5,1% (5,8% në fund të tremujorit të kaluar). Në kushtet e rritjes më të fuqishme të depozitave, pjesëmarrja në numrin e përgjithshëm të kredive në depozitat e përgjithshme është ulur edhe në tremujorin e tretë është 81,6% (83,8% fund të tremujorit të tretë).

Në tremujorin e katërt të vitit 2023, **kreditimi i sektorit "amvisëritë"** shënoi rritje tremujore prej 1,7% (ritje prej 1,5 % në tremujorin e kaluar), me rritje të moderuar të kredive konsumatore dhe të banimit, në rast të stagnimit të kredive të tjera në nivelin e tremujorit të mëparshëm, si dhe uljes së kartelave të kreditit dhe balancave negative në llogaritë rrjedhëse. Rezultatet nga **Anketa për aktivitet kreditor** për tremujorin e katërt të këtij viti, edhe më tej tregojnë në ulje neto të ndjeshme të kërkesës për kredi tek **sektori i "amvisërive"**, por më të moderuar në raport me tremujorin e kaluar. **Nga aspekti valutor**, kontribut të rritjes kanë edhe kreditë në denarë dhe kreditë valutore. Shikuar nga aspekti i **strukturës së afatizimit**, rritja rezulton nga kreditë afatgjata, gjatë uljes së kredive afatshkurtra. **Në bazë vjetore**, kreditë totale të shtëpive në fund të tremujorit të katërt të vitit 2023 janë më të larta për 6,7%, (ritje prej 6,4% në tremujorin e kaluar).

Kredi të amvisërive

	2021				2022				2023			
	tr.1	tr.2	tr.3	tr.4	tr.1	tr.2	tr.3	tr.4	tr.1	tr.2	tr.3	tr.4
ndryshime tremujore, në %												
Totali kredive të amvisërive	1.6	2.8	1.7	1.6	1.6	2.6	1.5	1.4	1.2	2.2	1.5	1.7
kontribut në ndryshimin tremujor të totalit të kredive, në p.p.												
Kredi në denarë	1.0	1.3	1.0	0.9	1.0	1.3	0.5	0.1	0.3	0.8	0.9	0.6
Kredi në valuta të huaja	0.5	1.4	0.6	0.6	0.6	1.3	1.0	1.3	0.8	1.4	0.5	1.1
Kredi afatshkurtë	0.2	0.1	0.0	-0.2	0.2	0.1	0.0	-0.2	0.2	0.0	0.3	-0.3
Kredi afatgjatë	1.1	2.7	1.6	2.0	1.3	2.4	1.5	1.9	1.0	2.2	1.2	2.0

Burimi: BPRMV-ja.

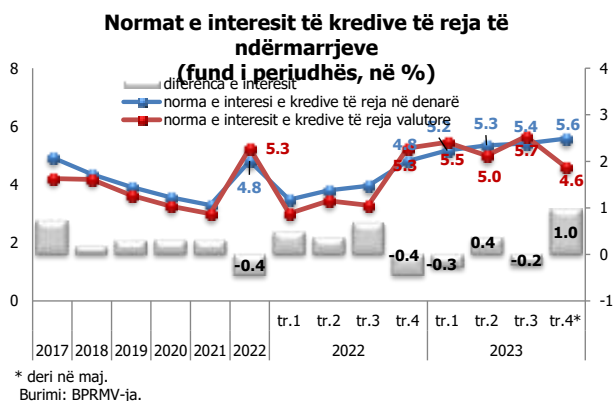
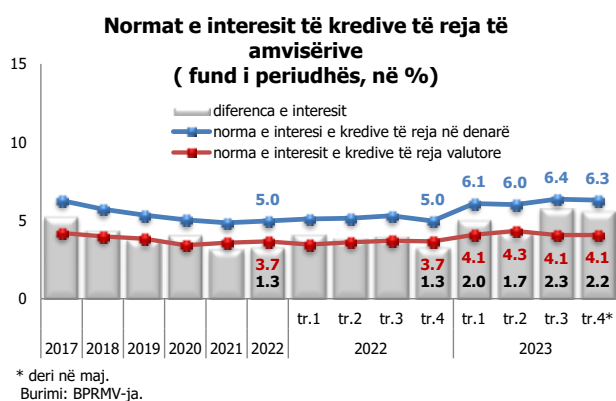

Në tremujorin e katërt të vitit 2023, shuma e **kredive totale të miratuara në sektorin e korporatave** është rritur për 2,1% (pas rënies prej 3,1% në tremujorin e kaluar Sipas rezultateve nga **Anketa për aktivitet kreditor** për tremujorin e katërt të vitit 2023, bankat tregojnë ulje neto të moderuar të kërkesës së kredive totale nga ndërmarrjet, kundrejt uljes së vogël neto në anketën e kaluar. Nga **aspekti valutor**, kreditimi në valutën vendase është në rritje, ndërsa kreditimi në valutë të huaj është në rënie. Sipas **strukturës së afatizimit**, në këtë tremujor ka një rritje më të fortë të kredisë afatgjatë, krahasuar me rritjen e kredisë afatshkurtër. **Në nivel vjetor**, rritja e kredive totale të ndërmarrjeve ngadalëson edhe më tej dhe në fund të tremujorit të tretë u ul në 3,3% (5,1% në fund të tremujorit të kaluar).

Kredi të ndërmarrjeve	2021				2022				2023			
	tr.1	tr.2	tr.3	tr.4	tr.1	tr.2	tr.3	tr.4	tr.1	tr.2	tr.3	tr.4
ndryshime tremujore, në %												
Totali i kredive të ndërmarrjeve	0.8	2.3	0.6	4.9	3.7	2.8	0.7	3.9	-1.3	3.1	-0.6	2.1
kontribut në ndryshimin tremujor të totalit të kredive, në p.p.												
Kredi në denarë	0.2	2.3	0.3	4.1	1.7	0.9	-1.0	2.4	-1.1	2.0	0.5	2.9
Kredi në valuta të huaja	0.6	0.1	0.2	0.8	2.0	1.8	1.8	1.5	-0.2	1.1	-1.1	-0.7
Kredi afatshkurtër	0.9	1.1	-0.7	1.9	2.7	0.9	-0.3	1.3	-1.4	0.3	-1.3	0.6
Kredi afatgjatë	-0.1	1.1	1.5	3.3	1.3	1.5	1.0	3.1	0.2	2.6	0.7	1.6

Burimi: BPRMV-ja.

Sipas të dhënave për normat e interesit⁶² të kredive të sapo pranuar⁶³ në nëntor, normat e interesit të kredive në denarë dhe kredive valutore **të amvisërive** janë 6,3% dhe 4,1%, respektivisht (6,4% dhe 4,1%, respektivisht në shtator). Në këto kushte, diferenca e interesit ndërmjet kreditimit në denarë dhe në valutë të amvisërive është 2,2 p.p. (2,3 p.p. në tremujorin e mëparshëm). **Tek ndërmarrjet**, normat e interesit të kredive të sapo miratuara në denarë dhe kredive valutore janë 5,6% dhe 4,6%, (5,4% dhe 5,7%, në shtator ku diferenca e interesit ndërmjet kreditimit të ri në denarë dhe valutore të ndërmarrjeve është rritur dhe është 1,0 p.p. Në lidhje me **kreditë totale** të miratuara në sektorin privat, në fund të muajit nëntor, normat e interesit të kredive të amvisërive dhe kredive të ndërmarrjeve janë 5,6% dhe 5,4%, respektivisht u mbajtën në nivelin e shtatorit 2023.

⁶² Të dhënat për normat e interesit janë në përputhje me ndryshimet metodologjike të Bankës Popullore të qershorit 2018. Informacione për ndryshimet metodologjike mund të gjinden në këtë lidhje:

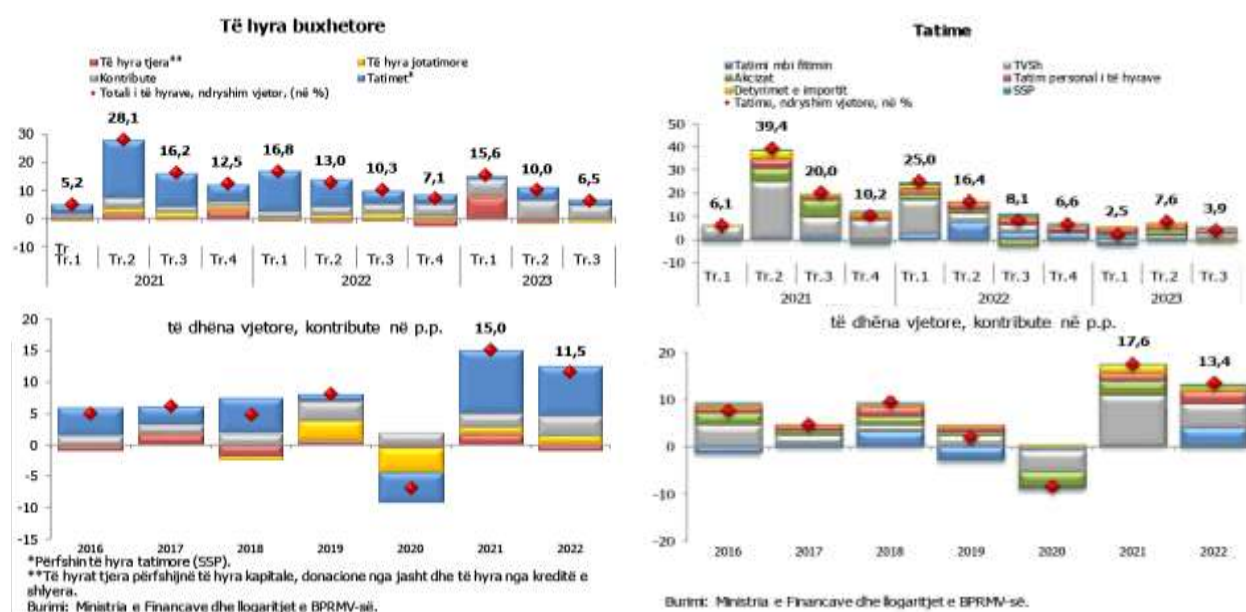
http://www.nbrm.mk/monetarna_statistika_i_statistika_na_kamatni_stapki.nspix.

⁶³ Lidhur me normat e interesit të kredive të sapo pranuar duhet të kemi parasysh se për ato janë lëvizje karakteristike të ndryshueshme. Ndryshueshmëria e normave të interesit të kredive të sapo miratuara vjen nga fakti që ato vijnë nga vëllimi i kredive të sapo miratuara (e cila nga muaji në muaj mund të ndryshohet) dhe nga norma e tyre e interesit.

V. Financat publike

Pas deficitit të konsiderueshëm në tremujorin e dytë dhe rritjes së fortë të shpenzimeve lidhur me fillimin e aktiviteteve të projektit për korridoret rrugore, lëvizjet buxhetore në tremujorin e tretë të 2023 ishin më të moderuara. Kështu, rritja e të ardhurave buxhetore prej 6,5% në nivel vjetor u pasua nga rritje vjetore më e moderuar e shpenzimeve buxhetore prej 3,4%, e cila uli deficitin buxhetor në 0,5% të PBB-së (0,7% të PBB-së në të njëjtin tremujor të vitit të kaluar). Në periudhën janar - nëntor 2023, deficitin buxhetor arrin në 3,3% të PBB-së, që përfaqëson rreth 66,6% të planit për vitin 2023 dhe financohet plotësisht nga huamarrja e shtetit në tregun e brendshëm, si dhe nga depozitat e shtetit në Bankën Popullore, në rast të disbursimi të vogël neto jashtë vendit. Borxhi publik total në fund të tremujorit të tretë 2023 është 56,8% e PBB-së.

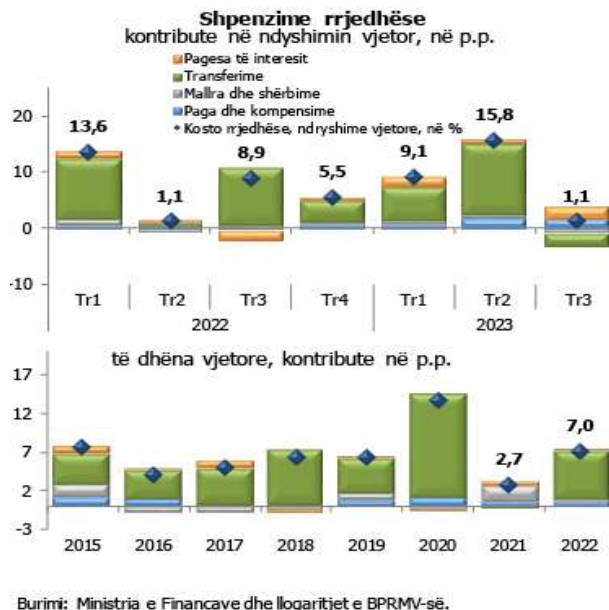
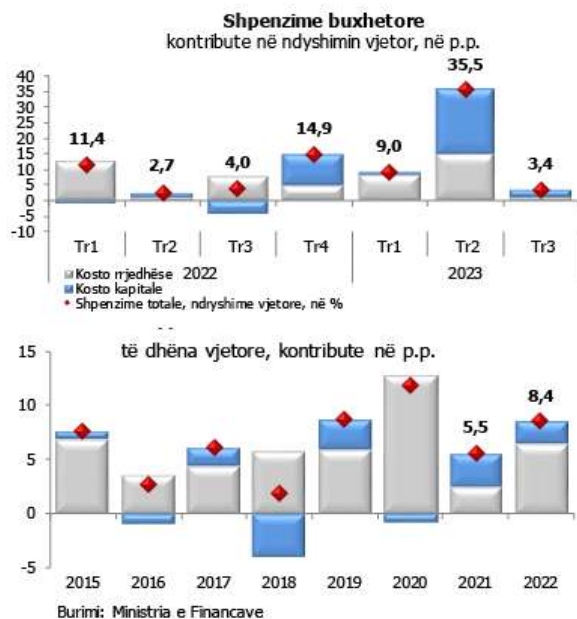
Në tremujorin e tretë të vitit 2023, të hyrat totale në Buxhetin e Republikës së Maqedonisë së Veriut⁶⁴ shënuan rritje prej 6,5% me bazë vjetore (10,0% në tremujorin e dytë të vitit 2023). Rritja e të ardhurave buxhetore në nivel vjetor është reflektim i rritjes së flukseve hyrëse në kontribute dhe taksa⁶⁵ (me kontribut pozitiv prej 5,1 p.p. dhe 2,3 p.p., në rritjen e të ardhurave totale), ndërsa rënie është vërejtur në kategoritë e tjera të të hyrave buxhetore.

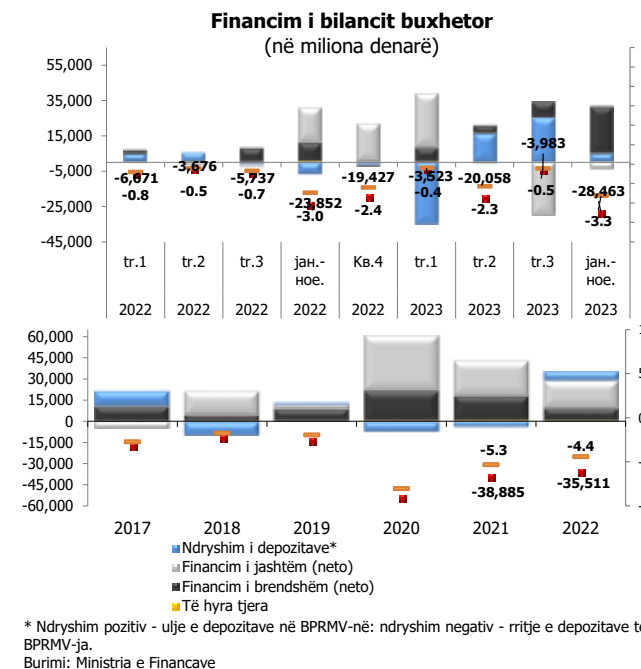
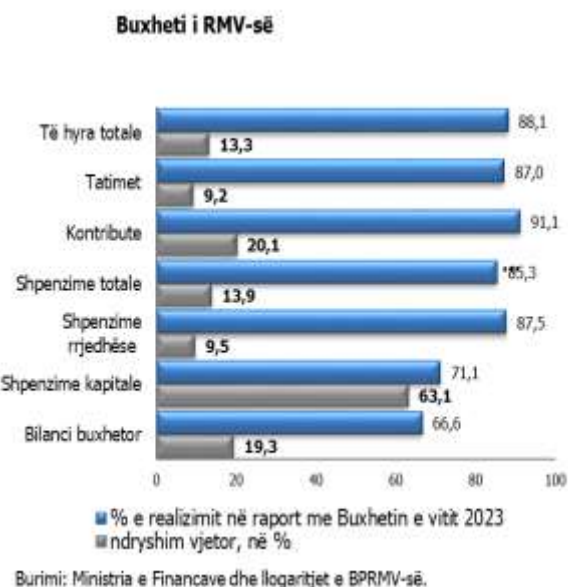
Rritja e të ardhurave totale tatimore prej 3,9% gjatë tremujorit të tretë 2023 rezulton kryesisht nga të ardhurat më të larta nga taksat e drejtpërdrejta (me kontribut pozitiv prej 2,4 p.p.), me rritje më të moderuar të taksave indirekte (me kontribut pozitiv prej 1,3 p.p.). Në taksat indirekte, rritja rezulton nga të ardhurat më të larta të TVSh-së (me kontribut pozitiv prej 1,8 p.p.), me kontribut më të vogël pozitiv të detyrimeve të importit dhe je kontribut të vogël negativ të të hyrave nga akciza.

⁶⁴ Buxheti qendror dhe buxheti i fondeve.

⁶⁵ I përfshin edhe llogaritjet e të ardhurave personale (LIAP).

Shpenzimet totale buxhetore të realizuara në tremujorin e tretë 2023 shënuan rritje të moderuar prej 3,4% me bazë vjetore. Nga pikëpamja strukturore, rritja e shpenzimeve totale rezulton nga shpenzimet më të larta kapitale (kontributi prej 2,4 p.p.), në të njëjtën kohë me kontribut pozitiv nga shpenzimet aktuale (gjatë kontributit prej 1,0 p.p.). Rritja vjetore e shpenzimeve aktuale prej 1,1% rrjedh më së shumti nga kategoria "pagesat e interesit" dhe "rroga dhe kompensime" (me kontribut pozitiv prej 2,2 p.p. dhe 1,7 p.p.), me kontribut negativ nga kategoritë e "transfereve" ⁶⁶ dhe "mallrave dhe shërbimeve" (kontribut prej 2,1 p.p. dhe 0,7 p.p.).

⁶⁶ Kategoria "transfere" i referohet shpenzimeve të pensioneve, shpenzimeve të sigurimeve shoqërore, shpenzimeve të kujdesit shëndetësor dhe transfere të tjera (kryesisht subvencione). Kontributi negativ është për shkak të bazës më të lartë se e njëjta periudhë e vitit të kaluar kur është paguar mbështetje për sektorin e energjisë dhe subvencione për fermerët.

Deficiti buxhetor në tremujorin e tretë të vitit 2023 arriti në 3,983 milionë denarë, ose 0,5% të PBB-së⁶⁷, që paraqet arritje pak më të ulët krahasuar me të njëjtën periudhë të vitit të kaluar (deficit prej 0,7% të PBB-së). Deficiti i realizuar në tremujorin e tretë u financua nëpërmjet huamarrjes neto në tregun e brendshëm dhe nga depozitat e shtetit, ndërsa zhvlerësimi neto në tregun e huaj⁶⁸.

BUXHETI I REPUBLIKËS SË MAQEDONISË MAQEDONISË (Buxheti Qëndror dhe Buxheti i Fondeve)

	2023						2023							
	Buxheti për 2023	Shpërndarja e buxhetit për vitin 2023	Tr.1	Tr.2	Tr.3	jan. - nën. 2023	Tr.1		Tr.2		Tr.3		janar - nëntor	
							Ndryshime vjetore, në %	Kontribute në ndryshimin vjetor, në p.p.	Ndryshime vjetore, në %	Kontribute në ndryshimin vjetor, në p.p.	Ndryshime vjetore, në %	Kontribute në ndryshimin vjetor, në p.p.	Ndryshime vjetore, në %	Kontribute në ndryshimin vjetor, në p.p.
TË HYRA TOTALE	282,052	282,052	66,009	65,142	66,329	248,473	15.6	15.6	10.0	10.0	6.5	6.5	13.3	13.3
Të hyrat tatimore dhe kontributet	250,689	253,205	56,651	60,485	60,232	224,060	8.3	7.6	12.5	11.3	8.3	7.4	12.8	11.6
Tatimet*	162,600	162,235	35,896	37,352	37,403	141,207	2.5	1.5	7.6	4.5	3.9	2.3	8.9	5.2
Kontribute	88,089	90,970	20,755	23,133	22,829	82,853	20.0	6.0	21.3	6.9	16.3	5.1	20.1	6.3
Të hyra jotatimore	19,894	17,962	3,905	3,787	4,459	15,005	6.1	0.4	-6.9	-0.5	-8.9	-0.7	-3.6	-0.3
Të hyra kapitale	2,800	2,800	193	180	1,026	2,002	-31.3	-0.2	-64.5	-0.6	5.7	0.1	-9.6	-0.1
Donacione nga jasht	8,669	8,085	5,260	690	612	7,406	533.7	7.8	-18.4	-0.3	-21.4	-0.3	156.0	2.1
SHPENZIME TOTALE	324,810	324,811	69,532	85,200	70,312	276,936	9.0	9.0	35.5	35.5	3.4	3.4	13.9	13.9
Shpenzime rrjedhëse	276,059	279,888	64,208	68,607	64,512	245,006	9.1	8.4	15.8	14.9	1.1	1.0	9.5	8.8
Shpenzime kapitale	48,751	44,923	5,324	16,593	5,800	31,930	8.3	0.6	359.0	20.6	38.4	2.4	63.1	5.1
DEFICITI / SUFICITI BUXHETOR	-42,759	-42,759	-3,523	-20,058	-3,983	-28,463								
Financim	42,759	42,759	3,523	20,058	3,983	28,463								
Të hyrat	94,876	94,851	9,568	21,875	35,237	71,098								
Të hyra tjera	0	0	287	344	230	1,192								
Kredi të huaja	66,876	65,885	31,142	530	175	31,997								
Depozita	-5,626	-14,045	-35,048	16,139	24,985	4,909								
Bonot shtetërore	33,616	43,001	13,187	4,862	9,847	33,000								
Shitja e aksioneve	10	10	0	0	0	0								
Të dalat	52,117	52,092	6,045	1,817	31,254	42,635								
Shlyerja e kryegjëjës	52,117	52,092	6,045	1,817	31,254	42,635								
Borxhi i jashtëm	36,506	36,428	1,065	1,381	30,249	35,830								
Borxhi i brendshëm	15,611	15,664	4,980	436	1,005	6,805								
Shpenzime tjera														

*Përshin të hyra tatimore (SSP).

Burimi: Ministria e Financave dhe llogaritjet e BPRMV-së.

Në periudhën janar – nëntor 2023, të ardhurat e përgjithshme buxhetore janë më të larta për 13,3% në bazë vjetore. Pjesa më e madhe e rritjes vjen nga arritjet më të mira tek kontributet, të ardhurat tatimore⁶⁹ dhe donacionet e huaja, ndërsa të ardhurat kapitale dhe të ardhurat jotatimore kanë kontribut negativ. Njëkohësisht, shpenzimet buxhetore janë më të larta për 13,9% në bazë vjetore. Analizuar sipas kategorive, rritja e shpenzimeve buxhetore në pjesën më të madhe vjen nga kostot aktuale më të larta⁷⁰ dhe shpenzimeve kapitale. Në njëmbëdhjetë muajt e parë të vitit 2023, deficiti buxhetor është 28.463 milionë denarë, ose 3,3% të PBB-së, që paraqet 66,6% nga deficiti i planifikuar për vitin 2023. Deficiti i realizuar u financua plotësisht nëpërmjet huamarrjes neto në tregun e brendshëm, si dhe nga depozitat e shtetit në Bankën Popullore, me zhvlerësim të vogël neto në tregun e jashtëm.⁷¹

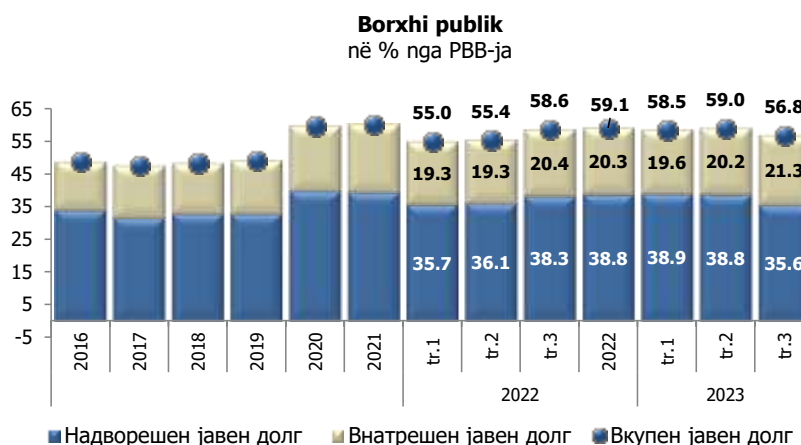
⁶⁷ Në kuadër të analizës, projeksionet e toritorit të Bankës Popullore janë përdorur për PBB-në nominale për vitin 2023.

⁶⁸ Në korrik, eurobondi i emetuar në korrik 2016, në vlerën 450 milionë euro, për 7 vjet dhe me normë të interesi prej 5,625%.

⁶⁹ Rritja e të hyrave tatimore në një pjesë rezulton nga mbledhja e tatimit të solidaritetit në vlerë prej rreth 2,5 miliardë denarë në periudhën tetor - nëntor 2023.

⁷ Rritja e të hyrave tatimore në një pjesë rezulton nga mbledhja e tatimit të solidaritetit në vlerë prej rreth 2,5 miliardë denarë në periudhën tetor - nëntor 2023.

⁷¹ Në mars, u emetua euribondi i nëntë në shumë prej 500 milionë euro, me interes të kuponit prej 6,96% dhe afati maturimit prej katër vitesh. Kundrejt kësaj, në korrik, euribondi i emetuar në korrik është paguar plotësisht të 2016, në shumë prej 450 milionë euro, për 7 vjet dhe me normë interesi prej 5,625%. Në muajin korrik u emetua obligacioni i parë civil në vlerë prej 1.448 milionë denarë me interes 5% dhe afat maturimi dy vjeçar, ndërsa obligacioni i dytë civil në muajin nëntor në vlerë prej 1.085 milionë denarë me kamatë prej 5 % dhe maturimi prej dy vjetësh. Po ashtu, në tetor u emetua edhe obligacioni i parë i gjelbër në vlerë prej 600 milionë denarë dhe me kamatë prej 4,75% dhe me afat maturimi dyvjeçar.

Burimi: Ministria e Financave dhe llogaritjet e BPRMV-së.

Borxhi publik total⁷² në fund të tremujorit të tretë të vitit 2023 është 56,8% të PBB-së, që paraqet rënie prej 2,2 p.p. të PBB-së, krahasuar me fundin e tremujorit të kaluar. Në të njëjtën kohë, ulja e borxhit publik vjen tërësisht si pasojë e uljes së borxhit të jashtëm (në lidhje me pagesën e eurobondit në këtë tremujor), ndërsa borxhi i brendshëm është rritur. Nga këndvështrimi i strukturës së borxhit, borxhi total i shtetëror⁷³ është ulur për 2,2 p.p. dhe është 49,1%, dhe borxhi i ndërmarrjeve publike (i garantuar dhe i pagarantuar)⁷⁴ shënoi rritje të vogël prej 0,1 p.p. të PBB-së dhe arriti në 7,8% e PBB-së. Lidhur me periudhën e njëjtë të 2022, borxhi publik total në fund të tremujorit të tretë të vitit 2023 është më i ulët për 1,8 p.p. të PBB-së.

⁷² Borxhi publik përkufizohet me Ligjin e Borxhit Publik ("Gazeta Zyrtare e RM-së" numër 62/05, 88/08, 35/11, 139/14 dhe 98/19) sipas të cilit ai paraqet shumën e borxhit të shtetit dhe borxhi i ndërmarrjeve publike të themeluara nga shteti ose komunat, komunat në Qytetin e Shkupit dhe Qyteti i Shkupit, si dhe shoqëritë tregtare që janë në pronësi të plotë ose mbizotëruese të shtetit ose të komunave, komunave në Qytetin e Shkupit dhe Qyteti i Shkupit.

⁷³ Borxhi shtetëror përkufizohet si shumë e borxheve të qeverisë qendrore, fondet publike dhe komunat.

⁷⁴ Në pajtim me ndryshimet në Ligjin e Borxhit Publik nga maji 2019, borxhi i pagarantuar i ndërmarrjeve publike dhe shoqëritë aksionare të themeluara nga shteti ose nga komunat, komunat në Qytetin e Shkupit dhe Qyteti i Shkupit llogaritet në borxhin publik ("Gazeta Zyrtare e RM-së" nr. 62/05, 88/08, 35/11, 139/14 dhe 98/19).